alfa 90

Ára: 59,– Ft

Február 1

64 oldal

2

Homokra épült világ

3

Férfiistennő

4

Az első császár

5

6

Kedves Olvasó!
Ha érdekel a Libresse, vágd ki a szlogent:
Libresse® Észrevétlen biztonság
és küldd be címünkre egy levelezőlapra ragasztva.
Betétmintákat küldünk neked ajándékba.
Libresse 2760 Nagykáta, Pf. 100

Sancella
GGK Spot

Az a pár nap is olyan, mint a többi, mert a Libresse nem olyan, mint a többi.

A Libresse intim betétek azt a biztonságot és kényelmet nyújtják a menstruációs napokban, amire minden nőnek szüksége van.

• Nedvszívó rétege magába szív minden nedvességet és egyenletesen eloszlatja a betét belsejében.
• Burkoló felülete puha és lágy, a nedvességet átereszti, így a testtel érintkező rész nem irritálja bőrt.

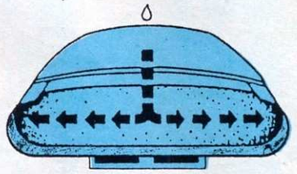

• A nedvesség kiszivárgása ellen polietilén fólia véd, amely 3 oldalról körülveszi a nedvszívó réteget.
• A biztos rögzítést két öntapadó csík garantálja.

Libresse Észrevétlen biztonság.

alfa 90

Tartalomjegyzék / február

4 ***Ismét Kolumbusz***
5 ***Asterix és az üst***
9 ***A villámháború***
13 ***Homokra épült világ***

16 ***Férfiistennő***

20 ***Adél és Gábor rovata***
22 ***Egy pumpa?***
26 ***A záradék***
27 ***Westerplatte***
31 ***Hetvenhat nap tutajon***
34 ***Húsz éve (Rá I. és Rá II.)***
35 ***Rejtvények***
36 ***Minialfa***

38 ***A Kincses Város***

42 ***Zöldalfa***

44 ***Az első császár***
46 ***Impresszum***
47 ***Olvasói levelek***
48 ***Napcirkusz***

A címlapon DOUG WEBB festménye

Ismét Kolumbusz

Amerika felfedezése után 497 évvel Spanyolországban újra elkezdték megépíteni Kolumbusz Kristóf flottáját. A Santa Maria, a Pinta és a Nina 1992-ben az ötszáz éves évforduló ünnepségeire ismét elindul a nagy útra.

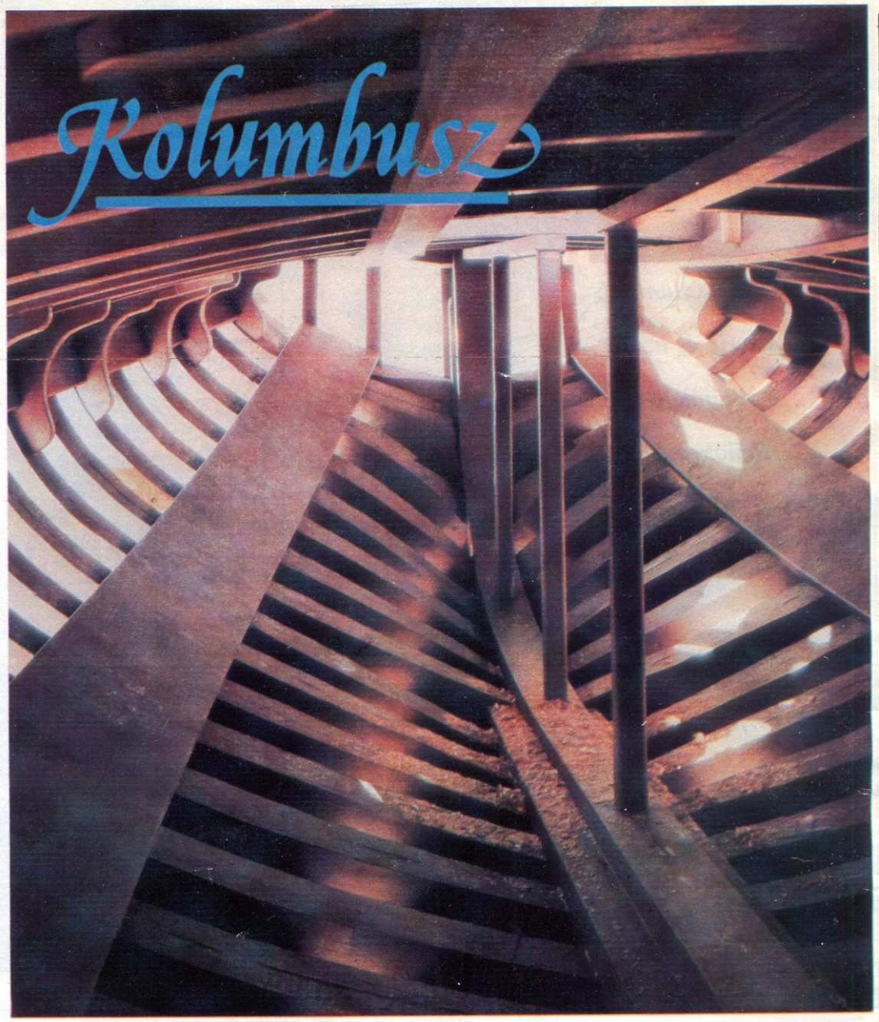

„Egy tévedés még soha nem eredményezett ennél nagyszerűbb felfedezést" – írja Leopold von Ranke történész Kolumbusz Kristóf 1492-es útjáról. A spanyol szolgálatban álló genovai hajósnak az volt az elképzelése, hogy a Marco Polo által leírt mesés Keletet tengeri úton közelíti meg. Éspedig Nyugat felől. A gondolat jó volt, csak Kolumbusz nem számolt azzal: a Távol-Kelet és Európa között ott húzódik egy földrész, Amerika. Az új flotta építése már folyik Spanyolországban. A költségeket 600 millió pesetára (ez körülbelül 300 millió forint) becsülik.

Aki pedig az újjáépített kis hajóhadat át fogja vezetni az Atlanti-óceánon, az nem más, mint Cristobal Colón Carvajal (ejtsd: Krisztovál Kolon Karvahal) korvettkapitány, Kolumbusz Kristóf egyenes ági leszármazottja. A legénység fiatal tengerésztisztekből és vitorlázókból áll. Lesz köztük természetesen jól képzett rádiós is, hisz minden eshetőségre föl kell készülni. Máskülönben csak korabeli eszközöket használhatnak: iránytűt, kvadránst és asztrolábiumot. A kvadráns egy körcikk

A Cartagenában készülő új Nina bordázata

Folytatás a 24. oldalon

Asterix és az üst

ÍRTA: GOSCINNY
RAJZOLTA: UDERZO
FORDÍTOTTA: TÍMÁR GYÖRGY

COPYRIGHT © DARGAUD EDITEUR, PARIS, 1961, BY GOSCINNY ET UDERZO

HELYES! TI KETTEN MEREVEN ÁLLJATOK A SZÍN HÁTTERÉBEN.

...S AMIKOR INTEK, AKKOR TE, DAGI...

OBELIXNEK HÍVJÁK.

KIT HÍVNAK OBELIXNEK?

...SZÓVAL, A JELADÁSOMRA TÁNCOLVA ELŐREJÖSSZ, ÉS MONDASZ VALAMIT. MINDEGY MIT!

MINDEGY, MIT?

IGEN. EZ LESZ AZ ELŐADÁS BETETŐZÉSE. MOND AZT, AMI ÉPP AZ ESZEDBE JUT.

DE AMIKOR NÉHA SEMMI NEM JUT BELE!

NA JÓ, ESTE TALÁLKOZUNK. AZT KELL VALAHOL ADNUNK A KÖZÖNSÉGNEK, AMIT ELVÁRTŐLÜNK: EGY ÜZENETET!

DE MIT IS MONDJAK? MIT IS MONDJAK?

MIT MONDJAK, AZ ÜST A FONTOS.

ÉS AZ ÜZENET? MI LESZ AZ ÜZENETTEL, MI?

!

ESTE A SZÍNHÁZ MEGTELIK A PREMIEREK SZOKÁSOS PUBLIKUMÁVAL: OTT A RÓMAI PREFEKTUS, A HELYŐRSÉGI PARANCSNOK. AKI SZÁMÍT CONDATÉBAN.

POMPÁS ESTÉNEK, IGÉRKEZIK, Ó, PREFEKTUS!

AZT MONDJÁK, UNDORÍTÓAK!

FÖRTELMESEK! ÁLIG JUTOTTAM JEGYHEZ!

KEZDŐDIK AZ ELŐADÁS...

DING! DONG!

RANDÁK VAGYTOK! MI IS AZOK VAGYUNK, DE NEM ANNYIRA, MINT TI!

BEEE!

KIBIRHATATLANUL IGAZ!

ORGIÁKAT! ORGIÁKAT! AKARUNK!

SZÉGYEN, GYALÁZAT! HÜLYÉNEK NÉZNEK MINKET!

IGAZA VAN!

NEM! VIGYÉK KI! MARADJAK! ANTIKOK!

TE JÖSSZ. MENJ! NO, MENJ MÁR!

NEM... NEM LESZEK KÉPES...

GONDOLJ AZ ÜSTRE!

Folytatás az 57. oldalon

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ

A VILLÁMHÁBORÚ

Írta: BRUNO JEAN-FAURE
Rajzolta: BRICE GOEPFERT
és MARC DEKEISTER
Fordította: PÉTERFFY ERZSÉBET

Copyright © Librairie Larousse, 1983

ANGLIÁBAN BEHAJÓZZÁK A KONTINENSRE IRÁNYÍTOTT HADSEREGET.

SZEPTEMBER 17-ÉN A SZOVJET HADSEREG IS TÁMAD, LENGYELORSZÁG ÖSSZEROPPAN. A KÉT GYŐZTES OSZTOZIK...

FRANCIADRSZÁGBAN TART A "FURCSA HÁBORÚ"

Tábornok úr, az ellenség aktivitása: nulla!

Közölje a hadosztályparancsnokkal!

A WEHRMACHT VEZÉRKARA A FRANCIÁK ELLENI TÁMADÁST KÉSZÍTI ELŐ.

Az Antwerpen-Brüsszel vonalat kell tartanunk...

A belgákat villámgyorsan elvághatjuk szövetségeseiktől!

Ez nem Lengyelország! Van technikájuk, ellenállhatnak!

Az angol-francia vonal ellen 8 páncélos hadtest elég!

1940 JANUÁR 1-ÉN BELGA TERÜLETEN KÉNYSZERLESZÁLLÁST HAJT VÉGRE EGY NÉMET GÉP...

UTASA A NÉMET B HADSEREGCSOPORT EGYIK TISZTJE, JELZÉSET NEM TUDTA ELTÜNTETNI...

Ne lőjetek! Hátha beszél!

A BELGÁK SZÁMÁRA MEGLEPETÉS A "SÁRGA TERV"

A mi területünkön át akarnak támadni...

Illúzió a semlegesség? Mozgósítani kell!

Az angol-francia erőkkel együtt kell védekeznünk!

MEGSZÜLETIK A DIJLE-TERV...

Támadás esetén a Dijle-folyóhoz vonulunk és közben az Albert-csatornán védekezünk...

A belga védelmi vonal délen a franciák Maginot-rendszerére támaszkodik. Az angol-francia egységek Belgiumba vonulnak...

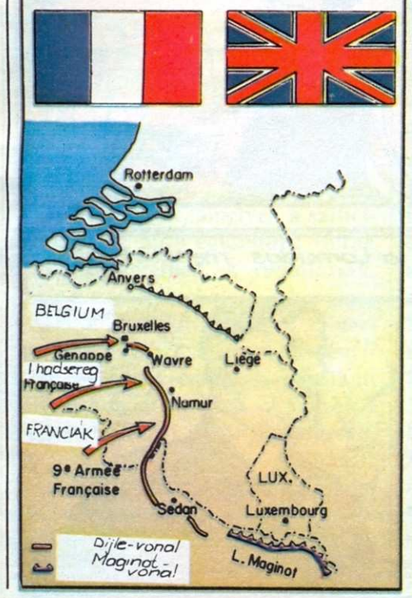

A TERV NEM ARAT OSZTATLAN SIKERT...

Elhagyni állásainkat és ismeretlen terepen harcolni...?

És öt nap, mire odaérünk, uram!

A belgák sem fogadnak szívesen minket!

Csak az Albert-csatornánál kitartsanak...

Folytatás az 53. oldalon

HOMOKRA ÉPÜLT VILÁG

Földkérgünk anyagának 26 százaléka szilícium, vagyis homok. Ez a mindenütt jelenlévő elem fejlődött az utóbbi évek első számú alapanyagává.

Gránit és hegyikristály, üveg és tégla, porcelán és zománc, dinamit és szilikongumi, kvarcóra, számítógéplapka és napelem – mindezekben van valami közös: a legfontosabb alkotórészük a szilícium. Figyelemre méltó elem: az oxigénnel együtt a földkéreg, a hold és több égitest legfőbb alkotóeleme. Évmilliók óta sok kis növény védő- és burkolórétege, a kovamoszatoké.

Ez az elem és vegyületei éppen az utóbbi évek során olyan sokrétű felhasználási területet talált magának, hogy akár szilíciumkorszakról is beszélhetünk. A híres számítógépes lapkák, amelyek a Szilícium-völgyből származnak, a leglátványosabbak a különböző felhasználások közül.

Ráadásul ez az elem annyira hétköznapi, hogy a legtöbb ember nincs tudatában annak, mennyi szilícium található a környezetében: az ablaküvegben, a téglában, a talajban. Neve is egészen hétköznapi: silex latinul kavicsot jelent.

Az első élőlények, amelyek a szilíciumból éltek, apró egysejtűek voltak a föld tengereiben, a radioláriák, vagyis a sugárállatkák és a kovamoszatok. Oldott kovaanyagot választottak ki a vízből, kvarccá keményítették és ebből építették házaikat. Mikroszkóp alatt ezek a páncélok lélegzetelállítóan gyönyörűségesek, legapróbb kis morzsájuk is szimmetrikus. Csaknem minden díszítőelemet, cizellálást, amit művészek nemzedékei igyekeztek kitalálni, a természet már több millió évvel ezelőtt megvalósított ezekben a mikrométerekben.

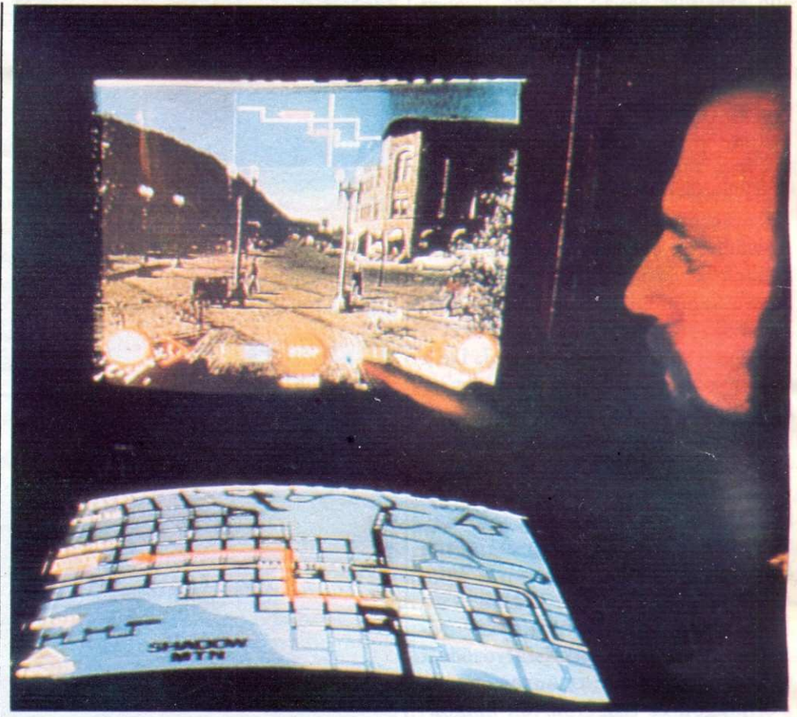

A szilícium modern diadalútja: a számítógép…

(Fotó: La Recherche)

Csakhogy ez a szépség gyors halálra ítéltetett. Néhány hét leforgása alatt elpusztulnak az élőlények, a szerves anyag felbomlik, csak a kovaváz marad, és lassan lesüllyed a tengerfenékre. Idők folyamán több száz méteres hatalmas rétegek képződtek kovaüledékből.

Mindenütt, ahol szükség van szilárdságra, a szilícium is megjelenik. A fű és a nád szárainak támaszt ad, de megtalálhatjuk a madarak tollában és az emberek csontjában is. Szilícium nélküli táplálkozás esetén zavarok léphetnek fel.

A szilícium egyszer már nevét adta egy korszak elnevezéséhez – a kőkorszakéhoz. A sziklák barlangjai szolgáltak búvóhelyül őseinknek, és föld alatti, állatfestményekkel díszített szent helyeik is itt voltak. Formára pattintott kövek voltak első szerszámaik és fegyvereik, a legidősebbek kétmillió évesek, Kelet-Afrikából, az olduvai-szurdokból származnak. Vagy harmincezer évvel azelőtt pezsgő kereskedelmi élet folyt a különösen értékes kovakőrögökkel és a belőle készített szerszámokkal. A bronz és vas felfedezése előtt a kovakő és az éles sarkú, kemény, mélyfekete obszidián értékesebb

A csodásan csillogó gyémánt egyik alkotórésze is szilícium

(Fotó: National Geographic)

Hegyikristály, amely nem fagyott víz, hanem szilícium

(Fotó: Kresz Albert)

anyagnak számított, mint az arany. Tízezer évvel ezelőtt az ember feltalálta az építőanyagot, először a levegőn szárított agyag, később égetett tégla, végül beton formájában, és városokat, hatalmas házakat emelt belőlük. Az égetett agyagdarabok voltak az első tartós információhordozók is – a régészek máig sem fejtették meg teljesen a hatalmas agyagtábla-könyvtárakat, amelyek napvilágra kerültek.

Az emberek évezredek óta gyönyörködnek a „drágakövek" – opálok, ametisztek, citrinek, turmalinok, achátok – szépségében, amelyeket a Föld mélyéből bányásznak elő. De a legnagyobb hatásúak a nemegyszer hatalmas méretű, színtelen hegyikristályok voltak – még 70 tonna súlyú kristályt is találtak! Egészen a XVII. századig az ókori görögökhöz hasonlóan „megkövesedett jég"-nek tartották: a jég jelentésű görög krüsztallosz szóból született a kristály elnevezés. Ma már tudjuk: ez a kristály nem más, mint a kvarc különlegesen tiszta, kikristályosodott változata, ugyanaz az anyag, amely a sivatagok és tengerpartok homokjában is jelen van, igen kemény, fehér ereket húz a kőzetbe.

A drágakövet mindenkor kedvelték, mert ritkák voltak. Az egyiptomiak és más népek már több mint ötezer évvel ezelőtt előállítottak egy bizonyos mesterséges drágakövet: az üveget. Nyersanyagai: mész, tengeri növényekből kivont szóda, de főképp homok. Zöld, kék vagy sárgásbarna üveggyöngyökből készültek az ékszerek, később színes üvegpoharakat fektettek a halott fáraó mellé a sírba. A rómaiak idejében virágzott az üvegipar, színes és színtelen üvegremekművek születtek, mint például a híres Diatret-üvegek: ezek finoman csiszolt, üvegbordákból álló, hálóval körülvett kelyhek. Ezeknek a poharaknak a gyártási titkát csak néhány éve fejtették meg: a gyártó hosszú

Az üvegcsodák, az üveg szépsége el is feledteti velünk, hogy mindez csak... homok!

A porcelán és kerámia ragyogó alakjai is szilíciumot rejtenek

hónapok munkájával csiszolta ki egy vastag falú üvegtestből.

Később már tudományosan alkalmazták az üvegfúvást. Paloták épültek vasból és üvegből, üvegekkel javították az élelmiszerhigiéniát, üvegtáblák gondoskodtak a világos, de meleg lakásokról. Az üveggyárak ezrével állítanak elő legkülönfélébb célú különleges üvegeket: optikai üvegeket, távcsőbe, mikroszkópba, fényképezőgépbe; tűzálló üvegeket a háztartások és az ipar számára: olyan üvegeket, amelyek megvédenek a radioaktív sugárzástól; zománcot, a fémek savalló bevonatait, fényre sötétedő üvegeket napszemüvegekhez; üvegérzékelőket a folyadékok savfokának megállapításához. És miközben a hét centi vastag ablaküveg már csak a fény felét engedi át, a különlegesen tiszta üvegből készült korszerű optikai üvegszál ezt az „elgyengítő" értéket csak több ezer méteres hosszúságban éri el. Ilyen rostokból egy ceruzahegy vékonyságú köteg négymillió telefonbeszélgetést, vagy 200 ezer televíziós közvetítést képes egyidejűleg továbbítani fényjelekké változtatva.

A technika legkülönbözőbb területei ma már elképzelhetetlenek szilíciumvegyületek nélkül. Ilyenek például:

1. a szilícium és vas vegyülete, a ferroszilícium, amely az acélgyártásban elengedhetetlen;

2. tűzálló ruházatok és védősapkák azbesztből évtizedekig szolgáltak hő- és tűzvédelemben, az azbesztcement (eternit) pedig a virágcserepek, homlokzatok és tetőfedés céljaira. Néhány évvel ezelőtt azonban kiderült az aprócska azbesztszálak rákkeltő hatása: a tüdőben a finom szálak burjánzásra serkentik a szöveteket. Azóta nyugaton száműzték az azbesztet, és minden területen másmás anyaggal pótolták.

Információ szilíciumon: a sumér agyagtáblák...

(Grafika: National Geographic)

3. Az 1848-ban felfedezett nitroglicerin hevesen robbanó anyag, de van egy hátránya: már könnyed érintésre is robban. A svéd vegyész Alfred Nobel megszelídítette, amikor kovamasszával felitatta. Az így keletkezett dinamitból milliós vagyonra tett szert és ennek a vagyonnak a kamatait századunk eleje óta Nobel-díjként osztják ki tudósok és művészek között.

4. A szilícium és nitrogén vagy a szilícium és szén vegyületei (szilíciumnitrid, illetve szilíciumkarbid) különösen kemények, ugyanakkor a magas hőmérsékletnek minden alakváltoztatás nélkül képesek ellenállni.

Az ilyen „kemény kerámiákból" készített csapágyak gyakorlatilag nem kopnak, az olajfűtések égői nem maródnak ki, a „vágókerámia" (vídia) segít a fémforgácsolásnál. A jövőben energiatakarékos motorokat is tervbe vettek kerámia alkatrészekkel. A gépkocsi katalizátorának alapja sem más, mint egy nagy felületű, speciális kerámiadarab. A hajdani kerámiákkal – mint az agyag és porcelán – ezek az anyagok csak nevükben rokonok, illetve csak a szilícium mint alapanyag azonos bennük.

Ha egy különleges formára vágott kvarckristály elektromos ingert kap, rendkívül nagy állandósággal kileng, azaz rezegni kezd. Ilyen lengő kvarcokat csaknem minden hagyományos rádióban találunk, ahol az adási és vételi hullámhosszot állandó szinten tartják – ezek szabják meg az ütemet a számítógépekben, és dobogó szívhez hasonlóan működnek az elektronikus órákban, amelyeket róluk neveztek el kvarcóráknak.

A vízüveg oxigénből, szilíciumból és nátriumból álló folyékony vegyület, hajdan tojások konzerválására, ma festékek, gittek és ragasztóanyagok előállítására, valamint a mosószerek hatásának fokozására szolgál.

Nemcsak a barkácsolók becsülik azokat a festékeket, amelyek nem cseppennek el és nem kenődnek. Ezt a tulajdonságot egy adag finomra porított kovasav hozzáadásával érhetjük el – ez a kvarc és a víz vegyülete. A kovagélt, ezt a porózus felületű kovavegyületet gázok szárításához vagy szárazon tartásához, folyadékok (például a sör) tisztításához és halványításához, műanyagok töltőanyagául és az analitikus kémiában egy vegyület eltérő szubsztanciáinak szétválasztásához használják.

folytatás az 50. oldalon

FÉRFIISTENNŐ

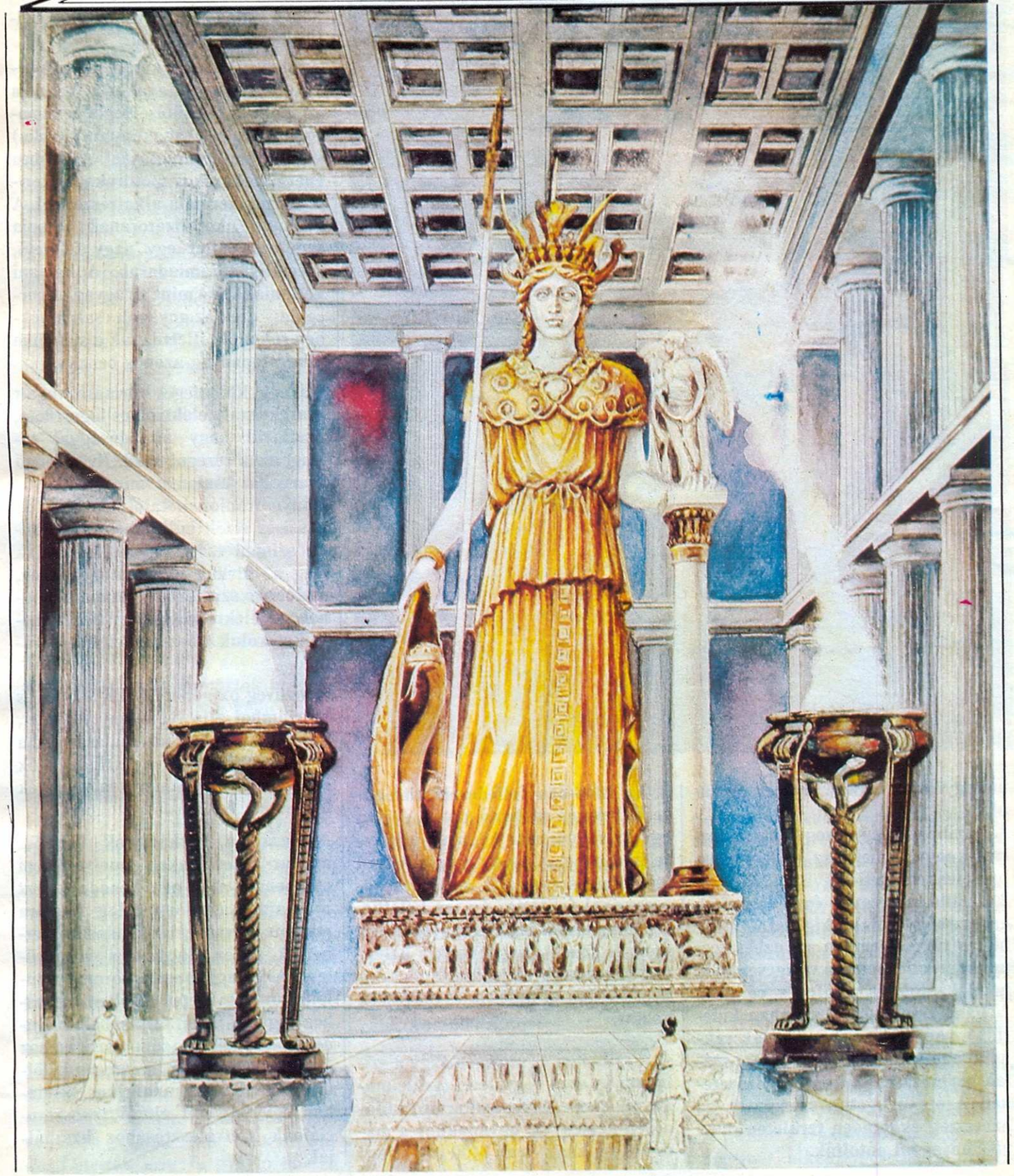

... a kígyó a legkülönbözőbb kultúrákban egyáltalán nem csak félelmetes, hanem okos, ravasz, s ezek olyan tulajdonságok, amelyekkel mindenki szívesen dicsekedik...

Aki titokzatos, ókori márványtemplomok között járkál Görögország, Kisázsia vagy éppen Szicília partjain, meglepődve tapasztalhatja, hogy nem a villámosztó Zeusz volt az, akinek a legtöbb szentélyt emelték. Nem a főisten volt a görögök számára a legfőbb. Ha a görög ókor két nagy kalandregényét olvassuk, az Iliászt és az Odüsszeiát, ugyanerre a furcsaságra bukkanunk. Zeusz üldögél valahol az Olümposz tetején, a fellegek között, és mindenki úgy emlegeti, mint a legfőbbet. Mégsem ő az, aki állandóan népei sorsába avatkozik, nem ő, akit folyvást emlegetnek és akire hivatkoznak. Nem is a harcok iszonyú istene, Árész, sem a „főnök felesége", Héra, aki annyira bosszúálló tud lenni.

Pallasz Athéné az, aki mindenütt jelen van...

Ez a „sugárzó, szűzies istennő" igen válogatós, csak a legkiválóbb férfiak javára avatkozik be, csak héroszok, hősök lehetnek érdeklődésének tárgyai. A legenda szerint városának, Athénnak ő ajándékozta az olajfát, amelynek termése, az olíva máig Görögország legfontosabb exportcikke. Állítólag több mint 80 millió darab olajfa növekszik ott lenn, délen...

Kígyó a mellen

Pallasz Athéné tanította meg a mitológiai történetek szerint az embereket a lótenyésztésre, a hajók építésének művészetére, és a legkülönfélébb, tudást igénylő mesterségeknél ott tudták-látták a görögök a bagolyszemű istennőt. Az Akropolisz szikláinak csúcsán már Kr. e. másfélezer évvel Athéné istennőt tisztelték. Körülbelül ugyanekkor kapta a sziklák tövén fekvő kis település az Athén elnevezést. Ebben az ősi, a klasszikus kor előtti Görögországban még nem léteztek a későbbi Olümposz istenei. A szépséges Aphroditétól kezdve egészen a villámló Zeuszig, szinte kivétel nélkül „importáru" mindenik görög istenség, a bevándorló vagy hódító törzsek hozták magukkal őket. Az újabb istenek – lassan vagy gyorsan – kiszorították a régebbieket, így például az őslakos pelazgoszok Kübele-kultuszát is. Kübele, az anyaistenség korábban települt Göröghonba, Kisázsiából. Az újabb hullámok, betelepülők és hódítók tehát megváltoztatták a Pantheont, az istenek világát. Csupán egy istenséggel nem bírtak: Pallasz Athénével. Sok kutató véli úgy, hogy a bagolyszemű istennő eredetileg Krétáról származik, ahol Kígyóistenség volt.

Mindehhez tegyük most hozzá, hogy az „istenek vándorlása" szinte mindenütt a világon általános dolog volt; általános volt az is az évezredek során, hogy az istenségek alakja némileg megváltozott. Az egykori, krétai Kígyóistennőt természetesen kígyókkal ékesen ábrázolták. A Kr. e. ötödik században még a görög szobrászok is Pallasz Athéné mellvértje széléről fodorként lelógó kígyókat faragtak. Az ókor talán leghíresebb Athéné-szobra, a Pheidiász által készített, arannyal és elefántcsonttal borított, tizenkét méter magas szobor – amely az istennő „központi" templomát, az athéni Akropoliszon álló Parthenont díszítette – ugyancsak ábrázolja a kígyót. A kígyó tehát általánosan Athéné egyik legfontosabb attribntuma – jelvénye – volt.

Miféle ősi hiedelmek alakították ki ezt a kígyós képzetet? Ki tudja... de gondoljunk arra, hogy a kígyó a legkülönbözőbb kultúrákban egyáltalán nem csak félelmetes, hanem okos, ravasz s ezek olyan tulajdonságok, amelyekkel minden ember szívesen dicsekedett volna. Az a kígyókép, amely a keresztény Európa fogalmai között él, amely a megvetendő, porban csúszó, egyenest aljas erők megtestesülését látja a kígyóban, bibliai eredetű. Pedig ott is, a

Pheidiász híres szobra a Parthenon közepén állt, elefántcsont és aranylemezek borították. Nyomtalanul elpusztult, csak a rajzoló képzelete jeleníti meg

(Grafika: P. M. Magazin)

Az istennő a veszélyes indulatokat megfékezte: Akhillésznek tilos kardot emelnie Agamemnonra

(Grafika: P. M. Magazin)

Paradicsomkertben, a csábító Sátán azért kígyó képében vette rá Ádámot és Évát a bűnre, mert a kígyó okos és ravasz… csak később „csúnyult el" annyira, hogy már kizárólag undort ébresztő jelképként használatos.

Fájó fejű főisten

Térjünk azonban vissza görögjeinkhez és Pallasz Athénéhoz. Az ősi, számunkra mindenképpen ködbe vesző időkből származó Athéné-kultusz annyira erős volt, hogy a később érkező ión és dór törzsek papjai (és ezek istenei) nem tudták eltüntenti, kitörölni. (Ennek olyasféle oka is lehetett, hogy Athéné alakja talán egyszerre volt rejtélyes és néhány, egyszerű vonással gazdag, egyértelmű istennő is, akit tehát nem lehetett „összetéveszteni" más, újabb istenekkel.) A megoldás… a beolvasztás.

Másként fogalmazva, mintha csak azt mondották volna a hódító törzsek új papjai: ha nem tudjuk legyőzni, a magunkévá tesszük, vagyis elhelyezzük a magunk istenei között.

Ehhez persze Athénénak „meg kellett születnie", vagyis újra kellett születnie. Így lehetett régi rangját és dicsőségét az új környezetbe átmenteni. Pallasz Athéné tehát nem más, mint a leghatalmasabbnak, Zeusznak a lánya. Mivel azonban a bagolyszemű istennőre mindig is jellemző volt a családtól, a nőiségtől, a szexualitástól való távolság, ezért nem úgy született meg, ahogyan Zeusz többi, különböző rangú és rendű gyermeke, hanem a villámosztó főisten fejéből pattant elő, teljes fegyverzetben. Persze, a legenda eredeti változata ennél sokkalta bonyolultabb, arról az erőfeszítésről árulkodik, hogyan igyekeztek különböző dolgokat összeegyeztetni.

Eredetileg ugyanis mégiscsak „van nő a dologban". Zeusz elcsábította az okos és szép Méthiszt, aki áldott állapotba került. Gaia, a földanya-istennő azonban figyelmeztette a hatalmára állandóan féltékeny Zeuszt, hogy a gyermek sokkalta több lesz apjánál… erre a főisten a legbiztosabb megoldást választotta: Méthiszt, az áldott állapotban lévő titánnőt egyszerűen lenyelte. Az ilyenféle megoldások nem ritkák a mitológiákban. Legtöbbször nagyon ősi, kannibalisztikus – vagyis emberevő – emlékek nyomaiként kerülnek az eredetmagyarázatokba.

Nos, Méthisz magzata túlélte a szörnyű „apai tettet", szépen felvándorolt Zeusz fejébe és ott növekedett. A főisteni fej egyre jobban fájt, majd megpattant a nyomástól. Az efféle kínok az Olümposz isteneit mindig zavarták, hiszen halhatatlanok lévén kilátásuk volt arra, hogy soha véget nem érő kínban legyen részük. A megszabadító pörölycsapás felnyitotta Zeusz fejét… ahonnan Pallasz Athéné csillogó fegyverzetben szabadult ki, hatalmas kiáltással.

Az Akropolisz ma…

Fővezért ne ölj!

A bölcs és szép lény hamarosan atyja legkedvesebb gyermekévé válik. Gaia földistennő jóslata pedig beteljesedik… hiszen az Athéné-kultusz, mint mondottuk, sokkal általánosabb és élénkebb az antik világban, mint Zeuszé. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy fent, az égben (vagyis az Olümposzon) Zeusz volt ugyan a görögök legfőbb istene, lent a földön azonban Athéné volt az úr. Ezért az óriási mennyiségű Athéné-szentély.

És most lássuk ennek az istennőnek különös kettősségét, amelyről már esett szó. Ez a gyönyörű nő ugyanis… igazi férfi! (Tévedés ne essék, nem valamiféle kettős szexualitású csodabogárra gondolunk! A dolog ennél sokkal érdekesebb; egyébként is említettük, hogy a bagolyszemű istennőnek semmi köze a szexualitáshoz, a nemiséghez.) Athéné ruhája, pajzsa, fegyvere mind férfira vall… mégsem férfiruhába bújt nőről van szó, hanem olyan harcosról, aki nem férfi. Ezt az előbbi mondatot senki se vegye viccnek, nem szójáték. Pallasz Athéné nem nő (ahogyan a nők a férfiak számára nők) és nem férfi, ahogyan a férfiak a nők számára férfiak szoktak lenni. Fegyver és tudás… ez benne a lényeg.

Ő ugyanis – sok más mesterségen kívül – a megfontolt hadvezetés istennője, a bölcs ötletek istennője. Gondoljunk csak egyik legismertebb ötletére, amellyel Odüsszeusznak hozakodik elő, hogy a görögök végre győzhessenek Trójánál: építsetek falovat, mintegy nekem áldozatul, s legyenek benne katonák…

Az indulatos, sőt meggondolatlanul vad reakció, úgy látszik, az ókori görögök általános tulajdonsága volt, erre vallanak a drámaírók szövegei is. Athéné tehát ezt a „nemzeti hibát" igyekszik csökkenteni.

Térjünk vissza Trója falai alá… Agamemnón fővezér zsákmányul elrabolja egy Apollón-pap leányát, az ifjú isten mérgében pestist küld a görög táborra, a fővezér-királynak tehát kénytelen-kelletlen vissza kell szolgáltatnia a leányt. Csakhogy Agamemnón rátarti, a veszteséget nem viselheti el, s királyi előjogával élve kárpótlásul kiszemeli magának Briszéiszt, Akhillész kedvesét. Akhillész, a legnagyobb görög hős sem hagyja magát, szóváltás kerekedik, majd Akhillész a kardjához kap. Ha odacsap, megöli a királyt, a választott fővezért, a bűn iszonyú

lenne… Csakhogy ebben a pillanatban a kardot emelő Akhillész szőke üstökét valaki hátulról elkapja, ő hátrapillant és megrémül a különösen sugárzó tekintettől: a bagolyszemű istennő az… Akhillész megérti, hogy rajta kívül senki nem látja Pallasz Athénét s megkérdezi, miért jött.

„Jöttem, hogy szűnjék haragod, ha ügyelsz a szavamra!" – szól az istennő. (Devecseri Gábor fordításában.) Kiderül, hogy kedveli Akhillészt, de félti Agamemnónt is. Az ifjú hős megelégszik azzal, hogy szavakkal mocskolja, gyávának nevezze a fővezért…

Meglehetősen kevés olyan hőstettet találunk a görög mitológiában, amelynek végrehajtásában valahogyan Athéné ne segítene. Ő segítette Perszeuszt, hogy levághassa a Gorgó fejét, amelynek látványa pedig minden halandó embert kővé változtatott. Heraklésznek mind a tizenkét nehéz munkájában ő segített, adott tanácsot.

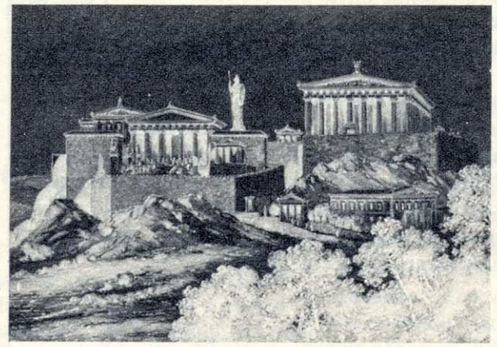

…és az Akropolisz úgy, ahogyan a feltételezések szerint kinézett…

Alarik megfordult

Az egyik legszörnyűbb bűnbe Oresztész esik, méghozzá kényszerből. Emlékezzünk röviden a történtekre: a Trója alól győztesen hazatérő Agamemnónt felesége, Klütaimnésztra meggyilkolja és szeretőjével, Aigisztosszal trónra ül. Agamemnón fia, Oresztész – mint jogszerű trónörökös – veszélyt jelent, a haláltól csak nevelője menti meg, testvérei szenvedni maradnak a gyilkos anya mellett, megaláztatásban élik életüket. A felnőtt Oresztész visszatér, apja haláláért bosszút állva szerzi vissza jogos örökét: megöli anyját és annak bűntársát. Az Erünniszek, a bosszú istennői űzni kezdik, hiszen anyagyilkossá vált. Oresztész végül Pallasz Athénétól kap felmentést. A történet egyúttal annak az emléke, amikor az anyajogi uralmat, a matriarchátust fokozatosan felváltotta az apajogi uralom, a patriarchátus. Oresztész ügyében ugyanis így is fogalmazhatunk: iszonyú bűn megölni az anyát, de még nagyobb bűn megölni az uralkodó apát. És csoda-e az eddigiek alapján, ha ezt a bírói feladatot éppen Pallasz Athéné teljesíti?

Ő volt az, aki Odüsszeuszt nemcsak a Trója alatti harcokban, de az utána következő tízéves bolyongás során is óvta, megmentette a halálos veszedelmektől s a szépséges, cselszövő nőktől is.

Kedvenc hősei érdekében még olümposzi testvéreivel, a többi istennel is összetűz: amikor Arész hadisten szörnyű dárdáját a görögök ellen fordítja Trója alatt, az istennő Diomédész lándzsáját irányítja és a hadisten combjába üti. Arész fájdalmas kiáltozással menekül az égbe.

Jellemzően görög felfogás ez, hiszen az „irányítja" azt jelenti végül is, hogy egy halandó kezéből repült a vas az isten combjába! Az ilyesmiket Athéné csak úgy tehette meg, hogy az összes többi istennel ellentétben „kimaradt" a szerelmi kalandokból, a testi érintkezésből.

Majd két évezreden át hihették az athéniak, hogy istennőjük híres temploma, a Parthenon különleges védelem alatt áll. Négyévenként ünnepi felvonulásban vittek az aranyelefántcsont szobornak új leplet; a hódító Nagy Sándor is küldött a templomnak ajándékokat, az ugyancsak hódító római diktátor, Sulla Kr. e. 86-ban a várost ugyan kirabolta, de az Akropoliszon egy követ sem mozdított el. A hagyomány szerint még Alarik is (aki Kr. u. 395-től a vízigótok királya volt) megilletődve távozott, amikor meglátta a hegy fokán álló, hatalmas bronz Athénészobrot. Erről a szoborról érdemes tudni, hogy a leírások szerint akkora volt, hogy ég felé nyúló lándzsájának hegye a napfényt visszaverve irányjelzőként szolgált a hajósoknak.

Az athenaeumok

Justinianus bizánci császár már nem volt ennyire érzelgős, sőt… De fogalmazzunk „történetiebben": megváltozott a világ, megváltoztak a körülmények, a felfogások. Justinianus a hatodik század közepén betiltja az Athéné-kultuszt, a Parthenont Mária-templommá alakítja. Ezzel tulajdonképpen egy egész korszak végére tett a császár pontot, kialakulóban és megszilárdulóban volt az úgynevezett Keletrómai Birodalom, amelynek fővárosa Bizánc, a későbbi Konstantinápoly (a mai Isztambul) lett, s amelynek egyik végvidékén tengődött elhagyott, poros kisvárosként az egykor fényes Athén.

Hogy ma él-e Pallasz Athéné? Igen is, meg nem is. Abban az alakban, ahogyan egykor a görög világ számára létezett, természetesen nem. Ha azonban arra gondolunk, hogy évszázadok óta a tudomány, a tudás, a szellemi értékek képviselőjeként tartjuk számon az egykori istennőt, akkor igenis él. Európa-szerte könyvkiadót, színházat, tudományos lapot, nyomdát és még ki tudja, hányféle művelődési intézményt neveznek Athenaeumnak! Ez az ellatinosított név azt jelzi, hogy Pallasz Athénének még most is számos szentélye van.

Adél és Gábor

vagyis Adél rajzol, Gábor mesél

Fehérnemű, csipke, zsabó

A zsabót, ugye,
ne is magyarázzam.
Azt pedig, hogy a nadrágom szárát
kétoldalt csipke díszíti,
azt meg nem magyarázom,
és kész!

A fehérnemű története? Arról bizony keveset tudunk, nem azért, mert annyira eltakarja a felsőruha, hanem… komoly tudósok szerint azért kevés az információ, mert ezekről a ruhadarabokról soha nem illett beszélni…

Miért, miről illett? Tessék csak elképzelni, amint Jókai Mór valamelyik regényében, mondjuk a Kárpáti Zoltánban az előkelő – és romantikus – szereplők így szólnak egymáshoz:

– Mondd, kedves bátyámuram, milyen színű alsót viselsz?

Egyszóval komoly emberek a fehérneművel nem foglalkoztak. Vagy talán tud valaki arról, hogy megírták volna „A fuszekli lélektana" című tudományos szakkönyvet? Nem. Van a fuszeklinak lélektana? Ezt nem tudni, de ha komoly tudósokhoz illene a téma, bizonyosan megírnák az említett könyvet s akkor… s akkor a fuszeklinak igenis lenne lélektana.

Csipke a szoknyám szélén…
no meg, az edzőcipőm szárán.
Miért ne?

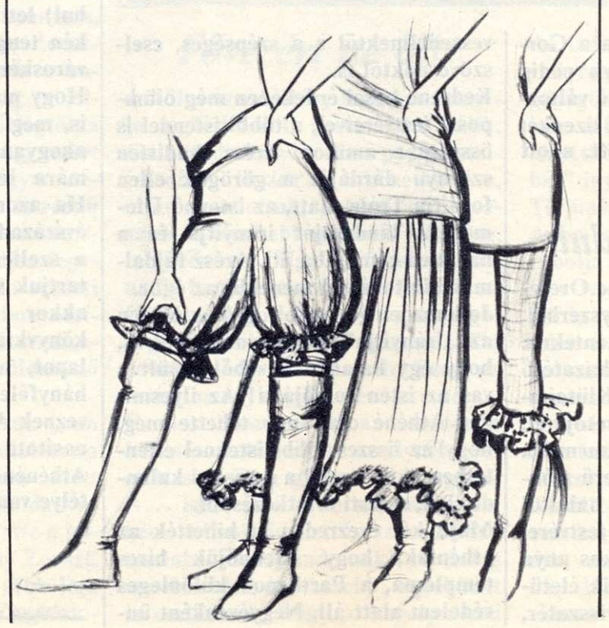

Tavasszal meglátjuk,
ki milyen képet fog vágni,
amikor megjelenek
egy ilyen alsóruhában! Persze,
felsőruha lesz az az alsó…

Ezt az egészet
a szalagavató bálra készítettem.
Én ötöltem ki,
anyám pedig… nos, anyám talált
egy régi ládában csipkét…

Az öltözködés legalábbis ugyanannyit elárul rólunk, emberekről, mint a politika vagy a gazdaság története. És ezekkel szívesen foglalkoznak a kutatók. Egy korszak életéről, tudásáról sokat elárul az, hogy mit és hogyan tudtak építeni, vagy az, hogy miféle gondolatok foglalkoztatták az embereket. De az is, hogy milyen anyagokból és miféle ruhákat varrtak maguknak. Gondoljunk csak arra, hogy ha őskorról beszélünk, azonnal mindenki előtt megjelenik a kép: állatbőrökbe burkolt, félmeztelen „vademberek"… Akár így volt, akár nem, számunkra ez az „öltözék" jellemzi a kort… Az európai kezdetek két civilizációja, a rómaiak és a görögök nem viseltek mai értelemben vett fehérneműt, hacsak a férfiak ágyékkötőjét annak nem számítjuk.

Amit igazán fehérneműnek számíthatunk, az a középkorban jelent meg s drága holmi volt, csak a gazdagabbak hordták. Az alsóing a legfinomabb vászonból készült, kihímezték, csipkével díszítették. Egy előkelő hölgy, vagy egy eladósorban lévő arisztokrata leányzó fehérneműből álló kelengyéje egy-egy egész vagyont ért.

Szépek, dúsan díszítettek voltak ezek a vászonholmik. Nem csoda tehát, ha a korabeli fiatalemberek nagyon szerettek (vagy szerettek volna?) bekukucskálni a ruha alá. Szerették a szép hímzést… Amikor Franciaországban a Napkirály uralkodott, a divatcsinálók rájöttek erre a szépség iránti vágyra és úgy öltözködtek, hogy a fehérnemű nehogy hivalkodóan előbukkanjon a szoknya alól!

Irigykedtek, nem akarták, hogy a fiatalemberek a hímzésben gyönyörködjenek? Korántsem! Inkább arról volt szó, hogy akkoriban még az előkelők is legfeljebb havonta egyszer váltottak alsóneműt, felsőbb körökben a rendszeres mosakodást is elhanyagolható, paraszti szokásnak tartották. Na már most… ne is részletezzük a havonta váltott fehérnemű színét, sem a körülötte lengő… egyszóval, mindjárt érthetővé válik, hogy miért kedvelték annyira az erős illatszereket, a parfümöket. A rokokó dámák bő szoknyája alatt ekkoriban már buggyos vászonnadrág (vagyis a bugyi) rejlett, derekuk és mellük pedig halcsonttal merevített fűzőben igyekezett nádszál termetet mutatni… A higiénia korszaka csak a XVIII. század elején kezdődik: könnyen mosható ingek és fehérneműk… A teljesen mai értelemben vett fehérnemű pedig alig százéves, vagy még annyi sem. Századunk tízes éveiben szűnt meg a fehérnemű… fehér lenni: jött a fekete, a színes, csíkos, rózsaszínű és egyéb színpompa.

Mint tudjuk, a kacérság, az öltözködés és szépítkezés kizárólag a nők dolga. (Kivéve, amikor nemcsak a nőké, amikor a férfiak is szépítkeznek, öltözködnek, festik magukat…)

Ha pedig a kivillanó fehérnemű kacér és izgató, akkor hadd villanjon elő az alsószoknya! Persze, a dolog sokkal bonyolultabb, ugyanis már kétszáz éve, hogy szokás és hagyomány szabályozza, miféle ruhához hány és milyen alsószoknya dukál! Minél több van belőle, annál jobban érvényesül a kecsesen ringó csípő…

Csipke… persze, ennek is határozott célja volt, van. Eredetileg a szövés oldalán kilógó szálakat csomózták össze, nehogy az elkészült vászon feseljék. A ma megint népszerű makramé őse ez az eljárás. Csomózással készül a rececsipke, amely ihletését a halászhálótól vette. Hímzés és csipke szorosan összefügg, ennek legjobb bizonyítéka az áttört hímzés. Egyik legegyszerűbb formája az azsúrozás: vászonból, selyemből szálakat húznak ki, majd a keletkezett „lyukat" körülvarrják. Sok munka jár vele, ezért érthető, hogy tömegesen utoljára szorgos dédanyáink művelték.

Velencéből indult, aztán párizsivá lett a csipkekészítés. A párizsi formák közül talán legismertebb a leheletfinom, hatoldalú szemekből álló minta.

Ha divat, akkor csipke… pedig nem így volt valamikor, a drága és munkaigényes csipkékkel elsősorban oltárterítőt készítettek. A női (és férfi) divat csak a XVIII. századtól alkalmazta. A francia csipke hatása alatt született a legismertebb európai, a brüsszeli csipke. Na és, a zsabó? Csipkéből, muszlinból készült s kizárólag férfiviselet volt, később lett a nők kedvence. A zsabó nemrég feltámadt, mint férfiviselet: Mick Jagger, David Bowie vagy az „omegás" Kóbor János előszeretettel hordta. Aztán jött a szigorú puritanizmus. De most ismét pluralista korban élünk s meg-megjelenik a zsabó is…

EGY PUMPA?

A sötétben valami moccant. Közben felhő úszott a Hold elé és az egész tájékot elborította az árnyék. A fiatalember ugrásra készen a fejszét szorította, egy kissé meg is emelte. Ha valaki támad, megkapja a magáét… A zörrenés megismétlődött, most már pontosan hallotta, melyik bokor mögött motoszkál valami. Ember lesz az, mégiscsak ember, aki mindeddig utána lopódzott és azt várja, hogy őt elnyomja az álom. Még magasabbra emelte a fejszét, hogy nagyot sújthasson. A szíve közben vadul kalapált…

♥

Ősidőktől kezdve úgy tartották, hogy a lélek lakása a szív. Aztán változtak az idők. Most az orvostudomány mintha visszatérne a régi elképzeléshez. Szívműködésünk kihat az érzelmekre.

1976. december harmadikán, hajnali öt órakor Christian Barnard dél-afrikai orvos befejezte az első sikeres szívátültetést. Ezzel bizonyítottnak látszik az a felfogás, amely szerint a szív csupán egy szivattyú, amely cserélhető, s amely egy másik testben ugyanúgy működik tovább. Még akkor is – mint ebben az első esetben –, ha egy férfi mellkasában egy nő szíve dobog.

Azóta a szívátültetések százait hajtották végre, a sokéves tapasztalat pedig mintha a szív és lélek titokzatos összefonódását igazolná. Arra ugyanis az első időkben még senki sem gondolt, hogy az átültetés befolyásolhatja az újszíves érzelemvilágát.

Frissen műtött szívbetegek néha elveszítik korábbi szeretteik iránti érzéseiket. Kísérleti állatok, amelyeken szívátültetést végeztek és orvosilag minden rendben működik testükben, mégis elveszítik életkedvüket. Nincs rá magyarázat, hogy miért…

Évezredeken át a szerelmi dalok

Addig nem törődünk vele, amíg először belé nem hasít a fájdalom. És arra sem mindig figyelünk, hogy ez a fájdalom lehet fizikai, de még inkább lelki…

fontos kelléke volt a szív. Ma is így van: szívünk gyászba borul, a fájdalomtól szívünk összeszorul, jó és rossz szívünk van, s aki részvét nélkül képes nézni a másik szenvedését, az kőszívű.

Az azték papok az áldozatul kijelölt emberek mellkasából élő, dobogó szívet téptek ki, úgy mutatták, emelték föl az égen fénylő istenség felé, hogy kegyeit elnyerjék. Csak ez, a legfontosabb, leglényegesebb valami volt az istenséghez méltó áldozati ajándék.

♥

– Szívem! – mondta a fiú mosolyogva, és kinyújtotta a kezét, hogy a lány kezéhez érjen. De a lány enyhén gunyoros hangon válaszolt:

– Nem vagyok a szíved, érted? Ne akarj ókori szövegekkel rábeszélni semmire!

A fiú visszahúzta a kezét, és először arra gondolt, hogy valamivel megbánthatta a lányt. Csakis így történhetett: anélkül, hogy tudta volna, kiváltotta belőle a rossz hangulatot. Aztán átvillant rajta, hogy hiszen a lány orvostanhallgató, talán ezért nem szereti, ha „szívem"-nek szólítja…? Nevetséges, micsoda butaság! Elhessegette magától a gondolatot, még el is mosolyodott.

– Most mit romantikázol? – hallotta a lány hangját. – Csak azt mondtam, hogy jó veled találkozni, nem kell mindjárt a szívedet emlegetned!

A fiú rábámult a lányra, mintha először látná. És érezte, amint a torka felé szorító érzés kúszik. A szorítás a szíve tájáról indult.

♥

A műszív feltalálója, dr. Willem Kolff véleménye szerint „a szív nem más, mint egy üreges izom, amelynek teljesítőképességét jól ismerjük". Igaz viszont, hogy Kolff három évtizede igyekszik ezt a jól ismert teljesítményt rekonstruálni, mindeddig hiába. A valódi szív utánozhatatlan: átlag 300 gramm súlyú, valamivel nagyobb, mint lazán zárt öklünk, és 24 óra alatt átlag százezerszer húzódik össze. Hetven év alatt ez két és fél milliárdot jelent! Minden „ütés", vagyis összehúzódás negyedliternyi vért bocsát útjára, hetven év alatt ez annyi, hogy meg lehetne tölteni vele egy 150 ezer tonnás tankhajót. Tessék elképzelni azt az öklömnyi mechanikus pumpát, amely erre képes lenne…

A szív „története" valahol a laposférgeknél kezdődik, amelyeknek testében rugalmas csövek húzódnak össze, így továbbítják a táplálékot. Később billentyűk alakulnak ki, amelyek „egyenirányítóként" működnek: biztosítják, hogy visszafelé ne áramolhassék a folyadék. Aztán – a vízi őslényeknél – kialakul a pitvar, amely „beszív" és a kamra, amely „kinyom". A következő feladatra akkor került sor, amikor az élőlények a vízből szárazra költöztek, vagyis kialakult a tüdő, amely a levegő és a véráram között az oxigéncserét végzi. Kialakult egy második pitvar a szívben, amely a tüdőből érkező vért ismét a kamrába vezeti. A mai kétéltűek szíve ilyen: két pitvar, egy kamra. Ennek – pontosabban a krokodilszívnek – egyszerűsített változata ma világszerte a szív képletes rajza, az, amit tizenhat évesen krétával a kerítésre rajzolunk.

Az igazi szárazföldi életet élő állatoknál kialakult a második kamra is. A „késői megjelenés" még az ember szívén is látszik, ez a második kamra ugyanis, amely a tüdő felé nyomja a vért, gyengébben fejlett. Bal szívkamránk, amely a testbe áramoltatja a friss vért, majd négyszeres vastagságú izomrétegből áll.

♥

A levél az asztalon feküdt. Azt írja benne a fia, hogy többé nem tér haza. Kezét a mellkasára szorította. Olyan, mintha megrepedne valami. Nem tér haza…? És a születendő kicsikét sem fogja megmutatni? Pedig olyan jó lenne látni a kis unokát, amint rugdalózik! Szorít a szíve, érzi. Nehezebb levegőt venni, valami baj van. Nem úgy, mint amikor fölbaktat az emeletre, nem… ez más. Nagyon szorít a szíve. A barátja rápillant, aztán eléje tesz egy pohár vizet. – Ne cirkuszolj! Vedd be a gyógyszered és megnyugszol!

♥

Sokáig úgy hitték a kutatók és orvosok, hogy a szív csupán szivattyú: a keringésért felelős, akár egy vezetékrendszerre kapcsolt motor. Pedig az erek hálózatán át – ha mechanikusan fogjuk fel a dolgokat – iszonyatos erővel lehetne csak átpréselni a vérmennyiséget. Szemléletes példával bizonyítható az ellenkezője: ha öklünkkel pumpálni kezdünk, csak úgy, a levegőben, terhelés nélkül, néhány percnél tovább nem bírjuk. A szív ezt egy életen át végzi.

Az erek segítenek a dologban s a szív inkább szabályozó szerv, semmint valamiféle mechanikus pumpa. Nemrég felfedezték, hogy a szívben vegyi üzem is működik. Egyelőre ismeretlen anyagot termel, a véráramba juttatja és szabályozza ezzel más szervek munkáját. A szívműtéten átesett betegek hatvan-hetven százaléka zaklatott. Úgy érzik, személyiségük megváltozott. Miért? Egyelőre nincs rá magyarázat.

A síró csecsemő megnyugszik, ha édesanyja karjába veszi. Tessék megfigyelni, hogy a nők milyen magától értetődően, szinte automatikusan bal karjukra veszik a gyermeket, a szívük felé. A kicsi még magzatkorában megszokta anyja szívdobogását, s ez megnyugtatja. Nem a monoton, egyhangú ritmus „álmosító" hatásáról van szó. Ha egy metronómot percenként 72 ütésre állítanak be és így akarnak gyermekeket elaltatni, átlagosan 49 percre van szükség. Amikor ugyanennél a kísérletnél a gyermekeknek magnóról percenként 72 emberi szívdobbanást

A hölgy saját szívének ritmusait veszi magnóra… A megfelelő elvezetések (vagyis az elektromos érintkezők, amelyeket a test kellő pontjaira ragasztanak) olyan impulzusokat vezetnek a magnókazettára, amelyekből a különböző lelkiállapotok, a stressz vagy betegségek okozta működési bajok, problémák is leolvashatók. Aki 24 órán át viseli a szerkezetet, értékes adatokkal lepheti meg orvosát…

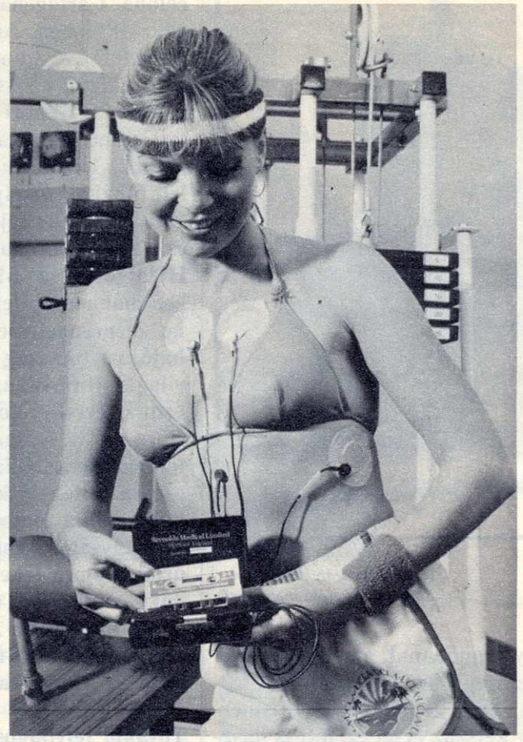

játszottak be, már 23 perc múlva elérkezett a nyugodt alvás… Egyszóval… izom? Igen, harántcsíkolt izom, amely azonban – a többi harántcsíkolt izmunkkal ellentétben – akaratunktól függetlenül működik, mint a simaizmok.

Egyszóval… a lélek háza? Igen. Bizonyítékul szolgál arra, hogy az ember nemcsak hús és csont, hogy az ember nem hasonlítható sem a csodálatosan kidolgozott robotgépekhez, sem a nagy teljesítményű és remekül beprogramozott számítógépekhez, mert azoknál több, másabb. Ember, akinek az a dolga, hogy emberibbé tegye a világot. Mert ez a dolga, már ugye annak, akinek szíve van.

(dcs)

Következő számunkból

megtudhatják, milyen a csatornák története, mit mondott Dareiosz király és más csatornázók…

Következő számunkban

találkozhatnak Jan Lukaszkiewicz hadnaggyal, aki átszökött Magyarországra, de ennek már fél évszázada…

Következő számunk

április első napjaiban kerül az újságárusokhoz!

Ismét Kolumbusz

folytatás a 4. oldalról

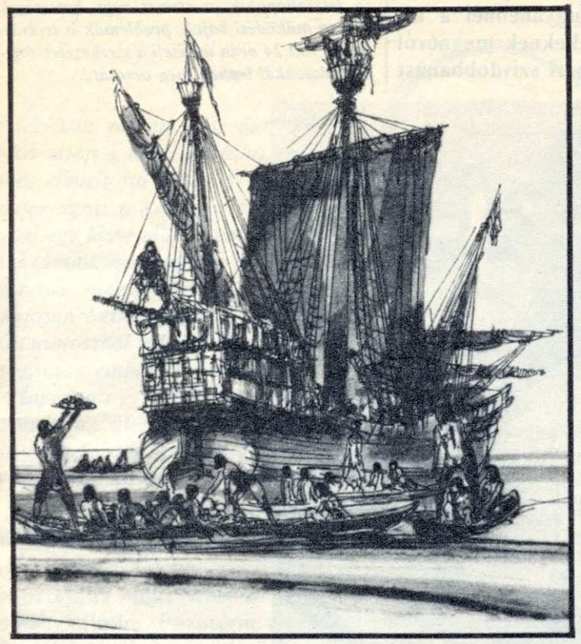

Ferdinánd király parancsára Kolumbusz hajója megérkezik

formájú eszköz, rajta egy függőónnal, amellyel a hajó helyzetét lehet kiszámítani egy bizonyos égitestre célozva. Az asztrolábiumot már a régi görögök is ismerték, és a tengerészek még kétszáz évvel ezelőtt is használták. Ez a mai tükörszextáns közvetlen elődje, amellyel meg tudták határozni, mekkora távolságot tett meg a hajó egy nap – két delelés között. Egyetlen ember tudott a három Kolumbusz-hajó fedélzetén ezzel az eszköztárral dolgozni, maga Kolumbusz Kristóf „minden óceánok admirálisa".

Az akkori létszámot most is be akarják tartani. A Santa Maria egykoron negyvenöt emberrel futott ki Palosból és harminchat emberrel feneklett meg. A legénységből kilencen haltak meg valamilyen hiánybetegség következtében. Másik kilenc fő nem volt tengerész, közéjük tartozott Luis de Torres, egy arab tolmács (az arab volt akkoriban „minden nyelv szülőanyja"), Rodrigo de Escobedo, aki a partraszállások alkalmával a jegyzőkönyveket vezette, valamint egy orvos.

Kolumbusz éveken át győzködte II. János portugál királyt arról, hogy Indiát nyugat felé hajózva gyorsabban lehet elérni, mintha Afrika körül hajózna az ember. 1485-ben feladta, majd Franciaországot és Angliát rövid és eredménytelen próbálkozások után elhagyva, a majdani admirális Portugália ellenlábasához, Spanyolországhoz fordult. A legkatolikusabb királyi pár, Aragóniai Ferdinánd és Kasztíliai Izabella 1492-ben beleegyezését adta tervéhez, és rendelkezésére bocsátotta az utazáshoz szükséges eszközöket.

Ama bizonyos három hajót, a Santa Mariát, a Ninát és a Pintát erre a célra foglalták le az andalúziai kikötőkben. Két világtérképen – egy 1513-ból származó török és egy 1509-es spanyol térképen – fennmaradtak a hajók rajzai. Ezek alapján készül a három új hajó Barcelona, Cartagena és Huelva hajóépítő műhelyeiben.

Már 1892-ben, Amerika felfedezésének négyszázadik évfordulóján Concas Palau spanyol fregattkapitány átvitorlázott az Atlanti-óceánon Amerikába, mégpedig az első, az akkori kutatások szerint Cadízban megépített Santa Maria-másolattal. Hajónaplójában feljegyezte a hajógerincen, az árbocokon és a palánkon észlelt hibákat, amelyeket most figyelembe lehet venni. J. Guillén y Toto (ejtsd: Giljén i Toto) spanyol történész és a barcelonai hajózási múzeum igazgatója, Martinez Hidalgo (ejtsd: Martinesz Idalgo) tervei szerint 1969-ben már megépítettek egy újabb Santa Mariát amerikai megrendelésre, amelyet a Hansa nyugatnémet gőzhajózási társaság szállítóhajóján vittek ki a chicagói világkiállításra, ám ez a hajó később leégett.

Ötszáz évvel ezelőtt még a hajóépítés művészete apáról fiúra szállt. A Spanyolország és Portugália közötti ellenségeskedés miatt tilos volt tervek készítése, mert ezek az ellenség kezébe kerülhettek volna. Kolumbusz hajónaplója fontos utalásokat tartalmaz a Santa Maria nagyságára vonatkozóan, eszerint száz bortonnányi űrtartalomra lehet következtetni. Egy másik korabeli dokumentum 120 tonnát említ a nagyobb és 50–60 tonnát a kisebb, az Atlanti-óceánon közlekedő hajókkal kapcsolatban. A történészek egyébként vitatják, hogy a Santa Maria karavella lett volna, hiszen annál jóval nagyobb volt.

További felvilágosításokkal az első nyomtatott tervek szolgáltak a nemzetközi hajóépítés történetéből, így a spanyol Diego García de Palacio munkája, amely 1587-ben Mexikóban jelent meg Hajózási instrukciók a hajók megfelelő használatához címmel.

Minden ismert anyag figyelembevételével a spanyol Hajózástörténeti Intézet hajóépítő részlege a Santa Maria számára a következő méreteket írja elő: hossza orrárboc nélkül 29,6 méter, legnagyobb külső szélessége 7,96 méter, átlagos merülése 1,94 méter, oldalmagassága (a fedélzetről számítva) 3,14 méter. A vízkiszorítás teljes terhelésnél 223,9 tonna. (Természetesen akkoriban a 45 főnyi legénység ellátásához és vízszükségletének biztosításához bizonytalan időre elegendő mennyiségekről kellett gondoskodni.) A nagyárboc magassága a fedélzet fölött 15,9 méter, míg a ferdén a far felé hajló hátsó árboc 10,4 méterrel nyúlik a tat fölé. Az összes vitorlafelület 269,85 négyzetmétert tesz ki.

Amikor a Santa Maria Kuba keleti csücskénél 1492. december 25-én partra vetődött, az admirális a következőket jegyezte fel a hajónaplóba: „A hajó igen nehéz volt, nem felelt meg a feladatának. Palos emberei nem tartották be a királynak és királynőnek tett ígéretüket, hogy tudniillik számomra erre az útra megfelelő hajót biztosítanak."

Ezután Kolumbusz átköltözött kedvenc hajójára, a Ninára. Erről a karcsú és fürge hölgyről ezt írja: „Ha ez a karavella nem lett volna ilyen jól felszerelve, félek, elvesztem volna."

Mindkét karavella, a Pinta és a Nina andalúziai módon épült, mint Guillén hajózástörténész jellemezte őket, ami azt jelenti, hogy ezzel a Földközi-tengerhez szokott karavellák és az Atlanti-óceánra való jóval nagyobb, főleg Észak-Európában épített „naók" keverékei. Az eredetileg csak a Földközi-tengerre szánt vitorlás hajók 20–25 méter hosszúak és 7 méter szélesek voltak, merülésük pedig nem volt több mint két méter. A két vagy négy árbocon kifeszített hatalmas, háromszög alakú vitorláikkal jól neki tudtak feszülni a szélnek. A hajók a Földközi-tengeren jól beváltak, de az Atlanti Óceánon már kockázatos volt a használatuk.

A spanyol hajóépítő, Escalante de Mendoza (ejtsd: Mendosza) az 1575-ben megjelent Hajózási útmutatójában a következő építőanyagokat javasolja: „A hajótőke minden hajó legfontosabb része, minden többi részt erre kell ráhelyezni, ezért egyenes növésű tölgyfából kell lennie, lehetőleg egy darabból. A fát késő őszszel kell kivágni, amikor leveleit és gyümölcsét már elhullatta." Ezután egy éven át tengervízben fektették kövek alatt, további egy évig szárították és csak azután dolgozták fel.

Napjainkban is ugyanígy járnak el. De az új hajóknak csak az árbocaik származnak spanyol fenyvesekből, éspedig Segovia tartományból. A tőke, a palánkok és a bordázat tölgyfáit Skandináviából szerezték be; Spanyolország erdeiben ma már nem található meg a hajdani minőség.

A Santa Maria Barcelonában, a Pinta Cartagenában, a Nina Huelvában valódi vitorlás hajónak készül, de azért – szélcsendes időre számítva – motorokkal is felszerelik őket, hogy a Watling-szigetről és Santo Domingóból induló és New Yorkig tartó úton betarthassák az előre megállapított menetidőt. Éppen ezért a motorok súlya, a tengelyek furatai, végül pedig a tőke és az evezőlapátok közötti csavarok helyeinek kijelölése miatt még szükség lesz egy-két apróbb változtatásra.

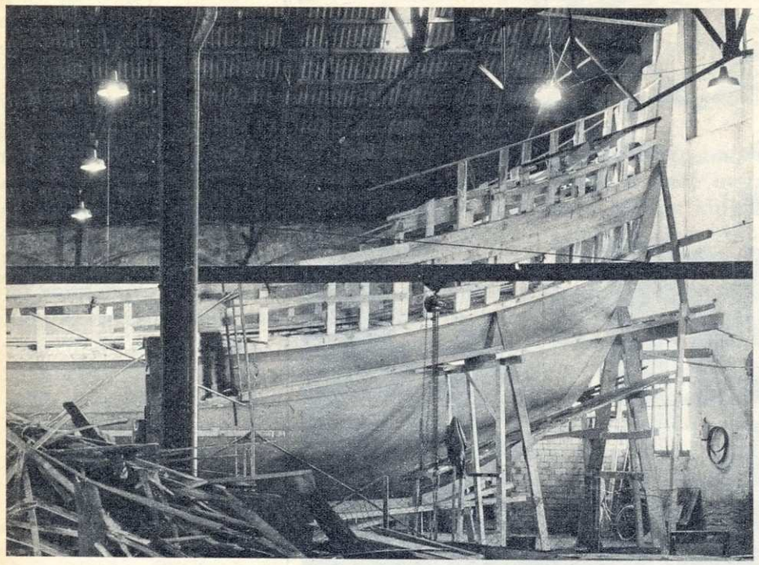

A Nina modern, fedett sólyán készül, de ugyancsak régi módszerekkel

Ezen a helyen
vagy egy másikon,
színesben vagy fekete-fehérben,
akár egész oldalon, akár csak egy részén

Az Ön hirdetése jelenik meg,

ha megrendeli

1075 Budapest, Tanács körút 9. IX. 902. címen,
vagy telefonon: 132-7551
112-5875

A ZÁRADÉK

A huszadik század diplomáciájának egyik legvitatottabb eseménye az úgynevezett Molotov–Ribbentrop paktum, 1939-ből. Újabban nálunk is sokat hallani róla. Miről volt szó?

Azt, amit a záradékban elhatároztak, később a tankok pecsételték meg… (német harckocsik 1939 telén, valahol a keleti hadszíntéren

A béke utolsó hetének szenzációja a paktum megkötése volt. Szinte sokkolta a világ közvéleményét, még az olasz vezér, Mussolini is meglepődött. Elképedtek a japánok, Németország őket sem értesítette, bár megállapodásuk szerint az ilyen fontos lépésekről előzetesen tájékoztatják egymást. Nem tájékoztatták.

London és Párizs kétarcúsággal vádolta Moszkvát. Churchill természetellenesnek tartotta a megállapodást. Mi késztette Sztálint és Hitlert az együttműködésre?

Az bizonyos, hogy mindkét diktátor tudta, a megállapodás csupán taktikai. A Harmadik Birodalom és a Szovjetunió között hosszú távon nem létezhet együttműködés. Sztálin arra számított, hogy a nyugati hatalmak elleni küzdelemben Hitler meggyengül és nem fog keleten támadni. Azóta már tudjuk, hogy Sztálin ebben is tévedett. Hitler következetesen valósította meg tervét: különkülön számolt le ellenfeleivel.

A német diplomácia főnöke, Ribbentrop külügyminiszter hivatalos látogatásra érkezik Moszkvába. A német tervek szerint Lengyelország ellen augusztus 26-án kezdik a támadást, ezért fontos és sürgős, hogy megállapodás szülessen. A Führer kivételesen személyes levélben fordul Sztálinhoz, szinte könyörög, hogy Ribbentrop már augusztus 22-én, vagy 23-án Moszkvába repülhessen. Az azóta folytatott történelmi vizsgálatok kideritették, hogy a paktum megkötését Moszkva már 1939 tavaszán ajánlotta Berlinnek.

Ribbentrop 1939. augusztus 23-án érkezik meg, déli egy óra körül. Harminckét szakértőből álló csapat kíséri. Érkezésekor Patyomkin, a külügyi komisszár helyettese üdvözli, a német miniszter azonnal munkához lát a követségen, majd 15.30-kor a Kremlbe érkezik, hogy Molotovval tárgyaljon. Óriási a meglepetés, a tárgyalóasztalnál személyesen Sztálin is helyet foglal. Korábban ugyanis az a szokás uralkodott, hogy Sztálin nem fogad hivatalos külföldi vendégeket, igyekszik úgy feltűnni, mint aki csak a párt ügyeivel foglalkozik.

Nem tudjuk pontosan, hogyan folyt a beszélgetés. Az első megbeszélés a Kremlben körülbelül három óra hosszat tartott, a megállapodás útjából minden akadályt elgördítettek.

Mindehhez Ribbentrop otthon teljhatalmat kapott.

Este 20.05-kor a német külügyminiszter táviratozott Hitlernek: minden jól megy, de engedélyt kér arra, hogy két litván kikötő szovjet érdekövezetben maradhasson. A berlini válasz rövid: „Rendben." A választ Ribbentrop akkor kapja meg, amikor Sztálin vacsorát ad a tiszteletére. A német külügyminiszter másnap, 24-én elégedetten hagyja el Moszkvát. A hivatalos dokumentumokat már éjfél után, 24-én írták alá, ám 23-i dátummal kerültek a történelembe. Kölcsönös megnemtámadási egyezmény, tíz évre. Az egyezmény szövegét ismerjük, meglehetősen ártalmatlanul hangzik. Miért akkor az évtizedek óta tartó zaj körülötte?

Mert az egyezménynek van egy úgynevezett titkos záradéka, amelynek létezésében ma már senki sem kételkedik. Sok közvetett bizonyíték valamint a hamarosan bekövetkező események igazolják.

Ez a titkos záradék a Baltikumot és Lengyelországot német és szovjet befolyási övezetre osztotta fel. Szovjet befolyási övezetté vált Finnország, Észtország, Lettország, valamint Lengyelország keleti területei. Litvánia és Lengyelország nyugati része a németeknek jutott. Ez az állapot 1939. szeptember 28-án egy újabb titkos megállapodás során változott, ekkor ugyanis szovjet befolyási övezetté vált Litvánia, cserébe a lengyelországi lublini és varsói vajdaságokért. Ez a változás már az 1939. szeptember 17-én végrehajtott szovjet katonai beavatkozás következménye volt.

Sztálin külpolitikája erősen közeledett a fasizmushoz, a balti országokkal kapcsolatos szovjet külpolitika pedig ellentétes a nemzetközi jogi normákkal. A tény tehát tény…

A pontosság és érdekesség kedvéért tegyük hozzá: a titkos záradék szövegét német archívumban találták meg, amikor a nürnbergi per előkészületei folytak, a dokumentum fotókópiáját 1946. március 26-án mutatták be a tárgyaláson.

Nagy sietségben készült a dokumentum, a szöveg hemzseg a helyesírási hibáktól. A német nagykövetség minden munkatársa írásban kötelezte magát 1939-ben a titoktartásra. A követség titkára, Herwarth von Bittenfeld azonban értesítette amerikai kollégáját arról, mi van készülőben. A titkos jegyzőkönyvről hamarosan értesültek természetesen az olaszok, de még a lengyelekkel szövetséges franciák is, akik azonban nem értesítették a közelgő, halálos veszélyről Varsót. Közönyből?

Mert a megállapodás végeredményben halálos ítéletet jelentett az ily módon két hatalom közé ékelt – s eleve felosztott – országra. Végül szeptember 1-jén hajnalban megindult a német hadigépezet nyugatról kelet felé. Súlyos, kegyetlen harcokban felmorzsolta a lengyel haderő jó részét. Majd szeptember 17-én váratlanul a túloldalról, keletről nyugat felé is megindult a támadás, a szovjeteké. Az előre megállapított vonalon aztán békésen összetalálkoztak…

JACEK WILAMOWSKI
cikke alapján

Melchior Wańkowicz

WESTERPLATTE

A Westerplatte kis félsziget a gdanski-öbölben, ahol a két világháború között a lengyel hadsereg úgynevezett katonai tranzitraktárat tarthatott fenn. Ugyanekkor a versailles-i béke értelmében Gdansk „szabad város" volt, azaz nem tartozott sem a német, sem a lengyel állam fennhatósága alá. Az országtól elszigetelt kis lengyel területen csak 88 katona állomásozhatott és nehéz fegyverzetet fölszerelni tilos volt. De Németország készül a háborúra, a gdanski németek fegyveres csapatokba szerveződnek… A lengyelek titokban építkeznek; amikor német ellenőrzés jön, egész éjjel dolgoznak a katonák, hogy reggelre a vasbeton falat téglával eltakarják. Nehézgépfegyvereket, sőt, egy háromcolos kis ágyút alkatrészenként csempésznek be, 1939 augusztusában pedig, ugyancsak titokban, 182 főnyire növekszik a legénység. Aztán a kikötőben megjelent a Schleswig–Holstein csatahajó, és szeptember elsején hajnalban megkezdődött a harc. Megkezdődött a második világháború…

Szeptember 7-én Henryk Sucharski őrnagy jelentést tesz a fegyverletételről Eberhardt tábornoknak (jobbról, szögletes sapkában Sucharski őrnagy, a baloldali tányérsapkás a tábornok)

A szerző, Melchior Wańkowicz író, újságíró volt, a háború alatt haditudósító. Westerplatte című írásából részleteket közlünk.

Szeptember másodikán reggel a Westerplatte ellen bevetett tűzerő tovább nőtt. A tengeren megjelenik két német torpedóromboló és gyors manőverezés közben folyamatosan tüzel. Nincs ellenük alkalmazható, megfelelő lőfegyver.

A parancsnoki bunker földszintje marad csupán érintetlen, valamint a terepen jól megbúvó egyes és ötös számú bunker. Ekkor következik be az, ami ellen nincs védelem, az, aminek el kellett jönnie... Négy órakor a német tűz félbemarad. Az őrnagy kilép a bunker elé és egy villámgyorsan forduló repülőgépet lát. Szinte ugyanebben a pillanatban felkiált Dunkiewicz lövész:

– Megsebesültem!

Homlokán vér folyik le, a bunker ajtaján pedig látszik a nehézgépfegyverből származó lövedékek nyoma. Rögtön ezután elképesztő zúgás tölti be az eget a Westerplatte fölött. És a légitámadás ellen nincs védelem, a Westerplattéra egyetlen légelhárító löveget sem sikerült becsempészni.

A parancsnoki bunker legénysége a pincébe vonul, az épület úgy reng, akár egy hajó. Az őrnagy látja katonái zavaros tekintetét. Amíg a katonának fegyvere van és harcolni tud, egészen más lelkületű. Az őrnagy tudja, hogy valamiképpen hatnia kell rájuk.

– Fiúk, a másik sarokba!

Bármelyik pincesarok ugyanolyan, nem nyújt védelmet, a katonák mégis megnyugszanak: van, aki gondolkodik helyettük, mérlegel, irányítja őket. A bunker mellett, a bunker tetején egymást érik a bombák. Fényes nappal van, de a füst és por betölti a pincét, képtelenség lélegzetet venni, csak ködön át látni az alakokat.

...

Mint a későbbi német jelentésekből kiderült, a támadásban negyvenhét repülőgép vett részt. Mivel közben rövidke szünet is volt, az őrnagy feltételezi, hogy a gépek megfordultak és másodszor is megszórták a terepet.

A bunkerből a légitámadás után lelkileg megtörve jöttek elő, abban a meggyőződésben, hogy a holdbéli tájra emlékeztető Westerplattén már csak ők maradtak életben. Ismét működni kezdett ugyanakkor a katonai ösztön: az őrnagy parancsára az ablakpárkányokra kikészítik a kézigránátokat, hiszen az ellenfél gyalogsága azonnal kihasználja a légitámadást. Nem fogja föltételezni, hogy maradt még harcképes védelem. Sucharscki őrnagy pedig, ahogyan a meglőtt sólyom még utoljára összeszorítja karmát, ahogy a szárazra vetett csuka még egy utolsót harap, kikészítteti az ablakokba a gránátokat. Két kutyája, akár a légitámadás alatt, most is lába mellett áll, pofájukat szorosan a combjához szorítva. Az ilyen pillanatokban a harc ösztöne egyaránt működik, állatban és emberben.

De a várt német támadás valahogyan elmarad, és lassanként működni kezd a hideg gondolkodás is. Az őrnagy küldöncöket meneszt az egyes bunkerokhoz, figyelmezteti őket, hogy a fel nem robbant lövedékekre ügyeljenek, aztán a rejtjeleket és aktákat kezdi égetni.

– Ha a németek a légitámadás után közvetlenül támadtak volna – magyarázta nekem később – egyenként kiszedhettek volna, mint rákot a kasból.

Visszatérnek a küldöncök és visszatér a bizakodás.

– Hármas bunker rendben.

– Kettes bunker rendben.

– Egyes bunker rendben.

Az ötös bunker felől Magdziarz káplár és Aniolek lövész érkezik. A káplár jobb keze leszakadt... Aniolek összevissza beszél. A lapátokkal odaküldött csoport a vasbeton alól képtelen kiásni az ott elesett hat katonát. A vidám, vállalkozó kedvű Petzelt tizedes is ottveszett.

A parancsnoki bunker mennyezetét egy ötszázkilós bomba ütötte át, bekandikál az égbolt. Körös-körül kráterek, mind a négy mozsár darabokban. A rádióállomás tönkrement, a telefonösszeköttetés megszakadt. A vízvezeték nem működik. A kaszárnya pincéjében lévő egyetlen kút igen kis hozamú. A konyha elpusztult.

A Schleswig–Holstein 1939 szeptember 1-én, pontosan 4. 45-kor nyitott tüzet...

Valahol Lengyelországban a fővezér ismét és ismét „üdvözletét küldi a Westerplatte hős védőinek". Ők maguk azonban ezt egyszer sem hallják...

Mégis, amikor négy órával később megindul a német támadás, beleütközik az egyes bunker tüzébe, akár korábban. A balszárnyon hallgat az összeomlott ötös bunker, mélyén a teljes legénység holttestével, de a régi erődítmények romjaihoz előrehatolnak a helyükre állók, és együttműködnek az egyes bunkerrel.

A támadás elakadt. A védők élnek!

A németek láthatóan más elgondolással próbálkoznak, hiszen a Blitz

(a villám) nem sikerült. Az éjszaka nyugodtan telik, ha nem számítjuk azt, hogy folytonosan tűz alatt tartják őket. Az egyre erősödő tűz szeptember 3-án is tart. Megszólal a tüzérség. A Westerplatte védőit szinte minden oldalról tűz veszi körül. Valaki behozza egy lövedék fenéklemezét. Megmérik, huszonegy centiméter. Vajon, valami régi típusú ágyú? Vagy nehézaknevető?

Közben a tengeren is folyik a tragikus küzdelem. Szeptember másodikán a németek földerítik, hol várakoznak a lengyel tengeralattjárók. A Keselyű közelében harmincöt bomba robban. Néhány órával később a légitámadás két hajót megsemmisít.

Szeptember 3-áról 4-ére virradó éjszaka a német torpedórombolók a vízről vakító reflektorokkal beterítik az egész Westerplattét, igyekeznek meggátolni minden mozgást. Borzasztó dolog, amikor nincs mivel válaszolni a tüzérségnek, nincs mivel megfelelni a torpedórombolóknak, nincs mivel védekezni a repülők ellen! Olyan a Westerplatte, mint a darázscsípéstől megbénított, de meg nem ölt rovar; még él, de rágják a kikelő darázslárvák.

De a megbénított zsákmányt ezúttal sem sikerül birtokba venniük. Ezen a szeptember 4-i napon rohamszázad indult a páncélvonatból. Úgy

A Westerplatte a harcok után – hátul a Kikötői Csatorna, amely mentén a fal állt, mögötte kikötői épületek. A képen német gyalogosok...

mentek, akár a díszszemlére, könnyű zsákmányra, hogy leszakítsák az első babérokat ebben a Blitzkriegben, amelynek annyira gyorsan kellett volna végbemennie, hogy az ifjú hősjelöltek attól féltek, puskaporszag nélkül kell hazatérniük.

...

És ismét csönd, a németeknek ismét át kell gondolniuk a támadást. Szeptember 5-én reggeltől hullámokban jön a támadás. Ezúttal először támad a Wehrmacht, mégpedig a dessaui Pionierlehrbatalion, válogatott egység, amelyet egyenest Königsbergből hoztak ide repülőkön. A lengyelek bunkerei szinte belefulladnak a találatokba, legénységük pedig szó szerint majd megfullad a füsttől. A szűkös betonhelyiségekben szünet nélkül tekerni kell a kézzel hajtott ventilátorokat. A kis méretű egyes bunker, amelynek parancsnoka Gryczman zászlós, alig háromszor három méteres, de egy földhalom mögött bújik meg, nehéz eltalálni. A parancsnoki bunker megmaradt földszintje ugyancsak egy földhányás mögött rejtőzik. Mostantól már ezek sem elérhetetlenek. A dessaui egységnek aknavetői is vannak, amelyek meredek röppályán lőnek. Egy akna hamarosan belevág a parancsnoki bunker falába, a vasbeton behasasodik és eltöri Łąkowiec tizedes gerincét. A tizedes üvölt, üvölt hosszú órákon át. Szünet nélküli üvöltése a folyamatos tűz közben szinte a harc végét jelző szirénaként hangzik.

De a harc tart. A Westerplattén állandóan látni a torkolattüzeket. A fővezér hiábavaló üdvözleteket küld nekik az éteren át, a partvidék lengyel egységei szorult szívvel szemlélik a félszigeten folyó harc visszfényeit.

A félszigeten pedig tart az előírás szerinti katonai rend, ahogyan azt megtanulták. A háziállatokat ellátó katona, amikor nem volt már víz, átlopózott, és a lónak, teheneknek, disznóknak lédús répát adott. És még a harc hatodik napján is frissen fejt tejet kapott a súlyosan sebesült Pająk és társai.

Az 5-éről 6-ára virradó éjszaka a Westerplattén, a partvidéken és a tengeren folyik a harc. A Wilk (Farkas) tengeralattjárót találat érte, de még kilenc napon át teljesítette a szolgálatot, míg parancsot kapott, hogy angol kikötőbe fusson be.

Ezen az éjszakán a németek megkísérlik felgyújtani a Westerplattét. Gryczman zászlós telefonál – mert minden éjszaka újból húzták a vezetéket, minden éjjel élelmet és friss vizet kapott a bunkerek legénysége.

– Őrnagy úr, tankok jönnek.

– Lopatniuk, az ágyúhoz!

– Nem tankok – javít egy perc múlva Gryczman. – A sínen közeledik, bizonyosan páncélvonat. Nem is vonat, hanem valami tartálykocsi...

Már hallatszik a páncéltörő hangja. Lopatniuk megvárta, amint a tartálykocsi a régóta kiválasztott, jól becélzott pontra ér. Az első lövés felszakította a tartálykocsi oldalát, amely teli volt üzemanyaggal. Ennek az emlékezetes, augusztusi, száraz napokon szinte kiszáradt erdőcskére kellett volna ömlenie, felgyújtva a Westerplattét és megsütnie a bunkerek legénységét.

Aki kardot ránt, kard által vész el: a tartálykocsi legénysége elpusztul, tűz fénye terül a Westerplatte fölé, a német állásokat kitűnően megvilágítja, a lengyelek gépfegyvertüze szinte kaszál.

De a tűzfény kialszik, a diadal elmúlik s a védelmi eszközöktől megfosztott félsziget új napra virrad, az egyenlőtlen küzdelem hatodik napjára. A kimerült emberek folyvást látni vélik, amint a Holt Visztula ága felől deszant támad, a kettes és

hármas bunker egyre-másra fölösleges tüzet nyit.
A német tűz éjfél után olyan méreteket ölt, hogy egyszerűen megállapíthatatlan, honnan, milyen irányból és milyen fegyverből lőnek. A nehézaknavetők hatvankilós lövedékei megbontják a parancsnoki bunker alapjait. Később kiderült, hogy ezen az éjszakán a Westerplatte körzetében negyven nehéz tűzfegyver működött.

Három és fél órán át tartott a tűz. A bunker eddig megmenekült földszintje törmelékké válik. Két sebesültet halálos találat ér. Lakowiec, a törött gerincű már huszonnégy órája üvölt, az emberek őziketekintettel néznek az őrnagyra. A nehéz lövedékek nemcsak a vasbetont porlasztják, hanem mindenikük leszakít egy darabot abból a büszke hitből is, amely a háborút ezzel a nótával kezdte: „Fütyülünk mi a Hitlerre!", s amely oly nagyon és oly hiába várta a megígért, hat felmentő hadosztály érkeztét.

A harc hetedik napján hajnalban keletről tűzhenger alakul ki. Hallani a lengyel gépfegyverek hangját, a makacs Gryczman, az egyes bunker és az ötös romjai közé bújt többi lő... Gryczman jelenti, hogy lángszórók jönnek és mindenekelőtt a vágány melletti, falazott, de már üres lőszerraktárakat égetik ki, abban a hitben, hogy ott katonák rejtőznek.

– Nem hagyhatom, hogy fölégessék a legénységet – gondolja az őrnagy.
– A támadást mindenáron visszavetni! – válaszol Gryczmannak.

A támadás ellen azonban már nincs működő mozsárágyú. A németek már harminc lépésnyire vannak Gryczman bunkerétől, már kézigránátot dobálnak... Nyolc órakor ezt a támadást is visszaverik. De a Westerplatte valóban pusztaság. A Kikötői Csatorna mentén épített fal teljesen ledöntve. A túloldalon a németeknek már nem kell a háztetőkre mászniuk, hogy megláthassák, mi történik a kis, lengyel földdarabon, amely még mindig védekezik, miközben elesett már Katowicze, Czestochowa, Krakkó, és a német tankok Varsó felé haladnak.
– Parancsot adok a megadásra!

Később megkérdeztem az őrnagyot, hogy beosztottai korábban javasoltak-e neki ilyesmit.
– Nem – válaszolta Sucharski – semmit sem javasoltak és én nem kértem a tanácsukat. Magam ítéltem meg a helyzetet és vállaltam döntésemért a felelősséget.
Kiáltással adta a kettes bunker legénységének tudtára, hogy intsenek fehér zászlóval és jelezzék, hogy a Westerplatte parancsnoka tárgyalni akar. A hír végigfut a német állásokon, és mintha vízzel öntenék le a futótüzet: a fegyverek elhallgatnak, még a védők hármas és négyes bunkere tüzel, küldöncöt menesztenek, hogy hagyják abba.
És a Westerplatte fölött hirtelen csend állt be.
Száz lépés megtétele után az eléjük siető két tiszttel találkoznak. A fiatal legény kihúzza magát: – Jelentem, foglyul ejtettem a Westerplatte parancsnokát!
Sucharski őrnagy felkapja a fejét, de a magasabb rangú német tiszt legyint a fiatalos túlzásra. Vigyázzba áll:
– Őrnagy úr – hangja a német hivatásos tiszt recsegő hangja – örvendek, hogy bár ilyen körülmények között, de megismerhetek egy ennyire kiváló ellenfelet. Oberstleutnant Hencke vagyok, a Pionierlehrbatalion parancsnoka, amelynek volt szerencséje ön ellen harcolni.
Hencke alezredes cigarettával kínálja; segédtisztje tüzet nyújt Sucharskinak. Közben tisztek csoportja közeledik feléjük.
– Őrnagy úr – súgja Hencke alezredes – az a vörös lampaszos maga Eberhardt tábornok.
Sucharski őrnagy pontosan jelent, a tábornok mögött félkörben áll a többi. A tábornok rangjelzésekkel csillogva így szól:
– Csodálatomat és együttérzésemet fejezem ki az ily méltó ellenfél láttán. Gratulálok és elismeréssel vagyok. Bizonyítékul jogot adok önnek, hogy új helyzetében is hordja tiszti kardját. Sucharski őrnagy hallgat és szalutál.
– Árulja el – folytatja Eberhardt tábornok – mi késztette a megadásra? A mai támadás?
– A támadást visszavertük. A lőszer hiánya, katonáim kimerültsége és a sebesültek állapota késztetett erre.
– Megtisztítani! – mutatott a tábornok az őrnagy csizmájára. Két német katona odaugrik és fényesíti a Westerplatte porától lepett csizmát. Az átvételi bizottságot Hencke és még két tiszt alkotja. Sucharski őrnaggyal együtt végigjárják a szétrombolt Westerplattét. A vérrel borított egyes bunker láttán megrázkódtak.
– Mészárszék... – suttogja a német. Az ötös bunker a teljes legénység sírboltja, Sucharski őrnagy szalutál és könny folyik a szeméből. A németek tapintatosan hátramaradnak.
– És most őrnagy úr, mutassa meg a páncéltornyokat.
– Mit?
– Hiszen a tábornok figyelmeztette, hogy át kell adnia a területet és ön beleegyezett! – szólt a német kissé türelmetlenül – Páncéltornyaik pedig voltak, nézze a légi felvételeinket!
Az őrnagy a térképre jelölt vörös karikákat összehasonlítja a tereppel.
– Ezek szénaboglyák voltak.
A bizottság elismerését fejezi ki a kettes, hármas és négyes bunker álcázásáért. Ezek az utolsó, keserű örömök, az utolsó, keserű pillanatok, amikor az őrnagy még mintegy gazdaként áll a területen, amelyet titokban, oly hosszú ideig szerelt föl, még kitartó katonái parancsnokának érzi magát.
– Köszönöm, uram, a bizottság átvette a Westerplattét – szól Hencke alezredes.

Az egykori vasúti kapu előtt már négyes sorokban állnak a katonák: új egyenruha rajtuk, csillogó csizma, borotvált arc, szinte úgy, mint az egykori szemléken. Csak a beesett szemek és megnyúlt arcok tanúskodnak arról, ami történt.

Sucharski őrnagy végignézett rajtuk. Szakaszonként állnak, mindenki a helyén, az utolsó parancsra várva.

Elindultak. Kétoldalt már mindenütt német egységek. Amint elhaladtak, egymás után felhangzott a parancsszó: Achtung! ...és mindenki vigyázállásba vágta magát. A győztesektől köszöntve menetelt a Westerplatte legénysége a hosszú hadifogságba.

(Fordította: dcs)

(Henryk Sucharski őrnagy a hadifogságból szabadulva, 1946-ban halt meg, hosszú betegség után, Nápolyban. A Westerplatte ma már nem katonai terület, emlékpark, amelyben az egykori romok mellé emlékművet állítottak.)

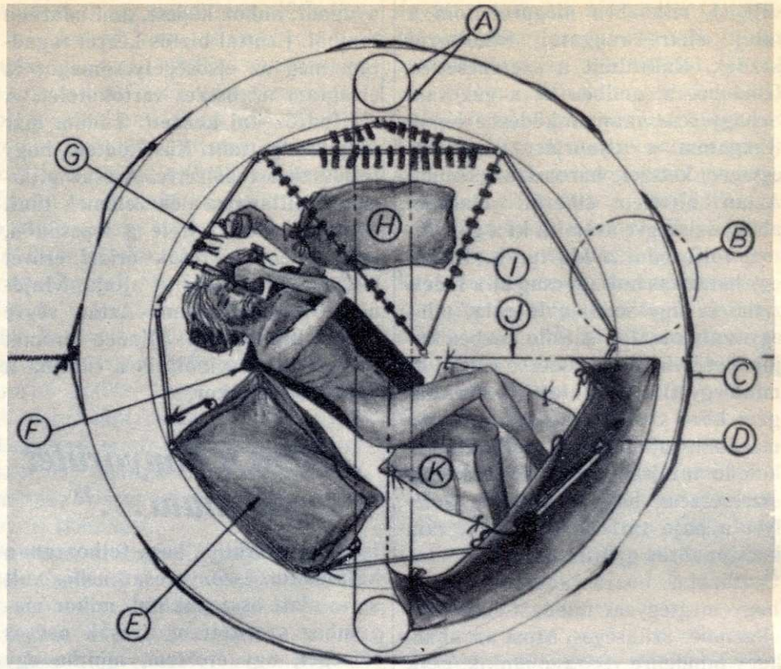

A mentőtutaj, ahogyan Callahan lerajzolta és magyarázza:
A:a tetőponyvát tartó, ugyancsak felfújható gumiból készült „gerenda";
B:tartály;
C:a tutaj külső oldalán végigfutó kapaszkodókötel;
D:fedőponyva, amelyen kívül mindig ott hevert a szigonypuska;
E:személyes holmijaim;
F:a „fekvőhelyem", amely valamelyest elszigetelt a tengervíz hidegétől és a halak bökdösésétől;
G:a belső kapaszkodó-kötél, amelyhez a tárgyaimat és önmagamat rögzítettem;
H:az elsősegélyzsák;
I:az a zsinór, amelyen a halszeleteket szárítottam;
J:a tetőponyva hasítéka, vagyis a kijárat;
K:egy darab vitorlavászon...

Steven Callahan

76 nap tutajon

(FOTO: SUNDAY TIMES MAGAZINE)

Amikor Steven Callahan yachtja, a Solo elsüllyedt az Atlanti-óceán kellős közepén, a fiatal férfi a mentőtutajon lebegve várta, amíg valahonnan segítség érkezik.

Telihold van. Fehér és mozdulatlan. Ha a körülmények továbbra is ilyen makacsul romlanak, akkor minden bizonnyal dél felé kell vennem az irányt. Jelenleg nem tudok mást csinálni, mint hogy végigheveredem az ágyamon és pihenek. Nincs rajtam semmi egyéb, csak egy trikó. Nézem, hogyan halad előre a mutató a karórámon, aztán eljátszadozom azzal a bálnafoggal, ami egy zsinóron csüng alá a nyakamból. Ez lesz majd rajtam a következő két és fél hónapon keresztül. Csak ez, és semmi más.
BUMM! Fülsiketítő robbanást hallok. E robaj elnyom mindent; a tenger zaját és hajóm eresztékeinek nyikorgását is. Fogalmam sincs, mi történt. Víz tódul be a kajütbe, már a derekamig ér. Hajóm orra a mélybe bukik. A Solo el fog süllyedni.

„Térdig az óceánban"

Alig 30 másodperc telt el az ütközés óta. A fedélzeten állok, bokám körül csapkodnak a hullámok. Odalépek a kis tutajhoz, és elvagdosom a tartóköteleit. Igyekszem a holmijaim közül kiráncigálni az elsősegély-csomagot. A szívem rettenetesen dörömböl, majd kiugrik a mellkasomból. Oda a hajó, vége, elvesztettem. Figyelem a légzésemet. Aztán alábukom. A víz alatt kitapogatom azt a kis zsákot, amelyben a legfontosabb személyi holmijaimat tartogattam, végszükség esetére. A rögzítő köteleket elvágom késsel. Szívem most is úgy ver, mint egy gőzkalapács. Tüdőmből kezd kifogyni a levegő, szemem előtt tüzes karikák ugrálnak. Majd megőrülök egy korty levegőért.

Igyekszem a holmijaim közül kiráncigálni az elsősegély-csomagot. A szívem rettenetesen dörömböl, majd kiugrik a mellkasomból. Oda a hajó, vége, elvesztettem. Figyelem a légzésemet. Aztán alábukom. A víz alatt kitapogatom azt a kis zsákot, amelyben a legfontosabb személyi holmijaimat tartogattam, végszükség esetére. A rögzítő köteleket elvágom késsel. Szívem most is úgy ver, mint egy gőzkalapács. Tüdőmből kezd kifogyni a levegő, szemem előtt tüzes karikák ugrálnak. Majd megőrülök egy korty levegőért.
Alig 30 másodperc telt el az ütközés óta. A fedélzeten állok, bokám körül csapkodnak a hullámok. Odalépek a kis tutajhoz, és elvagdosom a tartóköteleit. Úgy emlékszem, hogy ezt a körülbelül ötvenkilós tömeget át kell dobnom a fedélzeti korláton, még mielőtt felfúvódna.
De hogyan? A hajó úgy dülöngél, mintha megőrült volna, képtelen vagyok megvetni a lábamat, hogy egy ilyen tömegű testet nagyobb távolságra elhajítsak. Márpedig nem sok időm maradt. A hajó veszedelmesen

süllyed, miközben megpróbálom a tutajt életre rángatni. Sikoltozni kezdek. Ráüvöltök a szerencsétlen fémdobozra, amiben az a gáz van. Sehogy sem akar működésbe lépni. Rángatom a zsinórját; rángatom egyszer, kétszer, háromszor, semmi. Aztán hirtelen sikerül. Hallom, ahogy sziszegve áramlik ki a gáz, látom fölfúvódni a kis tutajt. Ekkor egy hatalmas hullám csap át a fedélzeten és úgy sodorja le róla, mint egy szalmaszálat. A Solo közben hajóból szerencsétlen ronccsá vált. S ez mind egyetlen perc alatt történt. Fogam közé szorított késsel vetem rá magam a hajó korlátja mellett hánykolódó tutajra. Ugrás közben még észreveszem, hogy a kamera, amelyet a hajó tatjára szereltem, rám kacsint vörös gyűrűs szemével.

Ösztöneim hozzásegítettek ahhoz, hogy megtegyem mindazt, ami túlélésemhez szükséges. Most azonban, hogy mindenre visszagondolok, csak a döbbenetre emlékszem. A döbbenetre, hogy teljesen mindegy, mit érzek, életem úgyis rövidesen befejeződik. Egész testem reszketett a hidegtől. Tudtam, túlságosan messze vagyok minden civilizált helytől ahhoz, hogy bármi reményem is legyen arra: megmentenek.

Ekkorra a Solo fehér fedélzete már teljesen elmerült a hullámok alatt. De érdekes, hogy nem süllyedt el egészen. Abban reménykedtem, hogy egy darabig még lebegve marad és akkor talán hozzáférhetek némi ivóvízhez és más, a túlélésemhez szükséges holmihoz. Tudtam, hogy ezek nélkül nem sokáig élhetek. Máris tökéletesen átfáztam, a szemem égett a maró sótól. Mindenképpen ruhát kell szereznem, vagy takarót, vagy bármit, különben megfagyok. A vízből kiálló vitorlarúdról elkezdtem lecibálni, majd késemmel levagdosni a vitorlát. A hajó közben nyögött és hánykolódott. Eszelősen kérleltem: ne süllyedj még el, maradj fönn egy kicsit. Tudtam, valahogy a belsejébe kell jutnom. Felhúzódzkodtam a hajó oldalán. Igen furcsa érzés volt, ott álltam a fedélzeten, térdig az óceánban.

Leereszkedtem a szédítő hullámzásból a kajütbe. Odalent a víz csendes, nyugodt, ahhoz képest, ami odafönn tombol. Ezúttal biztos kézzel ragadtam meg az elsősegélycsomagot és elvágtam az összes tartókötelet. A víz fodrozódni kezdett. Tüdőm már majd szétpattant. Küszködtem, hogy feljussak a fedélzetre. A zsák pillanatról pillanatra nehezebbnek tűnt. Már másztam felfelé a lépcsőkön, amikor egyszer csak óriási erővel hátba vágott a lejárat ajtaja. Majdnem visszazuhantam. Aztán végre mégis kijutottam. Minden erőmet összeszedve becibáltam a tutajba a katasztrófazsákot.

„Nem a könyörület pillanata…”

Ismét alámerülök, hogy felhozzam a hálózsákot. Iszonyatosan nehéz volt a víz alatt összepakolni, mikor magamhoz szorítottam a zsák nedves tömegét, úgy éreztem, mintha egy kosárra való kígyó hideg testét ölelném magamhoz. Amikor fölértem a vízzel borított fedélzetre, nagy sóhajjal belelöktem a hálózsákot a tutajba, magam is utánarogytam.

Már tizenegyedik napja lebegek az óceánon. Minden egyes nap a kétségbeesést hozza, s a reményt is, hogy majdcsak megpillantok egyszer egy hajót valahol a láthatáron. Aprócska tutajom meglehetősen jó állapotban van, bár a sátor ponyváján keresztül időnként beszivárog a tengervíz. Háromnapos vihar után ma megint csendes az óceán, a nap izzón tenyerel a víztükörre. Szép lassan megszárad minden holmim. Éjszaka ennivalókról álmodom. Nem tudok menekülni az éhség fojtogató öleléséből. Az élelmiszerek víziói fizikailag is meggyötörnek.

Gyötrő, tébolyító szomjúság kínoz. Percről percre jobban szenvedek. Meresztem a szemem, hátha föltűnik egy hajó a horizonton. De sehol semmi. Vízkészletemet szigorúan beosztva az első kilenc napban minden napra jutott egy pohár víz. Most már takarékoskodnom kell, iszonyatos a hőség. Nem nagyon merek inni. Hogy testemet hűvösen tartsam, állandóan locsolom magam a tenger vizével.

Mindössze egyetlen dolog áll korlátlanul a rendelkezésemre: az idő. Annyi időm van, mint még soha életemben. Gondolkodom. Apró, kíváncsi tengeri halak böködik orrukkal a tutajom fenekét. A tutaj oldalára mindenütt kis kagylók tapadnak. Van egy halfajta, amelyik ezeken a kagylókon csemegézik. Különösen estefelé, szürkületkor kezdik el a böködést. Ilyenkor én rendszerint éjszakára készülődöm. Befészkelem magam a tutaj egy kényelmes részébe. Ahogy súlyomtól kidomborodik a gumilemez, a kis dorado halak máris elkezdik a böködést, eszegetik, csipegetik a kagylókat. Ilyenkor ábrándozom. Ráhelyezem a kidomborodó tutaj aljrészére a tenyeremet és kutyafejeket képzelek simogató tenyerem alá. A doradók, vagy más néven arany durbincsok boldogan és állhatatosan legelésznek.

A tutaj hirtelen megrándul. Ez a furcsa zökkenés felriasztott szundikálásomból. Lenézek. Egy cápa úszott át alattam. Amikor a víz felé pillantottam, éppen előbukkant lapos, szürke, legömbölyített feje. Azon tűnődtem, hogy lehet az, hogy az arany durbincsok nem menekültek el előle. A cápa lassan körbeúszsza a csónakot. Aztán a hátára fordul, hasa az égnek. Bekapja a tutaj egyik nehezékzsákocskáját és vadul cibálni kezdi. Azonnal arra gondolok, hogy belelövöm a szigonyomat. De aztán jobb belátásra térek. Mi van akkor, ha a megsebzett cápa elragad? Hirtelen megjelenik a tutaj előtt, ismét átúszott a fenék alatt. Ott van egészen közel hozzám, alig néhány centire a víz felszínétől. Fogom a szigonyt és belevágom a hátába. Mintha kőbe vagy acélba vágtam volna. Hatalmasat rándul istentelenül nagy, szürke teste, aztán elvonaglik. Nem is siet különösebben. Hosszú ideig figyelem, aztán összeesem. Jobban hiányzik ebben a pillanatban egy korty víz, mint valaha. Gyors, kemény ütések záporoznak a hátamra és a lábszáramra. Nem a cápa, nem, hála istennek, nem ő. Egy arany durbincs. A tutaj alatt munkálkodik, ott, ahol a lábszáram egy kissé kinyomta az alját.

Egyszer csak megpillantok egy úszó

haltestet. Fogalmam sincs miféle szerzet lehet, de a pillanat ihletése alatt feléje lövöm a szigonyomat. Puff! Talált. A hal nagyot vonaglik a vízben. Vadul csapkod a farkával. Görcsösen vonaglik. Minden erőmet össze kell szednem, hogy ne tépje ki magát. Végre sikerül felhúznom a tutajra. Ott vergődik a felszínén, ráugrom és leszorítom a fejét. Hatalmas, kerek szem mered rám. Átérzem a fájdalmát, de ez nem a könyörület pillanata. Ide-oda kotorászok a késemmel, belevágom az oldalába, végül megakad a hátgerincén. Megreszket a haltest, látom, hogy szeme elszürkül. Hanyatt esem, és figyelem a zsákmányomat. Teste már nem olyan kék többé, mint a tenger, most ezüstösre váltott.

„… megpillantok valami fényt…”

Egyszerre a vízben elszabadul a pokol. Már korábban észervettem, hogy ez a halfajta rendszerint párban jár. Áldozatom társa hatalmas dühvel támad a tutajra. Közben apró kockákra vagdosom föl az elejtett hal húsát. E húskockákat átszúrom egy tűvel és fölhúzom egy zsinórra, majd kiteszem száradni a napra. Amikor közeledik az este, igyekszem a hal fejét és csontjait olyan messzire hajítani a vízbe, amilyen messzire csak tudom. A cápa orra rendkívül érzékeny, és már egy cseppnyi vért is megszimatol.

Körülbelül harminc halat számolok meg, amint este körém sereglenek, hogy tutajomat kísérjék. Néha beszédet hallok… Bizonyára képzelődöm.

Fogom magam és szinte automatikusan rágni kezdem a nyers halhúst. Ízetlen, sokkal rosszabb, mint amire számítottam. A megvadult, társát gyászoló hal egész éjszaka nagyokat csap a tutajomra. Nem hagy aludni. Puff! Hatalmas ütést érzek a hátamon. Utána gyors, erőteljes csapkodás jelentkezik a tutaj alján, mint a gépfegyverkattogás. Cápa támadhat – gondolom. Kinyitom a sátor ajtaját, kezemben ott a szigonypuska. Egy arany durbincs küzd az életéért. A cápa, ahogy megpillant, elfeledkezik a halról, s már a szájában is a nehezék, tépi, cibálja a csónakot. Várnom kell, tudom, hogy egy darabig várnom kell. Sötét van. Nem látok semmit. Aha, ott van, persze, ott van! Belelövök, elúszik, aztán megfordul és újra támad. Akkorát csap a tutajra, hogy térdre esem. Újból és újból belelövök. Órák telnek el, mire a kimerült állat távolodni látszik. Egész testemben reszketek. Elkezdek kaparászni magam körül, keresgélem a vizespalackomat. Aztán jót húzok belőle, hogy megnyugodjak. A cápa eltűnt, de azért résen vagyok. Lerogyok a tutaj aljára és valahányszor egy picinykét meglök a tenger, mindannyiszor felpattanok és várom az új támadást.

A tenger sivatag. Ki tudja, hol van a legközelebbi oázis. Valahol a távolban. Megpróbálok megfeledkezni a cápától való félelemről. Azzal kísérlem meg elterelni a gondolataimat a veszélyről, hogy nekiállok tutajt pumpálni. Aztán kezelésbe veszem a sebeket a testemen. Vágások, repedések borítják az egész kézfejemet és tenyeremet. A hátam is meglehetősen ronda állapotban van. Kimerült vagyok. Hirtelen elalszom.

Durbincs-csapkodásra ébredek, föltépem a sátor ajtaját. De nem, nincs semmiféle cápatámadás. A tenger sima, csendes. Hirtelen megpillantok valami fényt a fekete horizonton. Hajó!

Úgy tűnik, hogy körülbelül 5-6 kilométernyire lehet tőlem, pontosan merőlegesen halad az útvonalamra. Megragadom a puskámat és a világítórakétát. Fohászkodva emelem a puska széles szájú csövét az ég felé. A rakéta narancssszínű fénye bukkan fel az ég peremén. Az egész fényjelenség libegve süllyed a tenger színe felé, miközben a fénye legalább 60-70 méter körzetben megvilágítja az óceánt.

„Hatalmas kortyokban iszom…”

Torkom szakadtából ordítok. Úgy tűnik a hajón észrevettek. Várok néhány pillanatig, aztán föllövöm a második jelzőrakétát. Hangulatom együtt emelkedik a fénnyel. Gyenge lábaim táncra perdülnek. A hajó közeledni látszik, valamelyest délre van tőlem. Látom már kivilágított ablakait és a parancsnoki hidat is. Istenem! Két hét telt el ezen a szörnyű tengeren, de most már megmenekülök. Föllőttem a harmadik rakétát. Az egész környék fénybe borul. Nagyszerűen láthatom a halakat, amelyek csoportosan kísérnek a víz színén. Nyugodt, sima a tenger, tökéletesek a látási viszonyok, és a tengerjáró talán másfél kilométernyire lehet tőlem. Észre kellett, hogy vegyen. A hajó konokul halad tovább. Megy a hajnal felé, a felkelő nap felé. Már a tat jelzőfényeit látom és a hátsó kabinok ablakainak csillogását. Hallom még, ahogy halkan zakatol a távolban a gép, és látom, ahogy vékony füstcsík szivárog a kéményből. Megint küldök egy rakétát, és még mindig bizakodom. Majdcsak észrevesz valaki. Aztán kihuny a kézi rakéta fénye, én meredten bámulom a végtelent. A végtelent, amelyben egyre kisebb ponttá válok…

Már 75. napja vagyok egyedül a szerencsétlen gumitutaj tetején a tengeren. Az esti égen felhők úsznak. A hullámok ezúttal szelídebbek, nem izgatom magam azon, hogy átcsapnak rajtam vagy esetleg fölboritanak. Összehúzódzkodom és megpróbálok aludni. Ilyenkor megfeledkezem fájdalmaimról és reménytelenségemről. De sajnos nem tart sokáig. Most is legfeljebb egy órát szenderegtem, amikor egy korábban kapott sebem hirtelen felsajdul és az éles fájdalomtól fölébredek. Felülök, és a tekintetemmel végigpásztázom a végtelen fekete vizet. Fények! Fények a hátam mögött és fényeket látok észak felé is. Lehet, hogy egy halászflottilla? Az érdekes csak az, hogy a fények mozdulatlanok. Úristen, ezek nem hajók… Lámpák! Lámpák! Amelyek a parton égnek. Fölállok és megkísérlem a fényeket jobban szemügyre venni. Egy világítótorony fénysugarát látom, amint fölbukkan éppen a horizont fölött. Nagy félkörben végigpásztáz a tenger felett, aztán újra eltűnik, majd megjelenik, föl-fölvil-

lan. Istenem! Szárazföld, szárazföld! – ordítom. Karomat az ég felé lököm, mintha csak át akarnám ölelni az egész nyomorult és szerencsétlen világot.
Elérkezik a 76. nap hajnala. Nem akarok hinni a szememnek, olyan gyönyörű a látvány. Csupa zöld minden! Hónapokon keresztül nem láttam magam körül semmit, csak a kék eget, kék halakat, kék tengert és most ez a buja, pompázó, harsány zöld szinte elborít. Nemcsak egyetlen sziget töri meg előttem smaragdzöldjével a tenger végtelenjét, ahogy körülnézek, látom, hogy apró földdarabok pettyezik az óceánt. Pontosan előttem egy egészen lapos sziget terül el. Színei harsányak, hívogatóak. Tutajommal egyenesen felé tartok, talán 10-15 kilométerre vagyok. Még nem érzem úgy, hogy megmenekültem. Egy ilyen helyen a kikötés nagyon sokszor igen veszélyes. Ha például a víz hatalmas erővel hozzávág egy korallszirthez....

Körbetapogatózom magam körül és minden vacakot, amire nincs szükségem, beledobálok a tengerbe. Igyekszem a legfontosabb holmijaimat magam köré gyűjteni, elsősorban az elsősegélynyújtó készletemet s a maradék vizet. Jó nagyokat kortyolok belőle annak örömére, hogy rövidesen partot érek. Közben erőteljesen görgetnek a hullámok a part felé. Valami furcsa zajt hallok.

Egy motoros. Egyre közelebb kerül hozzám. Apró csónak. Legfeljebb öt-hat méter hosszú lehet. Három hitetlenkedő, sötét bőrű arc mered rám a csónak pereme fölött. Felugrom és integetni kezdek. Visszaintegetnek, hála a jó istennek, észrevettek. Megmenekültem! Nem tudom elhinni, egyszerűen nem tudom elhinni! Korombeliek lehetnek, látszik rajtuk, hogy rettenetesen zavarban vannak. Furcsa nyelven, izgatottan tárgyalnak valamit egymás között. Három hónapja annak, hogy nem hallottam emberi hangot...

A szigetek felé bökök.

– Milyen szigetek ezek?

– Guadeloupe, Guadeloupe.

Soha életemben ilyen franciaságot nem hallottam. Később aztán már kezdem érteni őket: amolyan szigetvilágbeli, óceániai francia konyhanyelv... Üldögélünk a csónakban, amely föl és le himbálózik a hullámok hátán és fogalmunk sincs, hogy mit mondjunk egymásnak. Végre egyikük megszólal.

– Mi az ördögöt csinálsz itt, ember?

– Hetvenhat napja vagyok a tengeren – válaszolom, aztán végtelen nyugalommal nyúlok a vizeskannám után. Hatalmas kortyokban iszom vagy két liter vizet.

HÚSZ ÉVE

„Annak érdekében, hogy tisztázni lehessen az ősi földközi-tengeri és amerikai civilizációk közötti kapcsolatokról alkotott hipotézis hívei, és az amerikai civilizáció független fejlődéséről kialakult elmélet védelmezői között folyó vitának ezt a fontos részletét, e sorok szerzője elhatározta, hogy a gyakorlatban is kipróbálja, milyen teljesítményre képes a papiruszból készült ősi egyiptomi tutajhajó."

Ezeket a szavakat Thor Heyerdahl professzor írta le, majd nekilátott azóta híressé vált hajója építésének. 1969 májusában szállt vízre a Rá napistenről elnevezett első papiruszhajó, majd körülbelül ezer kilométernyire az amerikai partok előtt felmondta a szolgálatot. A világ a balsiker ellenére is elismerésre méltó teljesítménynek volt tanúja. Ez a balsiker azonban többet is mond, mint amennyit az első pillanatban elárul. Ha el is ismerjük, hogy több szerencsével, jobb időjárási viszonyok között a Rá épségben elérhette volna az amerikai partokat, mégis azt kell mondanunk, hogy 3–4000 évvel ezelőtt egy egyiptomi hajósnak erre a teljesítményre aligha lett volna módja. Tekintélyes méretű papiruszhajóját akkor ugyanis nem szállíthatták volna egy másik, nagyobb hajó fedélzetén a marokkói Szafiba, hanem úszva kellett volna megtennie a több ezer kilométeres utat Észak-Afrika partjai mellett. Ebben az esetben pedig a tapasztalatok szerint – már ezen az útszakaszon is használhatatlanná vált volna a papiruszhajó. A Rá II 1970. évi útja már közelebb hozta Heyerdahl hipotézisét az Atlanti-óceánt átívelő kultúrkapcsolatok fizikai lehetőségének igazolásához. A kísérlet kitűnően sikerült, de – véleményünk szerint – egy szikomor- vagy akácfából épült Rá, amely a Nílus deltájából kiindulva kezdi meg az útját Amerika felé, bizonyára mind felépítésben, mind pedig a valószínűbb útvonal megtételével több hasonlóságot mutatott volna azzal a feltételezett hajóval, amely talán a szaiszi papok útmutatása nyomán kerekedett fel Atlantisz felkutatására, vagy amelyet egyszerűen csak a viharok sodortak egy ismeretlen világrész partjaihoz.

Marjai Imre

(részlet a Marjai-Pataky szerzőpáros A hajó története c. könyvéből)
Hátlapunkon Heyerdahl hajójának képe (Fotó: NATIONAL GEOGRAPHIC)

LÓREJTVÉNY

Nem lovakról van szó, csupán lóugrásról. A 64 mezőből álló táblán egy négysoros, háromszéki népdal szövegét osztottuk el, szótagok szerint. A bal felső mezőből (ahol a „HE" szótagot nagyobb betűvel írtuk) kell elindulni, a következő szótagokat mindig lóugrás szerint találjuk meg. A fekete mezőkre lépni tilos; a lóugrás menete nem hasonlít a sakkozók által jól ismert gyakorlathoz, amikor minden egyes mezőt érintenek; itt találomra „ugrottunk".
Aki a négysoros megfejtést beküldi a szerkesztőségbe (Budapest 1525, Pf. 46.) március 15-ig, részt vesz a sorsoláson: öt darab ezerforintos könyvutalványt sorsolunk ki, a nyertesek nevét júniusi számunkban közöljük. A levelezőlapra (mert a megfejtést nyílt levelezőlapon kérjük!) írják rá: LÓREJTVÉNY.

Jó szórakozást kívánunk!

HE	SÁT	KÁ	SZIK,		ZÚ	ÉN	A
SOM,	DE		GÁ	LA	LU		CSAK
HAL	GYEK	ÉN	TOM		HA	MEG	AZ
AZ	CSEN		MEG		NA	NEK	NYUG
	LOM.	VÖL	BÁ	SO	NEM	VAN	LEN
	DES	DES	LYÓ			SZIK.	VÍZ
		A	GYEK		LYÓ	TÉ	ZÖTT
CSEN		FO	FO	VÍZ	KÖ		

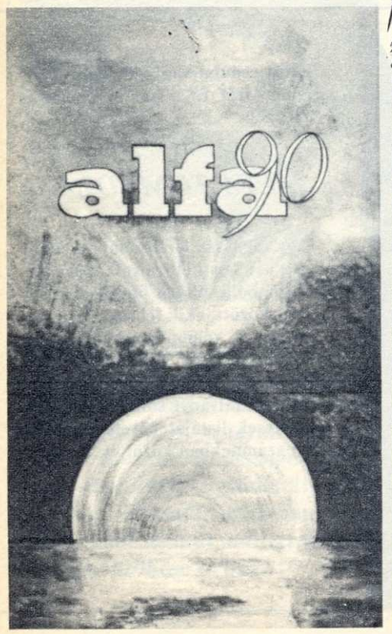

Megrendelem az alfa 90 c. lapot
..... példányban, az alábbi címre:
MEGRENDELŐ NEVE: .....
CÍME:
(Város, község, kerület) .....
(utca, tér, ltp.) .....(emelet, ajtó).....
ELŐFIZETÉSI DÍJ egy évre: 354,– Ft
fél évre: 177,– Ft
Az előfizetési díjat a részemre küldendő ÁTUTALÁSI POSTAUTALVÁNYON egyenlítem ki.
.....
aláírás

mini

Naptandem

Hegyen, völgyön, országúton jól bevált ez a „kombinált" kerékpár, amely összekapcsolja a láb erejét a napéval, így a négyes akár 30 kilométeres átlagsebességre is képes. Ilyen gyors tandemet még nem készítettek.

Áldás a szerelőnek...

ez az ötféle pozícióba rögzíthető állvány, melyen megférnek a szerszámok is, s közben a szerelő háta sem sajdul meg.

A MEGRENDELŐLAPOT borítékban, bélyeggel ellátva az alábbi címre kérjük feladni:

HÍRLAPELŐFIZETÉSI ÉS LAPELLÁTÁSI IRODA
Budapest
1900

Ezt a cédulát vágja ki, tegye borítékba, írja rá a pontos címét, és azt, hogy

„ALFA-TOMBOLA" –

vagy ragassza levelezőlapra, ekkor még azt sem kell ráírnia, hogy Alfa-tombola, hiszen látszik a kép – azok között, akik február 25-ig beküldik a tombolaszelvényt szerkesztőségünkbe (Budapest 1525, Pf. 46.), öt darab 1000 forintos vásárlási utalványt sorsolunk ki – a nyertesek listáját következő, áprilisi számunkban közöljük.

Űrbenzinkút

Persze úgy, hogy sem benzin, sem kút. A világűrben keringő tankolóhelyre amiatt lesz szüksége az űrhajósoknak, hogy minél kevesebb üzemanyagot kelljen szállítania a rakétának. Az űrbenzinkút létét már a Mars-utazás is megkívánná...

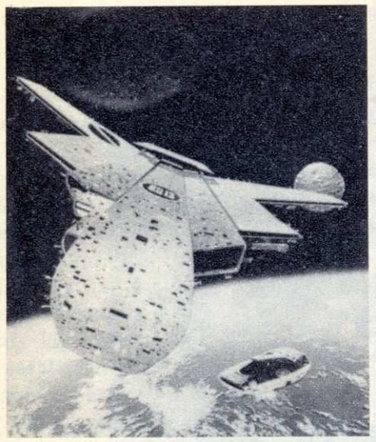

Kábel a vadonban

A kietlen skót tájakon borzasztó nehéz telefonkábelt fektetni, mert elsodorja a tenger áradása, eltűnik a feneketlen sívó homokban. De telefonnak muszáj lennie Nagy-Britannia legkisebb, legistenhátamögöttibb helységében is. Ez ott magától értetődő...

Légi szitakötő

Alig félliteres a kétütemű motor, amely ezt a pehelykönnyű gépet a levegőbe emeli. De hogy mégsem Trabant, arra az a bizonyíték, hogy Jackson kisasszony elrepült vele Londontól Sidneyig. Hatvanhárom leszállással tette meg a 20 ezer kilométeres utat.

Szivárgásfigyelő

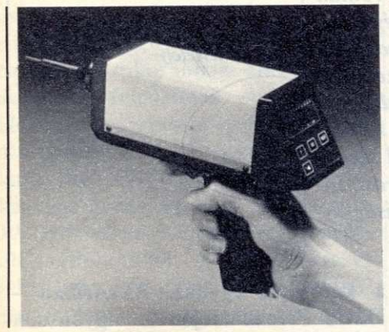

Levegőmintát „szippant be" egy ventilátor segítségével, egy érzékelő megállapítja, van-e benne valamilyen idegen gáz – bármilyen gázt azonosít hővezető képessége alapján –, s ha van, kiírja digitális kijelzőre. Egyelőre laboratóriumokban használják, ahol néhány milligramm értékes gáz szökése is baj...

DÁVID ANTAL

A KINCSES VÁROS

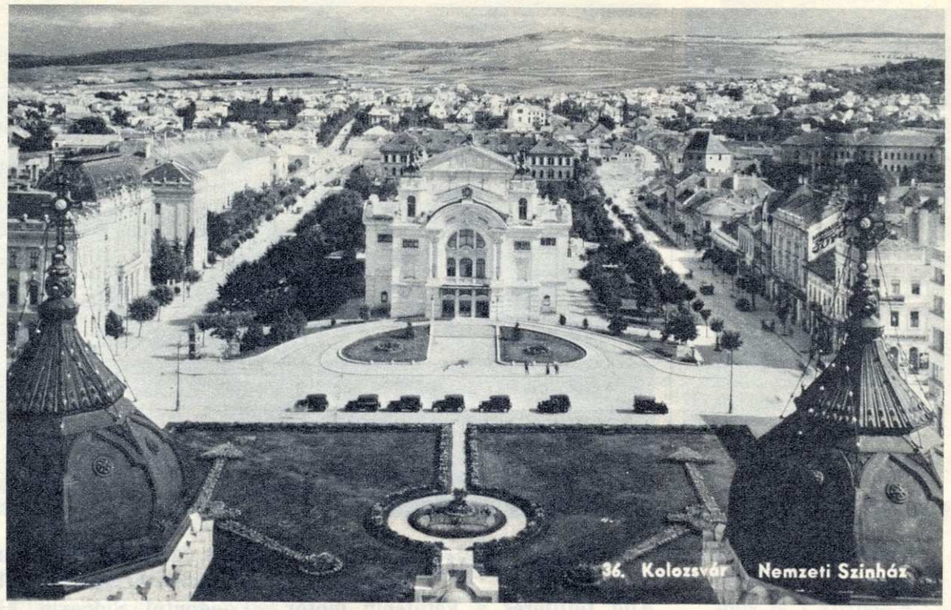

Az egykori Hunyadi tér a Nemzeti Színházzal

(1940-es években készült felvétel)

KOLOZSVÁRT néha úgy nevezték, Kincses Város. Amikor aztán – a történelem során először – a harmincas években a romániai cenzúra csak a települések román nevét engedte kinyomtatni, az erdélyi újságok még hivatalos jelentéseikben is következetesen Kincses Várost emlegettek. Milyen volt ez a város, a múltja, és a közelmúltja? Erről mesél a cikk, amelyet a szerző Dávid Antal (1912–1988) lapunk számára írt, de csak most, kétéves késéssel, az újjászületett Alfában lát napvilágot. A szerző jól ismerte a fél évszázaddal ezelőtti Kincses Várost, hiszen a cikkben is emlegetett kolozsvári Keleti Újság újságírója volt. Emlékezzünk tehát régiekről…

Tegyük fel, hogy gépkocsin közeledünk a város felé… először a Szent Mihály-templom tornyán a kereszt tündököl a napsugárban. Alatta a város, amely Erdély szellemi és politikai központja volt. Volt, mert ma nem az.

Kolozsmonostoron át érkezünk be a kis házak közé. Családi villák és nagy paloták. A főtéri templom óriási tömbje uralkodik a téren, alatta Mátyás király szobra. A templom körül valaha fabódék álltak, aztán lebontották őket és helyükre épült a város szülöttjének, Mátyás királynak szobra, amelyet Fadrusz János alkotott. A régi Óvárban, a főtértől északra áll Mátyás szülőháza, vele átellenben a Bocskaié. Szilágyi Erzsébet, Hunyadi Jánosné egy Kolb János nevű, szász szőlősgazda házában szállt meg, és ott született Mátyás. A főtéri templom 130 évig az unitáriusoké volt, aztán visszakapta a katolikus egyház. Akkoriban – Dávid Ferenc idején – nagyon sok unitárius élt Kolozsvárt. Ők a Farkas utcai templomot kapták meg, majd onnan is kiszorultak a Belmagyar utcai kicsi templomba.

Ekkoriban már Erdélyt névleg a Gubernium kormányozta, amely Nagyszebenben székelt, joghatósága alig volt. A Diploma Leopoldinum nyomán kialakult új helyzet, amely minden hatalmat Bécsbe összpontosított, a bécsi Helytartóság kezébe adta a tényleges hatalmat. Kolozsvár városát egy száztagú tanács, a Százférfiak kormányozta. Ezek fele magyar, fele szász volt, tagjai között a nevezetesebb polgárok, céhmesterek, patikusok, papok, gazdák. A leghíresebb patikus Mauksch Tóbiás, gyógyszertárát később Hintz-patikának hívták.

Százférfiaktól nyelvmívelőkig

Bécs elhatározta, hogy a szabad prédává vált Erdélyt ügyes diplomáciával teszi az osztrákok vazallusává. Közjogi és állami méltóságokkal, a bécsi élet színességével köti magához az ország urait. Ekkor nőtte ki magát a nagybirtokos erdélyi rend arisztokráciává. Először Teleki Mihály kancellárból lett gróf, később Apor István és Mikes Mihály megkapta a bárságot. Mikes bárói koronájára csakhamar ránőttek a grófi szarvak.

Az első erdélyi főkormányzó, Bánffy György is gróf lett, s ezt a címet kapta a Bethlen család négy tagja is. A fények úgy elkápráztatták őket, hogy észre sem vették Erdély veszedelmét, s ha észrevették, személyes előnyeik miatt nem tettek semmit.

Az erdélyi köznemesi rend, a polgári osztály és jobbágyság viszont fokozatosan szegényedett. Az anyagi romlás már korábban elkezdődött, az utolsó fejedelmek alatti válság idején, a Habsburg-fennhatóság alatt pedig, a XVIII. század elején, a kuruc háborúk idején egyre inkább bénult a gazdasági élet. Az ország a XVIII. század közepén felocsúdott alélt állapotából. A szorgalmas és tehetséges kézműiparosok, különösen az arany- és ezüstmívesek gyorsan talpra álltak, házat építettek. Ilyen Kolozsvárott a Király utca és a Minorita utca sarkán álló épület, amelynek ajtó- és ablakkeretein látszik még Újhelyi Gábor aranymíves monogramja. Mátéffy Dániel ötvösmester a Majális utca 10. szám alatti házat építette.

1797-ben a városnak 14 522 lakosa volt, közülük 4686 katolikus, 6191 református, 1207 unitárius, 970 evangélikus, 530 román és néhányszáz más. A katolikus restauráció alatt sok templom épült, a piaristák a később Egyetem utcának nevezett részen, a Közép utcában pedig a minoriták emeltek templomot. A főtéri, díszes, barokk Bánffy-palotát Johann Sebastian Blaumann építette.

A Farkas utcai református templom

Fadrusz János Mátyás-szobra, háttérben a híres, gótikus Szent Mihály-templom

(1940-es években készült felvétel)

Ekkoriban Kolozsvár még nem Erdély fővárosa. Hiányzott belőle a politikai lüktetés. Tekintélyét országszerte iskoláinak köszönhette. Gyulafehérvárról Kolozsvárra költözött a Református Kollégium és Apáczai Csere János után a diákok is Kolozsvárra jöttek. A XVIII. századra már egyetemi rangra jutott a Kollégium, s egyetemi színvonala volt a katolikusok jezsuita, majd piarista iskolájának is. Az unitáriusok a Belmagyar utcában 1694-ben ugyancsak építettek Kollégiumot, ez is részt vett a nagy közművelődési munkában.

A kolozsvári nyomdászok nem mesteremberek, hanem tudósok és apostolok voltak. Csak Heltai Gáspárra és Misztótfalusi Kiss Miklósra kell emlékeznünk. Műhelyeikből könyvek százai kerültek ki, szép nyomásban, vitték a műveltséget. A polgárság is gazdagodott s a Gubernium –

egy évszázadnyi működés után – Kolozsvárra tette át székhelyét. A város büszke volt, hogy falai között intézik Erdély dolgait, ott tartják már az országgyűlést is. Az 1790–91. évi országgyűlés alkalmából a kolozsváriak ingyen fogadták a követeket szállóvendégül.

A százférfiak közül Mauksch Tóbiás, Lukács József és Barta Mózes voltak Kolozsvár első követei. A következő években az időszerű kormányzati kérdéseken túl Aranka György megalakította nemes buzgósággal az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaságot, újabb egy év múlva első előadását megtartotta a Magyar Nemes Színjátszó Társaság.

Unió és memorandum

A színház ügye akkor nem szórakozás volt, hanem komoly, nemzeti érdek. Hogy a nemzeti törekvések annyit el tudnak érni, abban jó része volt az akkori gubernátornak, gróf Bánffy Györgynek, aki sokat tett azért is, hogy a gubernium Szebenből Kolozsvárra költözzék. Itt kevésbé érvényesülhetett a bécsi akarat, mint Szebenben, a teljesen szász környezetben.

1801-ben a színház jövedelméből és az ország adományaiból telket vásároltak, ez alkalmatlannak bizonyult, így két évvel később a Farkas utcában vásároltak új házhelyet, ahol 1813-ra felépült Délkelet-Európa első kőszínháza. Ez a Farkas utcai régi színház, amelyet az I. világháború után a románok lebontottak, a helyén sima, szögletes épület, diákszálló lett.

Az első színtársulatot Kótsi Patkó János egykori huszártiszt hozta létre. Ismerte a bécsi és budai színházak világát, s így kezdett hozzá az új színház kialakításához. Az alapításban jelentős része volt Wesselényi Miklós zsibói bárónak. Kótsi Patkó színpadot tervezett, arcfestéket készített, játszani tanított, rendezett. Később Budán is szerepelt a kolozsvári színház, majd sorozatosan bocsátotta útra Budapest felé a legkitűnőbb színészeket. Kolozsvárt lett kitűnő művésszé Jancsó Pál, a tragikus szerepekre áhítozó komikus, itt élte fénykorát Déryné, később a kitűnő Somlay Artúr, Hegedűs Gyula, Tőkés Anna, Dayka Margit, Kiss Manyi, Tompa Sándor és annyian mások.

A nagyobb egyházakról már szóltunk, most néhány mondatot a kis lutheránus egyházról. A XIX. század első harmadában készült el az evangélikusok temploma a Főtér és a Belmagyar utca sarkán. Egy évszázadon át ezen a helyen, a paplak imatermében tartották az evangélikusok istentiszteletüket, templomuk nem volt, hiszen az évszázadok alatt a város szász – lutheránus – lakossága nagyon elapadt. 1848 májusában országgyűlést tartottak a Monostori út elején álló Redout-ban. Itt mondották ki Erdély és Magyarország unióját, a román püspök szavazatával egybehangzóan. Ebből lett később az úgynevezett „memorandumper". A románok későbbi nemzeti tudatra ébredése során ugyanis I. Ferenc József császárhoz memorandumot, panasziratot juttattak el, melyben fölemlegetik, hogy az országgyűlésen leadott püspöki szavazat nem a román nép nemzeti érzelmét fejezte ki, kérik ennek semmibevételét.

Elbontják a Híd-kaput

A szabadságharc alatt Kolozsvárt ellepték az osztrák csapatok, Bécs nem tűrte, hogy Erdély fővárosa a Kincses Város legyen. A főkormányzóságot ismét Szebenbe helyezték, és csak 1867-ben, a Kiegyezéskor, amikor életbe lépett Magyarország és Erdély uniója, akkor lett Kolozsvár újból főváros, hivatalosan is, nemcsak ténylegesen. Ferenc József uralkodása alatt Erdély visszafejlődött. Ekkoriban még a neve is megszűnt, „Délkeleti Felföldnek", illetve Budapesthez képest „Királyhágón túli kerületnek" nevezték. Vidéki várossá esett vissza Kolozsvár is. Ez ugyan külsőleg nem látszott meg rajta, mert fejlődött és szépült. De szellemileg, lelkileg elveszítette önállóságát. Aki érvényesülni akart, Budapest felé tekintgetett. Mégis voltak, akik hívek maradtak városukhoz és megőrizték benne a színvonalat is.

1872-ben Kolozsvár állami egyetemet kapott. Ennek eleinte a volt jezsuita iskola és zárda nyújtott otthont, majd 1902-ben felépült a hatalmas központú épület, amely büszkén emelkedett a Farkas utcai házak fölé. A Belmagyar, majd Kossuth Lajos utcában az unitárius kollégium kapott nagy épületet. A Református Kollégium számára a Bethlen-bástya közelében épült kétemeletes székház, a főtéren 1902-ben leplezték le Fadrusz János monumentális Mátyás-szobrát.

„A legművészibb szobor, melyet valaha magyar művész alkotott – és az a szobor úgy van elhelyezve a maga templomhátterével, hogy párja a világon alig akad." – írja Kós Károly.

A Trencsény tér, vagyis a régi fa- és szénavásártelep szélén állt a Három liliom és a Két ágyú nevű fogadó. Körös-körül sár és szemét. Az egyik fogadó helyére a református teológia épült, aztán az Erdészeti Palota, Pénzügy-igazgatóság, végül 1906-ban az új Nemzeti Színház. A tér egyik részét Bocskairól nevezték el, a színház mögötti részt pedig Hunyadi térnek.

Sajnos, a nyolcvanas-kilencvenes években emelt épületek nem nyújtanak kárpótlást a régi Kolozsvár lebontott szépségeiért. Elbontották a Híd-kaput, az egykori városvédelmi berendezések maradványát, mert forgalmi akadálynak minősítették.

Ezekben az években Kolozsvár főként hivatalnok- és iskolaváros, de katonák is lakják. A régi Külközép utcát Honvéd utcának nevezték el, innen a Zápolya utcáig csupa laktanya terült el. A Fellegvárban kaszárnya volt, Szent István napján innen dörögtek a díszlövések.

Mindenütt nyolcvan százalék...

Aztán kitört az első világháború... Az ágyúk és a katonák a harctérre vonultak, Kolozsvárt öregek, gyermekek és a kórházakban a sebesültek maradtak. Aztán betört a román királyi hadsereg a határon. 1916-ban a Székelyföldről sokan menekültek Kolozsvárra és várták a háború „győzelmes" végét. Hiába...

Kolozsvárról is elindultak a repatriáló vonatok, mindenki Magyarországra vágyott, hiszen ott majd kap kenyeret és biztonságot. Ott már nehéz volt maradni. Megváltozott a nyelv, a szokások, az utcák képe, az egész élet. Valahogy majd meghúzzák magukat „odakint" és élnek, ahogy lehet... hiányozni fognak az erdélyi hegyek, a felhők, árván lesznek, mint Mikes Kelemen Rodostóban. Éjjelente a hazájukról álmodnak, s beilleszkednek ugyan az új életbe, mégis hazátlannak érzik magukat. Ha jól megy a soruk, az otthoniak könnyen elítélő szóval illetik őket, de itthon, Erdélyben csak románul csúfolják őket... hazátlannak.

1919-ben a Kincses Városból a Ferenc József Tudományegyetem is elvándorolt Szegedre, csak a felekezetek ősi iskolái maradtak. A város az utolsó emberöltő alatt nagyon megnőtt, 1891-ben még 32 ezer lakosa volt, az 1910-es népszámlálás szerint pedig már 60 ezer fölött. Közöttük 19 021 katolikus, 20 726 református, 8646 görög katolikus, 2016 evangélikus, 1921 unitárius, 1359 görögkeleti és 7046 zsidó. A nemzetiségi megoszlás szerint 83,4 százalék vallotta magát magyarnak, 13,4 százalék románnak, 2,8 százalék volt a német, a többi egyéb nemzetiségű.

A város teljes egészében román irányítás alá kerül, csak elvétve sikerül egy-két magyar tagot bejuttatni a hajdani százférfiak sorába. Az egyetem, a klinikák, állami iskolák, Nemzeti Színház, zenei konzervatórium, sporttelep, minden intézmény élére románok kerülnek. A propaganda követelése az, hogy miután Nagyromániának lakosságának 80 százaléka román, minden munkahelyen hasonló legyen az arány. Tengődnek a vállalkozások, a polgárság, aztán 1931-ben a bankokban elhelyezett tőkéket is elviszi a nagy gazdasági válság.

A politikai életből visszaszorulnak a magyarok, mint említettük, minden helyet elfoglalnak a frissen betelepültek... Megalakult a Magyar Szövetség, Jósika Samu elnökletével. Az államhatalom ennek működése elé is akadályokat gördített. Ez a Szövetség nem politikai párt volt, hanem a magyarság összességét

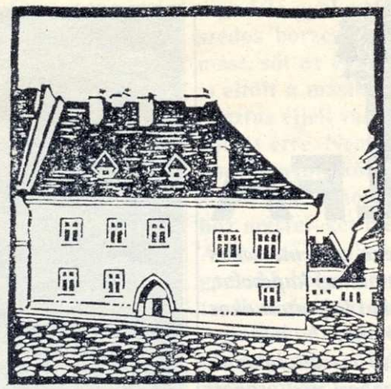

Mátyás király szülőháza Kós Károly fametszetén

akarta párton felüli, nemzeti szervezetbe tömöríteni. Végül mégis politikai párttá kellett alakulnia, Magyar Nemzeti Párt néven. Közben Kolozsvárott megkezdődött a Magyar Néppárt szervezése, ezt Kós Károly és Zágoni István újságíró vezette. A Nemzeti Pártnál jóval több demokráciát, az ország ügyeibe való beleszólást sürgetett. 1922-ben aztán Országos Magyar Párt néven egyesültek.

Ennek a pártnak mindenütt voltak helyi tagozatai, Kolozsvárt országos elnöksége.

Pásztortűz és Mord Major

A háborús nyomorúságok után, a Magyarországtól való elszakadás állapotában a magyarságot elsősorban az egyházak munkája tartotta össze: Istennek különös izenete, mondanivalója van Erdély számára a csapásokkal, összefogásra van szükség...

A magyarok általában néhány holdas törpebirtokokon gazdálkodtak, ezek szakszerű művelését segítette elő az Erdélyi Gazdasági Egylet, amelyet még 1844-ben alapítottak. A két háború között gróf Bethlen György volt az elnöke, Török Bálint a főtitkára, lapot adtak ki, az Erdélyi Gazdát, amely a földműves népet gazdasági tanácsokkal látja el. Ugyancsak a falu számára készült a Magyar Nép című hetilap, ezt a Minerva Rt. adta ki.

Kolozsvárt továbbra is „fővárosnak" tekintik kimondatlanul is. Itt vannak az egyházak főhatóságai, innen sugároz szét az országba a szellemi élet, elsősorban a napi sajtó révén. A legrégebbi lap az Ellenzék, amelyet még Barta Miklós alapított, ők adják ki egy lejért a délutáni Estilapot. Az Országos Magyar Párt hivatalos lapja a Keleti Újság, egylejese a Magyar Újság. Magánvállalkozás a Jóestét! és a reggeli Jónapot!, a zsidó szövetség Új Kelet címen reggeli lapot ad ki. Az újságírók törzshelye a New York kávéház különtermében az újságíróklub. Itt jöttek össze délutánonként a különböző lapok munkatársai. A társaság Mord Majorja (ez szójáték a Lord Major, a londoni polgármester mintájára) Gaál Gábor volt, a marxista Korunk szerkesztője.

A zenei élet központja a magyar és román zenekonzervatórium. A magyar zeneiskolában Farkas Ödön igazgatása alatt kaptak jól megalapozott tudást a hallgatók. A képzőművészet a Kincses Városban már a XIV. századra tekint vissza, a híres Kolozsvári Márton és György munkájával. A román uralom első idejében ez folytatódott Kós Károly munkájával, gróf Bánffy Miklós író grafikus működésével és Gy. Szabó Béla kiváló fametszeteivel. Innen indult Merész Gyula oltárképfestő, Szerváciusz Jenő és fia, Tibor.

Aztán megszólalt az erdélyi magyar irodalom. Az első művek melegágya S. Nagy László Kolozsvárt megjelenő Erdélyi Szemléje volt, majd megalakult a Pásztortűz, később Kemény János báró szervezésében az írók megalakították az Erdélyi Helikont. Nagyváradon megjelent a Tavasz és a Magyar Szó, Marosvásárhelyt a Zord Idő s ugyancsak Kolozsvárt a Napkelet. Az Ellenzék

irodalmi rovatát például Kuncz Aladár, A fekete kolostor írója szerkesztette, itt jelent meg először Április Lajos; a Pásztortűz szerkesztője pedig Dsida Jenő... Ugyancsak Kolozsvárt élt az Amerikából hazatelepült Tamási Áron s innen került Budapestre Hunyadi Sándor.
Igen értékes lap volt az Erdélyi Múzeum, tanulmányokkal, tudományokat népszerűsítő írásokkal. Ennek utolsó szerkesztője Márton Áron, A későbbi gyulafehérvári püspök volt. Hirdették a műveltséget, hogy az eladdig ismeretlen kisebbségi életben erőt, tudást adjanak a magyarságnak. Talán nemsokára ismét így lesz.

ZÖLDALFA

A jövő társadalmának alapja csak a béke, a természet és a táj szeretete, az élővilággal való harmonikus kapcsolat, a Föld kincseivel és az energiaforrásokkal folytatott okos gazdálkodás lehet. Ez nemcsak jámbor óhaj: ha nem így lesz, baj lesz velünk, emberekkel. A jövő társadalmának tisztelnie kell az emberi jogokat, az emberi méltóságot, védenie kell a kisebbségeket.
A jövő társadalmának törekednie kell arra, hogy elkerülje a nyomort, a betegségeket, az elnyomást, a megaláztatást.
A jövő társadalmának alapja a harmonikus családban élő, mások iránt szolidáris és türelmes közösségi ember.
Most, a XX. század végén fel kell ismernünk, hogy ezt a jövőt csak mindannyiunk közös felelősségével hozhatjuk létre, új gondolkodás alapján. Ennek az új, de minden eddig elért értékekre támaszkodó gondolkodásnak, az ökológiai gondolkodásnak (zöld filozófiának) fogalmait igyekszünk az Alfa Szótárban megismertetni.

ALTERNATÍV:

olyan kérdés, indítvány, terv, amely kétféle lehetőséget is tartalmaz; az ALTERNATÍVA az az eset, amikor két lehetőség közül választhatunk. A szó eredete a latin „altus, alta" jelző, amely jelent magasat és mélyet egyaránt. (Lásd Horatius híres versének sorát: Vides, ut alta stet nive candidum Soracte, amelyet fordíthatunk így: Látod, hogy milyen mély hó fedi a Soractét, de így is:... milyen magas a hó...) Ebből az „altus, alta" jelzőből ered az ALTERNO (felváltva), az ALTERATIO (változtatás), a zenében ismerik az ALTERÁLT akkordot, a műszaki életben az ALTERNATÍV kapcsolót, vagy a biológiában például az ALTERNÁLT levélállást.
Az eddigiekből következik, hogy az újabban használatos ALTERNATÍV FILOZÓFIA az eddigi filozófiákhoz képest új utat kínáló gondolkodásmód.

BIOSZFÉRA:

a szó eredete a görög élet és gömb szavak összetétele; így nevezzük a szerves élet elterjedésének határát a Földön, tehát a Földet övező buroknak; a szilárd kéregnek, a vízkéregnek és a légkörnek azt a részét, ahol élet lehetséges. Ennek vastagsága 15–16 kilométer lehet. BIOSZFÉRA megjelöléssel illetjük azt a területet is, amelyen valamely élőlény hatást fejt ki.

Állatkertben mindenki látott borzot, jó ismerősünk. És mégis mennyire nem ismerjük ezt a kedves, medveszerű állatot.

MELES MELES

Európában egyetlen borzfaj él, a Meles meles, amely Skandinávia északi részének kivételével egész Európában előfordul, Ázsiában kelet felé egészen Szibéria déli részéig, a Csendes-óceán partjáig, délen pedig a Himalájáig és Dél-Kínáig terjed élettere.
A medveszerű kis állatot borzkutyának és ebiborznak is nevezik. Keskeny, hosszúra nyúlt fejének alapszíne fehér, mindkét oldalán koromfekete csík húzódik. Ezekben a csíkokban van az állat szeme és fülkagylója. Háta többé-kevésbé barnásszürke, lábai viszont a görényéhez hasonlóan feketék. Gereznája, vagyis bundája igen hosszú szőrű. Végtagjaik erős ásókarmok, a mellső lábain a 2 centis hosszúságot is meghaladhatják. Ezekkel a karmokkal nemcsak kitűnően tud ásni, hanem veszély esetén védekezik is.
Testhossza 80–85 centiméter, melyből kb. 15 a farka. Régebben, amikor még vadászható volt, farkszőre keresett nyersanyag volt, mivel igen finom, lágy kefeket és ecseteket lehet készíteni belőle. Testsúlya többnyire 12–15 kiló, de ősz végére alaposan meghízik, s akár a 20 kilogrammot is elérheti. Ősszel a hízott borz földre érő hasa húzásnyomot hagy maga után a porban, amelyről régebben azt hitték, hogy a nősténytől ered, amelyet hanyatt fekve s kukoricacsövekkel megrakva, hím vontat éjjel a kotorékba, miközben a nőstény a hím farkába kapaszkodik a fogaival. Ma már tudjuk, hogy ez legenda, mert a borz nem gyűjt télire eleséget. Az ilyen húzásnyomokat a vadászok borzfuvarnak nevezik.
Lakóhelyét kotoréknak hívjuk, amelyet vagy maga ás, vagy pedig ha üresen találja, akkor oda beköltözik. Ez rendszerint több járatból, katlanból, szelelő- és menekülőfolyosóból álló, gyakran többszintes föld alatti labirintus, általában több kijárattal. Általában a katlan másfél-két méter mélyen van, s az onnét kivezető folyosók szinte szabályszerűen 8–18 méter hosszúak, s ezek szájadékai – bejáratai – sokszor kétszer akkora távolságra vannak egymástól.
A borz nagyon ragaszkodik eredeti lakhelyéhez, így nem ritkák az olyan járatok, amelyekben évtizedek óta mindig újabb és újabb generációk tanyáznak. A vadászok az ilyen kotorékokat borzvárnak, vagy borzbarlangnak nevezik. Rendkívül tiszta állat a borz, nem piszkít a kotorékba, mint a róka teszi, hanem kotorékán kívül külön ürítőhelye van, ahova kölykeit is kiszoktatja. Ez a hely a kotoréktól 20–100 lépés távolságra, illetve szokott útvonala mentén található. Mozgási körzete kicsi, nem haladja meg a két négyzetkilométert.
Párzása július és szeptember közé esik. Vemhességi ideje mintegy fél év, a kölyök februárban vagy márciusban jön a világra, számuk 2–5 között változik. A kicsinyek megszületésükkor vakok, szemük a 3–5. héten nyílik ki. Nevelésükben csak az anya vesz részt, az igen gondos szülő, amelyik rendszerint négy hónapos korukig táplálja tejjel utódait. A kölykök két hónapos korukig csak tejen élnek, s csak ezután kezdenek szép fokozatosan átállni a szilárd táplálékra. Az anya féléves korukig neveli kölykeit, majd elmarja őket maga mellől.
Régebben az volt a hiedelem, hogy a borzok mogorva, magányos állatok. Igaz, az öreg hímek tavasszal sokszor nagyobb távolságokra is elvándorolnak, egyébként a családok szoros közösségben élnek. Sőt a nyár vége felé gyakran több család is együtt lakik. A szomszédos borzcsaládok kölcsönösen meglátogatják egymást, sőt az is előfordul, hogy egy állat több éjszakát is eltölt a másik család kotorékában. Egy 1987-es augusztus éjjeli vadles alkalmával saját magam is láttam példát erre. Nem messze a magaslestől, három nőstény borz és nyolc kölyök tűnt fel, a kölykök egymással játszadoztak, a nőstények azonban nem mentek egymáshoz másfél–két méternél közelebb.
A borz főleg alkonyi s éjszakai állat, azonban a nyugodtabb helyeken még nappal is szívesen kifekszik kotorékának bejáratához napozni.
A borzok a menyétfélék családján belül önálló alcsaládot képeznek. Míg a többi menyétfajta – menyét, hermelin, görény – szinte kizárólag hússal táplálkozik s meglehetősen vérengző természetű, addig a borzra ez nem mondható el. A borz mindenevő. Táplálékában a növényi anyagok nagy szerepet játszanak. Tény azonban, hogy a többi menyétféle is megeszi a növényi eredetű táplálékot, ha hozzájut, de közel sem akkora mennyiségben, mint a borz. Kedvenc eledele a giliszta, a csiga, bogarak, de kitúrja a pockot és az egeret is, nagyon szereti még a tejes zabot, kukoricát, gyümölcsöket.
Sokáig feltételezték róla azt, hogy ugyanolyan mély téli álmot alszik, akárcsak mondjuk a sün. De kiderült, hogy ez nem igaz. Az kétségtelen, hogy a téli időszakban különösen mély, sokszor napokig tartó álomba merül, de ha felébred, télen is eszik, iszik, sőt még azt is megfigyelték, hogy havat eszik.
Néha az is előfordul, hogy róka költözik a borzkotorékba. A borz kénytelen-kelletlen eltűri ezt a számára kellemetlen lakótársat, de külön lakókamrában élnek. Lévén egészen más természetű állatok – említettem már, hogy a borz nagyon szereti maga körül a rendet, a tisztaságot, a róka azonban ilyesmire nem ad –, az is előfordulhat, hogy egy idő után a borz hagyja el a közös lakást.
A borzok életéről – még ha itt-ott helytelen elképzelésekkel is – Hans Fallada írt nagyszerű regényt Fridolin, a pimasz borz címmel, amely 1962-ben jelent meg magyar nyelven az Ifjúsági Kiskönyvtár sorozatban. Ha a könyvtárakban rábukkanunk, érdemes elolvasni.

Gera Pál

A gyönyörű cseréplovak
s a 180 centiméteresre nőtt katonák
némelyikét Budapesten is láthattuk.
De hogyan és miként készült mindez ott,
a helyszínen? És miért...?

Az évszázad leglátványosabb felfedezése... Emberek és lovak életnagyságban, százával a föld alatt, cserépből. Az egyik katona feszülten áll, indulási parancsra várva, a másik vad tekintetű, a harmadik elmosolyodik. Van közöttük sértetlen és darabokra tört alak, amelyet elért a két évezreddel ezelőtti bosszúálló keze. A sírba temetett agyaghadsereg hatezer főből állhat, őrzik – őrizték – a föld alatti galériába temetett Si Huang Ti, vagyis az Első Császár nyugalmát. Volt mit őrizniük, hiszen az Első Császár építtette a Nagy Falat, és elégettette a híres bölcs, Konfuciusz könyveit. Mindenekelőtt pedig egyesítette Kínát.

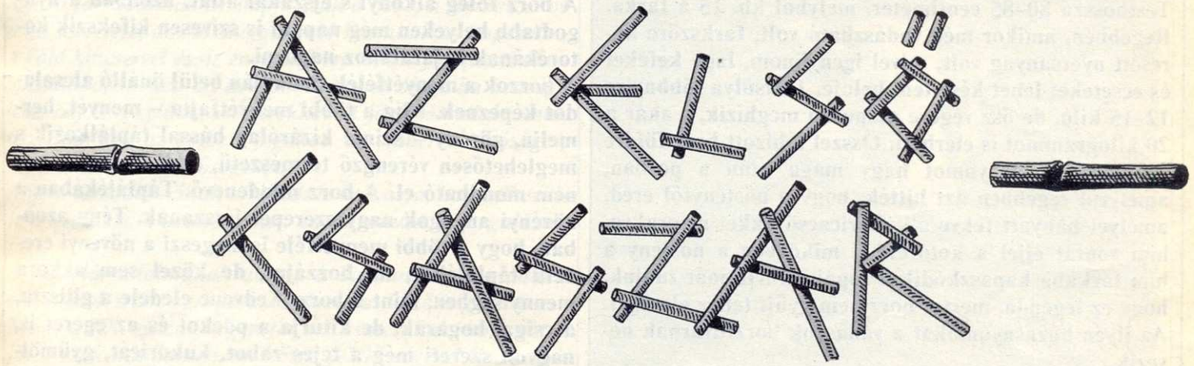

Abban a korban, amelyet a kínai történelemben harcoló királyságok korának neveznek, hét királyságra oszlott a távoli ország. Kr. e. 480-tól 221-ig tartott ez az időszak. Kr. e. 259-ben megszületett aztán az a Cseng nevű férfiú, aki kemény harcok árán véghezvitte az egyesítést. A birodalmat körzetekre osztotta, amelyeket „cün" névvel illettek, bevezette az egységes írást s egyúttal a könyörtelen cenzúrát is. Kr. e. 213-ban elégettek szinte mindent, amit Kínában korábban leírtak, üldözték a különféle filozófiai iskolákat. Kr. e. 210-ben aztán meghalt az Első Császár, egy évvel később kitört az első, nagy kínai parasztlázadás, amelyhez a régi arisztokrácia is csatlakozott. Ekkor rontották szét a különös síremlék egy részét is.

Élve, de mégsem

A föld alatti hadsereget földművesek fedezték fel 1974-ben, Sziantól negyven kilométernyire. Elképesztő méretek, több, mint egyhektárnyi föld alatti világ.
A Sárga folyó völgyének ez a része kétezer éven át a kínai császárok életének színtere volt.
Amikor Si Huang Ti trónra került, hozzálátott a föld alatti világ építéséhez, amely harminchat éven át készült, hogy aztán az Első Császárnak legyen hol eltölteni az örökkévalóságot. A halotti kamráról egy régi történetíró, Szu-ma Csien ezt írja Kr. e. 100-ban. „Amikor az Első Császár király lett, azonnal megindult az építkezés a Li-hegyen, majd amikor megszerezte a birodalmat, több mint 700 ezer besorozott munkás érkezett oda az ország minden részéről. Három föld alatti forráson hatoltak keresztül... a külső koporsót rézből öntötték, a sír pedig tele volt a paloták, pavilonok és hivatalos épületek modelljeivel, finom edényekkel, drágakövekkel, ritkaságokkal. A császári műszerészeknek olyan nyílpuskákat kellett elhelyezniük odabent, amelyek a betolakodó tolvajt azonnal lelövik. Az ország valamennyi patakját, a Sárga folyót és a Jangcét is utánozták higanyból, és gépészeti megoldásokkal miniatűr óceánba folyatták. Fent a csillagok, alant pedig a földi tartományok. A gyertyákat bálnaolajból készítették, hogy a lehető leghosszabb ideig égjenek."
Az ősi kínai világkép a szimmetrián alapul, a sírt is így építették. A császár hatalmas szobra körül egyensúlyosan helyezkedhettek el a gárda katonái, udvarhölgyek, hivatalnokok... agyagból.
A fegyverek és a szekerek valódiak voltak. Az alakok égetett agyagból, cserépből. Miért érdemes ezt annyiszor emlegetnünk?
A Kr. e. 1700 és 1100 közötti királyi dinasztia sírjaiban ugyanis igen sok csontvázat találtak s ebből kiderül, hogy akkortájt Kínában a magas rangú hivatalnokok vagy az uralkodók temetésekor harcosokat, lovakat, asszonyokat, szolgákat temettek az úr sírjába – elevenen! Az élve eltemetés szokása aztán évszázadokra megszűnt, Si Huang Ti azonban képletesen újraélesztette. Részben ennek tulajdonítható az, hogy minden megtalált cserépharcos élethű, egyéni vonású, ugyanis a művészeknek valószínűleg portrét kellett készíteniük mindenkiről. A fullajtárok, harcosok és szolgák bizonyosan szívesen álltak modellt... csakhogy életüket meghagyja a császár.

Százhúszezer család

Persze, megfelelő művészek is kellettek a munkához, s a híres sír feltárása ezért is számított meglepetésnek. A művészettörténészek nem tételezték fel korábban,

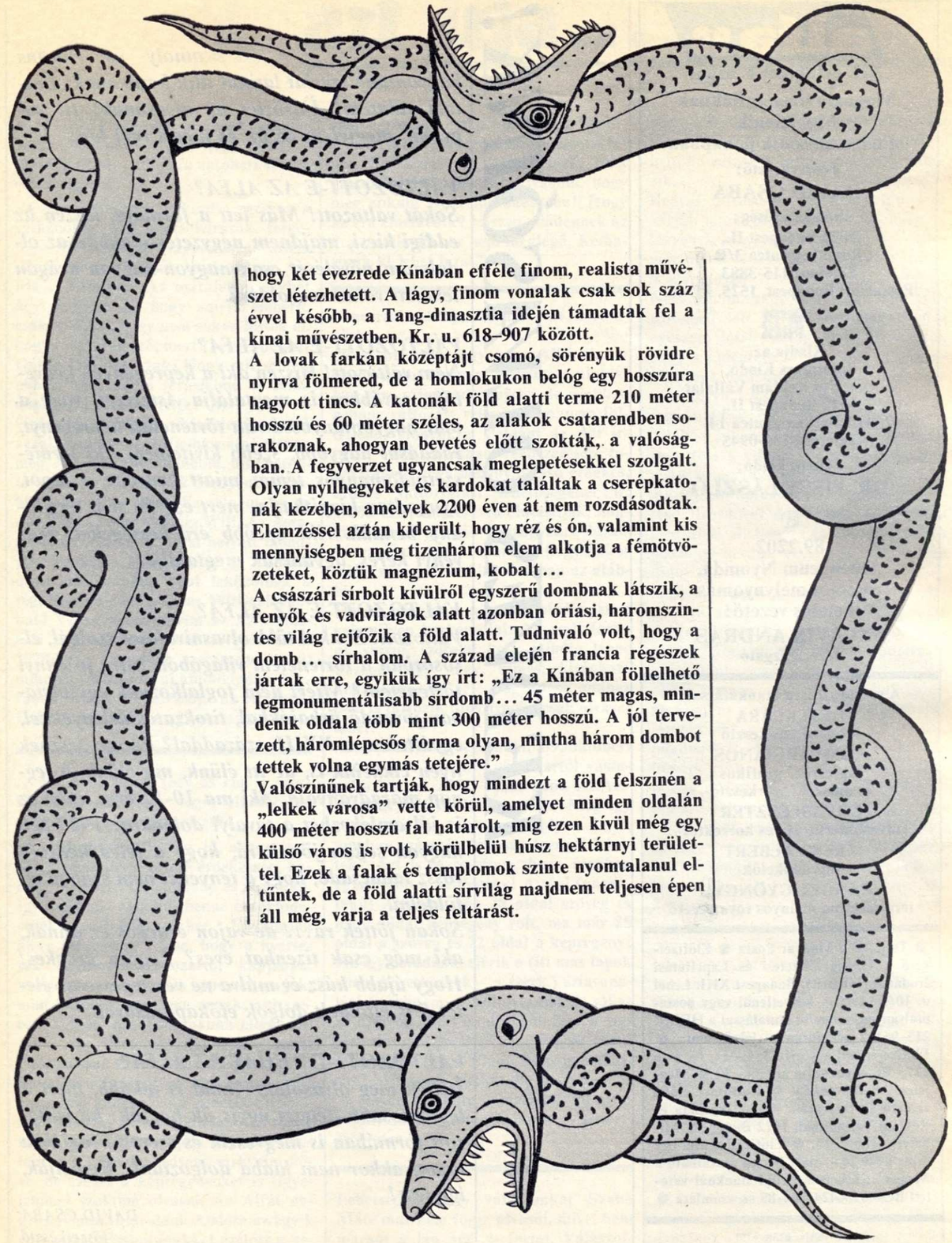

hogy két évezrede Kínában efféle finom, realista művészet létezhetett. A lágy, finom vonalak csak sok száz évvel később, a Tang-dinasztia idején támadtak fel a kínai művészetben, Kr. u. 618–907 között.
A lovak farkán középtájt csomó, sörényük rövidre nyírva fölmered, de a homlokukon belóg egy hosszúra hagyott tincs. A katonák föld alatti terme 210 méter hosszú és 60 méter széles, az alakok csatarendben sorakoznak, ahogyan bevetés előtt szokták, a valóságban. A fegyverzet ugyancsak meglepetésekkel szolgált. Olyan nyílhegyeket és kardokat találtak a cserépkatonák kezében, amelyek 2200 éven át nem rozsdásodtak. Elemzéssel aztán kiderült, hogy réz és ón, valamint kis mennyiségben még tizenhárom elem alkotja a fémötvözeteket, köztük magnézium, kobalt...
A császári sírbolt kívülről egyszerű dombnak látszik, a fenyők és vadvirágok alatt azonban óriási, háromszintes világ rejtőzik a föld alatt. Tudnivaló volt, hogy a domb... sírhalom. A század elején francia régészek jártak erre, egyikük így írt: „Ez a Kínában föllelhető legmonumentálisabb sírdomb... 45 méter magas, mindenik oldala több mint 300 méter hosszú. A jól tervezett, háromlépcsős forma olyan, mintha három dombot tettek volna egymás tetejére."
Valószínűnek tartják, hogy mindezt a föld felszínén a „lelkek városa" vette körül, amelyet minden oldalán 400 méter hosszú fal határolt, míg ezen kívül még egy külső város is volt, körülbelül húsz hektárnyi területtel. Ezek a falak és templomok szinte nyomtalanul eltűntek, de a föld alatti sírvilág majdnem teljesen épen áll még, várja a teljes feltárást.

alfa 90
XII. évfolyam 1. szám
Magazin tízen túliaknak
Megjelenik
minden második hónapban
Főszerkesztő:
DÁVID CSABA
Szerkesztőség:
1024 Budapest II.,
Rózsahegy utca 3/B
Telefon: 115-3883
Postacím: Budapest, 1525. Pf. 46.
INTERPRESS
Kiadja az
Interpress Kiadó,
Nyomda és Reklám Vállalat
1022 Budapest II.,
Mihályfi Ernő utca 14.
Telefon: 135-0945
Felelős kiadó:
DR. VISSY LÁSZLÓ
89.2202
Athenaeum Nyomda,
rotációs mélynyomás
Felelős vezető:
SZLÁVIK ANDRÁS
vezérigazgató

A szerkesztőség munkatársai:
HÉJJ KLÁRA
levelező szerkesztő
ROMVÁRI JÁNOS
laptervező grafikus
és műszaki szerkesztő
LOVASI ESZTER
olvasószerkesztő és korrektor
KRESZ ALBERT
reprodukciók
MANGEL GYÖNGYI
természettudományos rovatvezető

● Terjeszti a Magyar Posta ● Előfizethető a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest XIII. Lehel u. 10/A, 1900 – közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra ● Előfizetési díj egy évre 354,– Ft, fél évre 177,– Ft, egyes szám ára 59,– Ft ● Megjelenik kéthavonként ● Külföldre előfizethető az Interpress Kiadó, Nyomda és Reklám Vállalatnál, 1022 Budapest, Mihályfi Ernő u. 14. ● Előfizetési díja egy évre: US$ 24,–, mely összeg átutalható a Magyar Külkereskedelmi Banknál vezetett BC–401–6424–844–89 sz. számlára ●

HU ISSN: 0138–9351

KEDVES OLVASÓINK!

Komoly és elegáns hagyomány szerint latinul illik kezdenünk: Lectori salutem! Üdvözlet az olvasónak! Itt vagyunk, megjelent az új, és mégis régi lap!

VÁLTOZOTT-E AZ ALFA?
Sokat változott! Más lett a formája, hiszen az eddigi kicsi, majdnem négyzetes alakban az oldalszám növelését csak nagyon-nagyon drágán lehetett volna megoldani.

VÁLTOZOTT-E AZ ALFA?
Nem változott! Hiszen aki a képregények kedvelője, továbbra is megtalálja Asterixet, vagy a már hagyományossá vált történelmi képregényt, ráadásul nagyobb, szebb kivitelben. Aki természettudományos témái miatt kedvelte a lapot, nyugodtan kinyithatja, mert ezután sem lesz hiány bennük. Aki apróbb érdekességeket, rejtvényt keres, ugyancsak megtalálja.

VÁLTOZOTT-E AZ ALFA?
Változott! Sokkal több olvasnivalóval szolgál, elsősorban a történelem világából. Mire jó ennyi történelem? Miért nem foglalkozunk egyfolytában jövendő űrhajókkal, titokzatos űrlényekkel, egyáltalán, a XXIII. századdal? Persze, lesznek ilyen cikkeink is, de itt élünk, ma élünk, a tegnap maradványain. Aki ma 10-12 éves, már az is jól emlékezhet a tavalyi dolgokra: 1989-ben nagyon sokan jöttek rá, hogy a feledékenység rossz tanácsadó, hogy a tényeket nem szabad elföldelni.
Sokan jöttek rá… de vajon érdekes ez annak, aki még csak tizenhat éves? Legyen érdekes! Hogy újabb húsz év múlva ne vesztegesse az életét ő is elföldelt dolgok előkaparásával.

VÁLTOZOTT-E TEHÁT AZ ALFA?
Ítéljék meg olvasóink. Annál is inkább, mert a legfontosabb ítéletet úgyis ők hozzák: ha változott formában is megveszik és szeretni fogják a lapot, akkor nem hiába dolgoztunk. Reméljük, így lesz!

DÁVID CSABA
főszerkesztő

azt írja…

…*GÁBORI DÁVID* olvasónk (Budapest, Csónakház utca), hogy eddig – vagyis a tavaly – az Alfa októberi száma volt a legjobb.

„A kísértetseregektől kezdve egészen a vulkánokig. Fergeteges leírások, fergeteges illusztrációk! Nagyon megörültem annak, hogy közölték levelemet az Azt írja… rovatban. Az osztályban egyből úgy neveztek el, hogy »híres ember«, csak az a baj, hogy nem sokan hitték el, hogy rólam van szó, mert Gábori helyett Gábor Dávidot írtak. Hogy mit szólok ahhoz, hogy dupla terjedelmű és talán dupla árú lesz az Alfa? Azt, hogy na végre! Hisz a dupla terjedelem egyenlő azzal, mintha az Alfa havonta jelenne meg. Az árral nincs gondom, hisz hetente ötven forintot kapok zsebpénzül, abból pedig bőven telik. Szeretném, ha az új Alfában lenne Willám Will. Az Asterix is lehetne nyolc oldal helyett mondjuk tizenkettő. Nem lehetne az Alfának olyan különszáma, ahol leközölnék a régi Asterix- és Willám Will-epizódokat? Véleményem szerint az Alfa mostani olvasótábora többszöröse, mint 1979-ben. Végezetül szeretném tudni, mikorra várható az új különkiadás. Maradok örökre hű olvasója az Alfának. Gábori Dávid, 8. osztályos tanuló.”

…*M. P.* olvasónk (név és cím a szerkesztőségben), hogy végre elhatározta magát, ír a levelezési rovatba.

„Szerintem az Alfa úgy jó, ahogy van! Mindig található benne érdekesség, humor, történelem, tudomány és technika. Így mindenki találhat benne érdeklődésének megfelelő cikket. Egyáltalán nincs kifogásom ellene, hogy a nyertesek Beethovent, Mozartot kapjanak. Szerintem ezek a zenék éppen olyan jók, mint bármely más zene annak, aki szereti. Viszont a popdolgoknak ellene vagyok. Annyiféle lap jelenik meg, amelyekben csak ez van, minek akkor az Alfába ilyesmit tenni? A képregényekről: szerintem kellenek. Az Asterix-történetek humorral fűszerezik a lapot, a történelmi képregények is jók. Bár a történelem nem tartozik kedvenc tárgyaim közé, de ezeket a képregényeket is figyelemmel szoktam olvasni. Az Alfát nagyon régóta vásárolom. Amióta az egyik volt osztálytársam évekkel ezelőtt a kezembe nyomott egy példányt, egy-két kivétellel mindig sikerült megvennem a lapot. Egyszóval: az Alfa remek, csak gratulálni lehet hozzá! Kívánom, hogy még sokáig ilyen maradhasson! Hogy az ára emelkedik? Hiszen mindennek az ára emelkedik, ez nem meglepő. Kéthavonta ki lehet bírni.”

Végezetül azt írja *SZABÓ MÁTÉ* olvasónk:
„Régi olvasója vagyok az Alfának, az összes szám megvan. Szerintem alapjában véve színvonalas újság, de újabban néhány változást vettem észre, nem föltétlenül előnyükre. Például az Azt írja… című rovatban rendszeresen tapasztalom, hogy néhány olvasó érdekes, ötletes változtatási lehetőségeket ír. Önök ezt rendszeresen elutasítják, mindig valami gyanús pénzügyekre hivatkozva. Csak azt nem értem, hogy akkor miért szerepel az Alfa-Totóban az alábbi:
Ha én csinálnám a lapot, mindig lenne valamilyen barkácsolnivaló, amit festeni, varrni, szerelni kell; mindig lenne középen egy nagy, színes, kivágható kép; olyan elbeszélés vagy mese, amihez nem is tartozik illusztráció, csak olvasni lehet.
Azonkívül, mint legutóbbi, '89. októberi számukban közölték, februártól vastagabb lesz az Alfa. Tehát önök AKARNAK és TUDNAK változtatni. Még egy röpke kérdés: volt már olyan levél, amelyre százszázalékosan igennel feleltek? Azt is észrevettem, hogy újabban egyre több a képregény! A régi (nagyalakú) Alfában még 28 oldal szöveg és nyolc oldal képregény volt, ma már 25 oldal a szöveg és 22 oldal a képregény! Ha így haladnak, elérik a (itt más lapok címei következnek – a szerk.) színvonalát! Szerintem ne változtassanak sokat az újságon, mert ha drágább lesz, a mai életszínvonal mellett nem fogják tudni megvenni a lapot. Pláne, hogy gyerekújság! Mindezek mellett, ha marad az ár 30 forint, továbbra is maradok hű olvasójuk: Szabó Máté, Budapest, Varsányi Irén utca.”

Lehetséges, hogy válaszunkat Szabó Máté már nem fogja olvasni, mivel nem maradt a lap ára 30 forint. Válaszolnunk azonban kell, s miután a legtöbb kérdést Sz. M. olvasónk vetette föl, a legtöbb válasz is erre a levélre kívánkozik.
Kedves Olvasónk! Mindenekelőtt arra kérjük mindnyájukat, hogy lehetőleg ne legyenek nagyon türelmetlenek. Volt-e már olyan olvasói levél, amelyre „százszázalékosan igennel” válaszoltunk? Nem tudom, vagy volt, vagy nem volt. Kötelező lett volna? Egyébként, nem egészen jóízű dolog úgy értelmezni, hogy mindenféle olvasói ötletet visszautasítunk „valami gyanús pénzügyekre hivatkozva.” Aki nem tudná még, az kérem higgye el, hogy a lapcsinálás valóban pénzügyi kérdés. Nem részletezem, tessék elhinni, hogy így van. Ami pedig a „gyanús pénzügyeket” illeti, ez a kifejezés különösen rosszízű, nem kellene ilyesmivel dobálózni. Aki viszont nem hiszi el, hogy a lapcsinálás súlyos pénzügyi kérdés, az… nos, annak nem tudok mit válaszolni.
A pénz, a lap ára nagyon sok olvasó levelében vissza-visszatér. Tudom, hogy drágaság van. Annyiszor leírtam már, ha egyszer mindenfélének (papírnak, energiának, egyébnek) fölmegy az ára, akkor hogyan is akarná bárki elképzelni, hogy ez a lapot érintetlenül hagyja? Hiszen ehhez papír, energia, sok-sok minden kell. Vagy tessék elképzelni, vajon egy cikk szerzője ma ugyanannyiért ír egy cikket, mint öt éve? Röviden: a lap ára nem azért annyi, amennyi, hogy olvasóinkat bosszantsuk. Olvasóinkról: szerkesztőségünk nem tudja, ki a „gyerek”. Lapunkat az általános iskola felső tagozatába és a középiskolába járóknak készítjük. Ha a 10-18 évesek gyerekek, akkor az Alfa gyereklap. Egyébként nem véletlenül szerepel az impresszumban, hogy „tízen túliaknak”.
Kedves olvasóink levelei továbbra is helyet kapnak a lapban, továbbra is fontosnak tartjuk, hogy véleményüket megírják, és továbbra sem bizonyos, hogy az ötleteket, még ha jók is, föltétlenül és azonnal megvalósítjuk.
Továbbra is örömmel és érdeklődéssel várjuk leveleiket, véleményüket, amely persze, lehet elismerő és lehet kifogásoló, lehet dicséret és lehet elítélés. Továbbra sem tudjuk, nem is akarjuk kivétel nélkül mindegyiket közölni, de – ha néha egy kevés várakozás után is – mindenkinek válaszolunk.

N·A·P·C·I·R·K·U·S·Z

Kisebb-nagyobb rendszerességgel a legapróbb falvakat is fölkeresi a cirkusz. Persze nem mindig ugyanaz. De hát minden cirkusz egyforma. Vagy mégsem?...

Mi kell a cirkuszhoz? Néhány ügyes akrobata, legalább két bohóc, aki egymás rovására tréfálkozik, miközben a közönség majd megszakad a nevetéstől, és természetesen mindenekfelett: sok-sok állat. Minél egzotikusabb, minél veszélyesebb, annál izgalmasabb – annál több néző kíváncsi a produkcióra.

A számoló ló, az éneklő kutya, a lángoló karikán keresztülugró tigris, az idomár ostorpattintására engedelmes kutyaként földre simuló oroszlán kétségtelenül idegborzoló látvány – mert mindegyik azt bizonyítja, hogy az ember minden körülmények között ura és parancsolója az „oktalan állatoknak".

Európán kívül már sok-sok évszázaddal ezelőtt érezték, hogy ebben az érvelésben valami sántít, a dolog valahol nincsen rendjén. Pedig abban az időben még nem is volt divatban a természetvédelem, nem szerveződtek társadalmi csoportok, amelyek az állatok jogait tűzték volna zászlajukra, nem tiltakoztak a kísérleti állatok kínzása ellen. Kínában „elegánsabbnak" találták, ha az állatszám is emberi: az ember bizonyítja be, hogy bármilyen állatot képes utánozni, van olyan rugalmas, mint bármelyik nagymacska, van olyan ügyes, mint egy majom. És mindezt úgy teszi, olyan humorral, amilyenre csak az ember lehet képes.

Egyébként az európai középkorban is elsősorban az akrobaták, a labdákkal és buzogányokkal ügyeskedő zsonglőrök, a kötéltáncosok és a légtornászok aratták a legnagyobb sikert. A félelmetes vadállatok nem „produkálták" magukat, egyszerűen mutogatták őket, s ez tökéletesen elég volt a közönségnek. Részesült az esedékes riogatásban...

Ezt a pofonegyszerű dolgot fedezték föl Kanadában, amikor néhány boszorkányos ügyességű, állástalan artista, aki az utcán kereste mindennapi betevő falatjára a pénzt, elhatározta, hogy bebizonyítja: igenis sikert lehet aratni csupán bohóctréfákkal és akrobatikával. Így született meg Cirque du Soleil (ejtsd: szerk dü szolej), a Napcirkusz.

Az utca tökéletes továbbképzésnek bizonyult.

– Az utcán megtanulja az ember – magyarázza a társulat vezetője –, hogy egyszerre gyors és színpadias legyen. Hiszen meg kell lepni a járókelőt, hogy álljon meg, tapsoljon és lehetőség szerint nyissa ki a pénztárcáját.

Olyan sikeresen tényked tek, hogy nemcsak az utca embere nyitotta ki a pénztárcáját, hanem a kanadai állam is, amely a Napcirkusz indulását lehetővé tette. Csak zárójelben: a társulat ma már évi 14 millió dollár bevételt szerez. Járják a világot, először az Egyesült Államokat hódították meg a szó szoros értelmében: Los Angelesben a 19 dollár 50 centes jegyeket a jegyüzérek tízszeres felárral árulták a kíváncsi nézőknek.

A kötéltáncosok, a biciklis akrobaták, a zsonglőrök, a kígyóember és a bohócok csatát nyertek. – Hogy mi a titka a Napcirkusznak? – kérdezi a floridai Disney World igazgatója, aki az első találkozástól kezdve szenvedélyes hívévé vált a fiatalokból álló társulatnak. – Nos, semmi különös. Mindössze visszamentek a cirkuszművészet kétszáz évvel korábbi gyökereihez, és elhozták a nyolcvanas évekbe.

Nyertek...

A mutatvány legyen gyors és látványos...

Ha mégis akad egy ló, az nem baj...

(Fotók: National Geographic World)

HOMOKRA ÉPÜLT VILÁG

folytatás a 15. oldaról

A mosószerekben a foszfátok még kemény – magas mésztartalmú – vízben is tisztára mossák a ruhát, mivel megkötik a víz zavaró alkotórészeit. De ha folyókba, vagy tavakba kerülnek, az algákat fokozott szaporodásra ingerlik; az algák később felzabálják az oxigént, és így elpusztítják a víz élővilágát. Foszfátok helyett néhány év óta zeolitokat használnak, ezek is a szilícium vegyületei. A zeolitok is ásványok, mégis leginkább mesterségesen állítják elő őket oxigén, alumínium és más fémek segítségével. Meghatározott nagyságú, üreges terekkel ellátott kristályrácsokat hoznak létre, amelyekbe a vízben lévő szennyező anyagok betelepszenek; a zeolitok pedig nem terhelik a környezetet. Ezek az anyagok is alkalmasak szárítóanyagnak, különféle olajalkotórészek szétválasztására, és mint katalizátorok, hasznosíthatók a földgázfeldolgozásnál.

A sok millió kémiai vegyületben szereplő szénnel vegyülve keletkeznek a szilikonok, e rendkívül sokoldalúan hasznosítható olajok, gyanták és műgumik. Ezek fizikai tulajdonságai nem változnak széles hőmérsékleti skálán sem, víztaszítók, nem öregszenek el és alig éghetők. Hidraulikaolajként, transzformátorok hűtő- és szigetelőfolyadékaként, habképződésgátlóként (már néhány csepp szilikonolaj megszünteti a habosodást), savas esők által veszélyeztetett épületek vakolataként alkalmazhatók. Végezetül pedig a szilikongumit betonfelületek védelmére is használják (alagutaknál, de mindenekelőtt szennyvízcsatornáknál, ahol megvédik az építőanyagot a kénsavtartalmú, betonfaló baktériumoktól), de tartályok is készülhetnek belőle, illetve tömítőanyag.

A felsorolt anyagok mind szilíciumvegyületeken alapulnak. De a szilícium leglátványosabb felhasználása napjainkban tiszta, különlegesen tiszta szilíciumot igényel.

A szilícium ugyanis különleges anyagnak számít a maga elektromos tulajdonságaival. Az átlagos szilícium, amely más elemekből származó szennyeződéseket tartalmaz, úgy vezeti az áramot, mint a fém. A különlegesen tiszta szilícium viszont szigetel: nem vezeti az áramot. De csakis alacsony hőmérsékleten viselkedik így. Amint melegítik, egyre több elektron válik ki a szilíciumatomokból és kószál szabadon a kristályrácsban: növekszik elektromos vezetőképessége. Éppen ezért a szilíciumot a „félvezetők" közé soroljuk.

Magától értetődik, hogy az ehhez szükséges szilíciumnak mentesnek kell lennie mindenfajta szennyeződéstől. Egymilliárdnyi szilíciumatomban legfeljebb egy idegen atom lehet. Többfajta tisztítási módszer létezik, amelyeket egymás után kell alkalmazni. Így például több eljáráshoz nagy, hibátlan kristályokra van szükség, amelyeket apró kristályok lassú növesztésével egy olvasztóüzemben állítanak elő. Az ilyen költséges, energiaigényes és részben veszélyes vegyi anyagokkal dolgozó eljárás után nyert legtisztább szilícium nagyon drága lenne, pedig nyersanyaga úgyszólván ingyen van.

Bizonyos másfajta elemek pontosan adagolt, igen apró mennyiségei révén – pl. bór és foszfor – az elektromos tulajdonságokat tetszés szerint változtathatjuk. Ha az ilyen szilícium rétegeire fény esik, áramot fejleszt. Ezek a napelemek táplálják a zsebszámológépeket, karórákat, de

Sziklák, sziklák, szilíciumból

(Fotó: National Geographic)

A közönséges szilíciumból művész kezében végül... csodás üvegablak lesz

(Fotó: PAN)

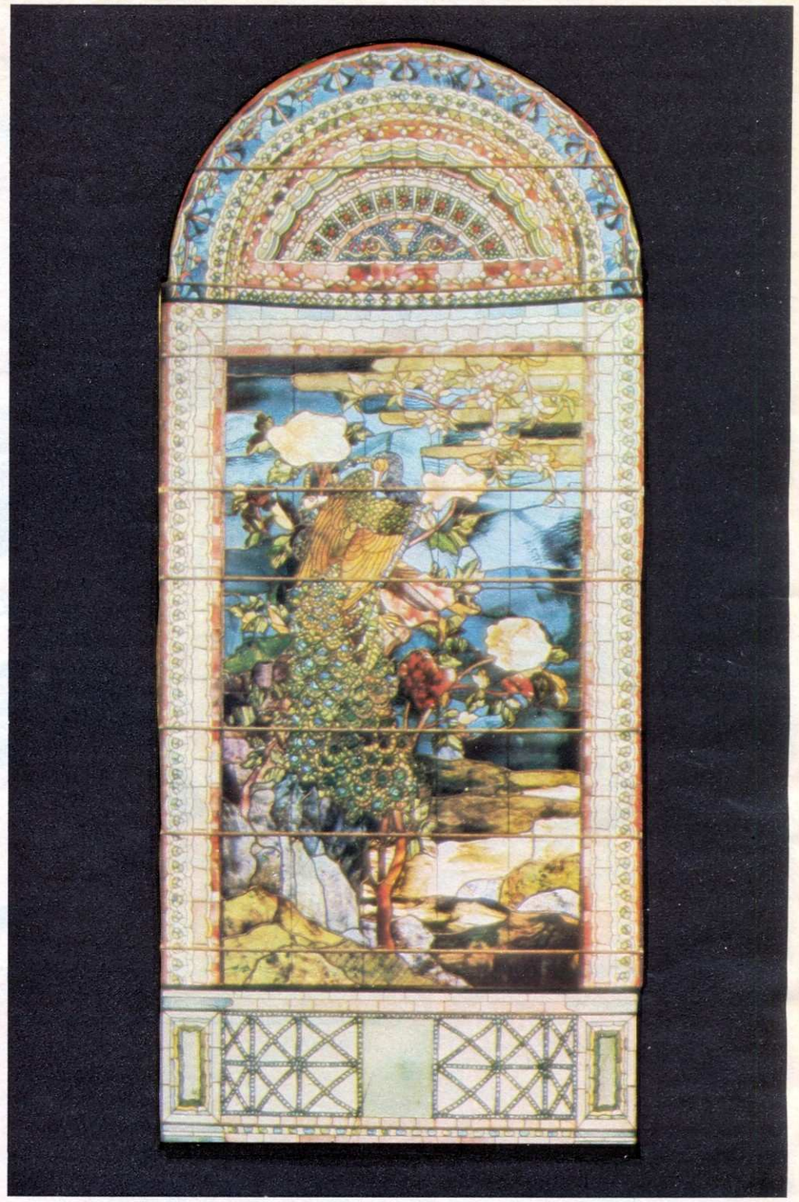

sok kutató véleménye szerint néhány évtized múlva energiaszükségletünk nagy részét is fedezni tudják majd. Jelenleg világszerte azon dolgoznak, hogy ezeket hatásfokuk növelése mellett egyre olcsóbbá tegyék. Laboratóriumi modelleknél ma már mintegy 30 százalékkal jobb a hatásfok. A kutató vágyálma: tetőcserepek beépített napelemekkel, amelyek a hőt és az áramot a napfényből állítják elő, és óriás napfarmok lakatlan vidékeken, esetleg sivatagokban, amelyek áramával vizet tudnak fakasztani. Az így előállított hidrogén sokoldalú energiahordozó, és olajvezetékekhez hasonló csővezetékekben vagy tartálykocsikon távoli területekre is el lehetne juttatni: ha elégetik, az energián kívül csak környezetre ártalmatlan víz keletkezik égéstermékként.

Természetesen még ismertebbek a szilíciumból való komputerlapkák. Kezdetben volt az 1948-ban felfedezett tranzisztor, amely mint kapcsoló és erősítő helyettesítette az ormótlan és energiaigényes rádiócsöveket. Idővel sikerült egy szilíciumlemezen egyidejűleg egyre több apró tranzisztort létrehozni. A szilíciumnak csak hasznára vált, hogy nemcsak elektromos tulajdonságait tudták tetszés szerint alakítani, hanem oxigén hozzáadásával, közel 400 Celsius-fokon egy vékony, szigetelő kvarcréteget lehetett előállítani. Több munkafolyamat során egyszerre készülhet több száz áramkör.

Nemcsak elektromos, de mechanikus építőelemek is készülhetnek hasonló módon: motorok, az emberi hajszálnál kisebb, csak mikroszkóp alatt felismerhető fogaskerekek, szelepek, érzékelők. Ez a „mikromechanika" még a kezdeteknél tart, de alkalmazásuk ritka. Egy szép napon azonban biztosan lesznek majd mikroszerkezetek, például apró „mészkotrók", amelyek megtisztítják a vérereket a veszélyes lerakódásoktól.

A hagyományos eljárások száma véges, mert a mikroszerkezetek előállításához ez idáig normálfény szolgált. Ezzel azonban már nem lehet olyan tiszta éleket előállítani, amelyeknek nagysága a fényhullámhossz-tartományába esik. Tehát kisebb hullámhosszok fényét kell alkalmazni, például a röntgensugarakét.

Napjainkban „JESSI" néven nagy európai kutatási tervet állítottak össze, hogy a következő lapkanemzedék előállításához a feltételeket megteremthessék. Az ilyen, újfajta lapkákkal felszerelt komputerek képesek lesznek a képernyő elemzésére, a természetes beszéd megteremtésére, sőt magára a beszédre is, nagy mennyiségű adatok tárolására és villámgyors rendelkezésre bocsátására – ez persze esélyt és veszélyt jelent egyszerre.

Egy egész világ épült szó szerint homokra, ennek egyik előnye, hogy ez a nyersanyag egyhamar nem fogy ki.

GYŐRI Keksz ÉS OSTYAGYÁR

Győri Keksz- és Ostyagyár

Győr,
Korányi F. tér 1.
Tel.: 96/11-433
Tx.: 024-265
Telefax: 36-96-18430

Folytatás a 12. oldalról

Északon von Bock a B hadseregcsoporttal, ebben három páncélos hadosztállyal Hollandia és Belgium ellen indul, a légierő támogatja...

...délen von Leeb a C hadseregcsoporttal támad a Maginot ellen.

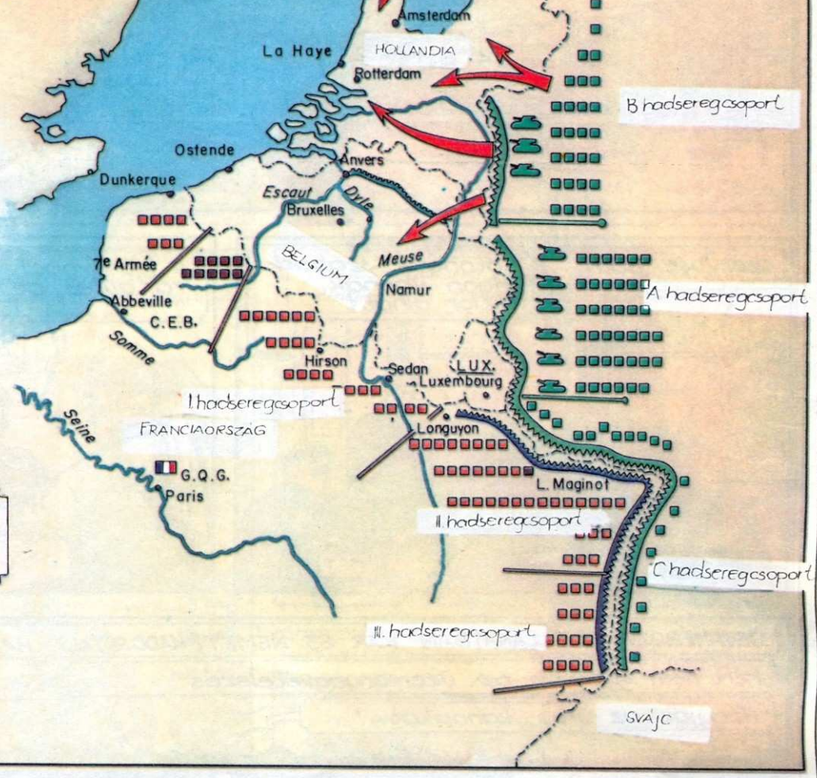

Az A hadseregcsoportté a fő feladat. A XV. páncélos hadosztály Belgiumba hatol.

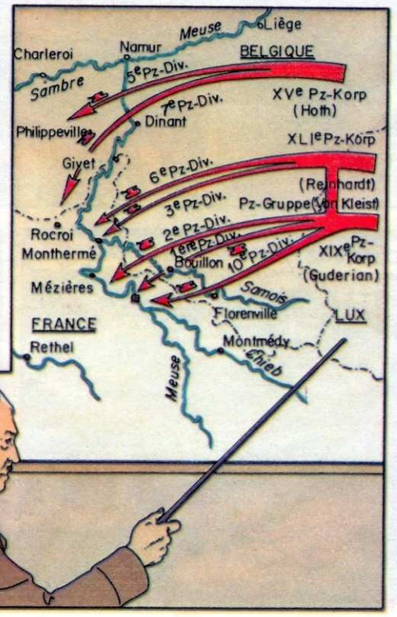

Közben von Kleist páncélosai Luxemburgon át nyomulnak.

Az ellenség keze összeteve, mi pedig kemény ütést mérünk a gyomrára!

FRANCIADRSZÁGBA 1940 MÁJUSÁIG CSAK 10 ANGOL HADOSZTÁLY ÉRKEZETT MEG 32 HELYETT. A KATONÁK MÁJUS 8-ÁN PÜNKÖSDÖT ÜNNEPLIK...

SILENCE

L'ENNEMI GUETTE VOS CONFIDENCES

Szervusz, fiam!

Katonáink szabadságon vannak, Hitler alhat!

CAFÉ DE LA GARE

A frontvonal csendes... néha egy-egy rajtaütés, de semmi egyéb...

Nincs a németekben bátorság a támadáshoz!

UGYANEBBEN A PILLANATBAN MÁR 65 NÉMET HADOSZTÁLY HALAD NYUGATNAK.

Mért nem gyorsabb az üzemanyagvételezés?

Hagyják az üres kannákat...!

AZ ÉJSZAKA FOLYAMÁN ELÁRASZTJÁK BELGIUMOT...

Alszik a jó nép...

Mi ez a zúgás az utcán?

Úristen a németek!

A FRANCIA VEZÉRKAR CSAK REGGEL TUDJA MEG.

A németek a Meuse folyónál támadnak!

Ejtőernyőseik elfoglalták az Albert-csatornát!

Az első belga vonal elveszett...

AZ ANGOL-FRANCIA CSAPATOK A DIJLE-VONAL MEGTARTÁSÁRA SIETNEK.

Éljen Franciaország!

Érdekes, a németek nem bombáznak...

Nem akarják megakadályozni, hogy a Dijle-vonalhoz érjünk...?

Ne panaszkodj...

Helyes... odahagyták állásaikat és Belgiumba tartanak...

MÁJUS 10-ÉN A FRANCIÁKAT MEGLEPETÉS ÉRI A DIJLE-VONALON.

...az erődítés, amibe be kellene vonulnunk, nem létezik!

A FRANCIA KATONÁK HANGULATA JÓ...

Hány németet hozzunk, kislány?

Öreg, kell a Hitler skalpja?

DÉLEN A NÉMETEK AZ ARDENNEKBE ÉRNEK.

Légitámadás esetén távolságot tartani!

MÁJUS 11-ÉN, SZOMBATON A FRANCIA FELDERÍTŐK...

Már itt vannak és lőnek!

Milyen erők?

Nem tudtunk közel menni...

A FRANCIA VEZÉRKAR NEM HISZ A FÜLÉNEK...

Hogy kerülhettek ide ilyen hamar?

48 óra alatt megtettek egy 10 napos utat?

GAMELIN VEZÉRKARI FŐNÖK SZÁMÁRA MINDEN POFONEGYSZERŰ...

Az Ardenneket tank nem hágja át... ez csak figyelemelterelés!

DE AZ ARDENNEKBEN A PÁNCÉLOS HADOSZTÁLY MÉGIS KÖZELÍT.

Szemben csak lovasok vannak, könnyű lesz!

NEUFCHATEAU

17 ÓRAKOR A PÁNCÉLOSOK BOUILLONBA ÉRNEK.

Végre, találat!

Légierő kellene a német tankok ellen!

GUDERIEN TÁBORNOK MÁJUS 12-ÉN PÁNCÉLOSAIVAL TOVÁBB HÁTOL. A FRANCIÁK KÉNYTELENEK VISSZAVONULNI A MEUSE TÚLPARTJÁRA.

Igyekezzenek, robbantjuk a hidat!

Helyes, a tankokat nem tudjuk megállítani!

A FRANCIÁK MINDENÜTT MENEKÜLNEK.

Kár, hogy nem értük el...

Most átkelhetünk ezen a rohadt folyón!

8

Folytatjuk

Folytatás a 8. oldalról

MÁSNAP, MÉG MINDIG CONDATÉBAN, ÉS...

MÉG MINDIG NINCS EGY VASUNK SEM!

ÉS HA ELADNÁNK AZ ÜSTÖT?

AZZAL MÉG NEM TÖLTJÜK MEG.

SOSEM TÉRHETEK HAZA GALLFALVÁBA!

UGYAN, ASTERIX! TUTATISZ TUTI MEGSEGÍT!

?!?

TING! DONG! DING!

SENKI SE LÓGASSA AZ ORRÁT, HA ÉN VIG VAGYOK! SOK PÉNZT NYERTEM!

?!?!

DING! DING! DING!

28A

MONDJA, HOGY JUTOTT HOZZÁ?

A KOCSIVERSENYEKEN, BARÁTOM!

ALIG VOLT NÉHÁNY SZESZTERCIUSZOM! FÖLTETTEM, ÉS NYERTEM!

S MINDEZT HOL?

A HIPPODROMBAN. JÖJJENEK, ÚGYIS MÉG TÖBBET AKAROK NYERNI!

NA, LÁTOD, ASTERIX!

ITT VOLNÁNK. JÁRJANAK SZERENCSÉVEL!

VÉGRE VOLNA EGY KIS PÉNZÜNK, FÉLEK KOCKÁZTATNI!

MIFÉLE KOCKÁZAT? FÖLTESSZÜK, ÉS MEGTÖLTJÜK AZ ÜSTÖT. ÚGYE?

29B

TEGYÜK FÖL, HOGY ÍGY LESZ. DE HOGY KELL FÖLTENNI?

SEGÍTHETEK, CIMBORÁK!

NEVEM TIPPEMFIX. A FÜLESEIM HOLTBIZTOSAK.

ITT SZAMARAK VERSENYEZNEK?

DEHOGY! LOVAK. NÉGYESFOGATOK, KVADRIGÁK. MEG LEHET JÁTSZANI A TRIUMVIRÁTUST...

...VAGYIS AZ ELSŐ HÁRMAT SORREND BEN VAGY SORRENDTELENSÉGBEN, AMI TIZENKÉT LOVAT JELENT.

?

DE A LEGTISZTÁBB A NYERŐ FOGATRA JÁTSZANI. NÉGY INDUL: A KÉK, FEHÉR, PIROS, ÉS ZÖLD. FIGYELJENEK IDE...

?

A KÖVETKEZŐ FUTAMBAN TEGYÉK MEG A KÉKEKET! RÉGI BARÁTOM, AKI AURIGA* ADTA AZ ÖTLETET!

*HAJTÓ.

304

ADJÁK IDE A PÉNZÜK, ÉN FÖLTESZEM MAGUKNAK. DE A NYEREMÉNY FELE AZ ENYÉM!

ÉS HA A KÉK VESZÍT?

AZ LEHETETLEN. MENJENEK BE A HIPPODROMBA, MAJD A KIJÁRATNÁL TALÁLKOZUNK.

303

FEHÉREK IDE! KÉKEK IDE! PIROSAK IDE! ZÖLDEK IDE!

TARIII TARAAAA ELINDULTAK! A KÉKEK!

HAJ-RA' KÉ-KEK! HAJ-RÁ KÉ-KEK!

VAU!

HAJ..JAJJAJ..

314

A FEHÉREK GYŐZTEK! FEHÉR AZ ELSŐ!

313

Folytatjuk

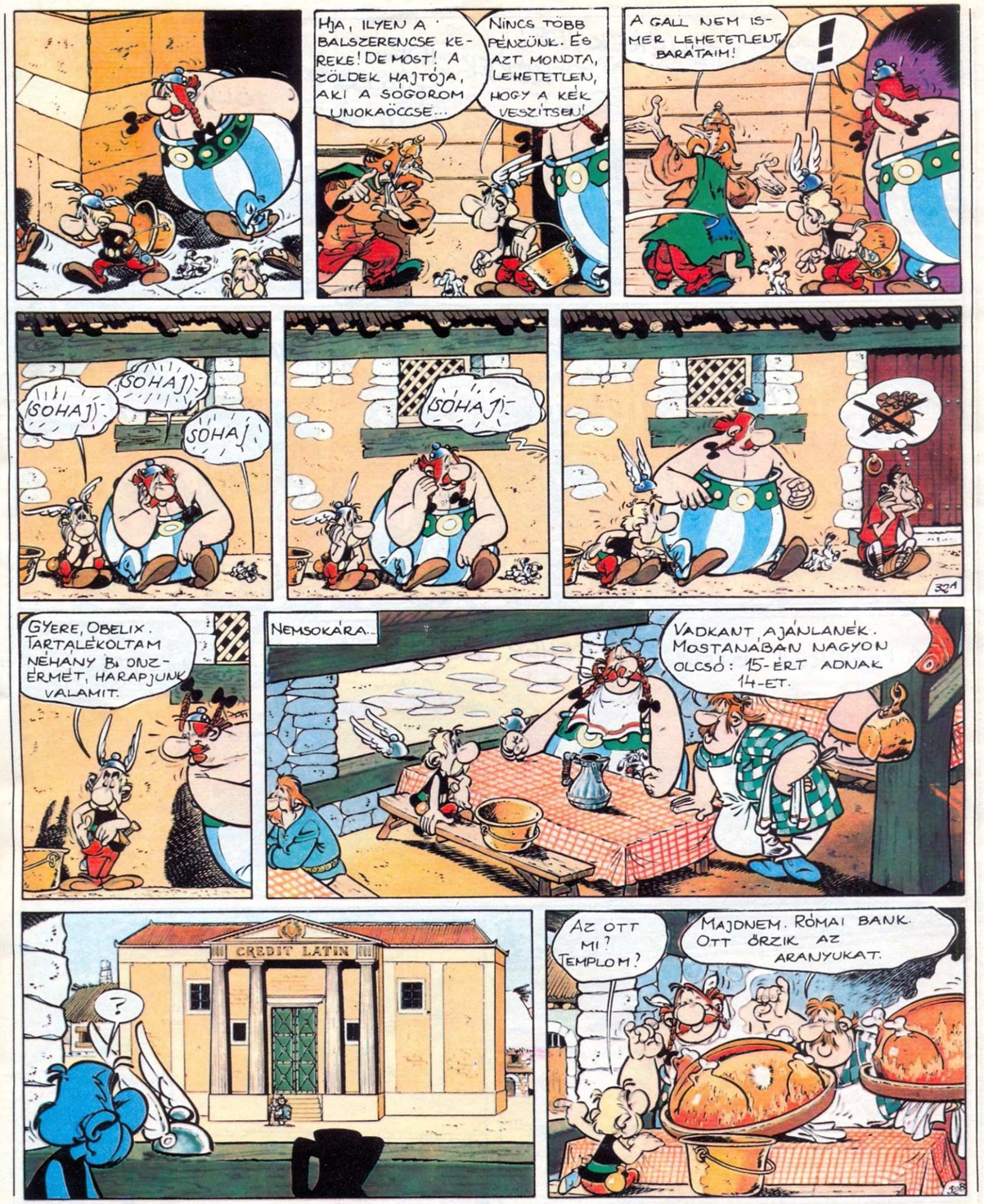

Folytatás a 45. oldalról

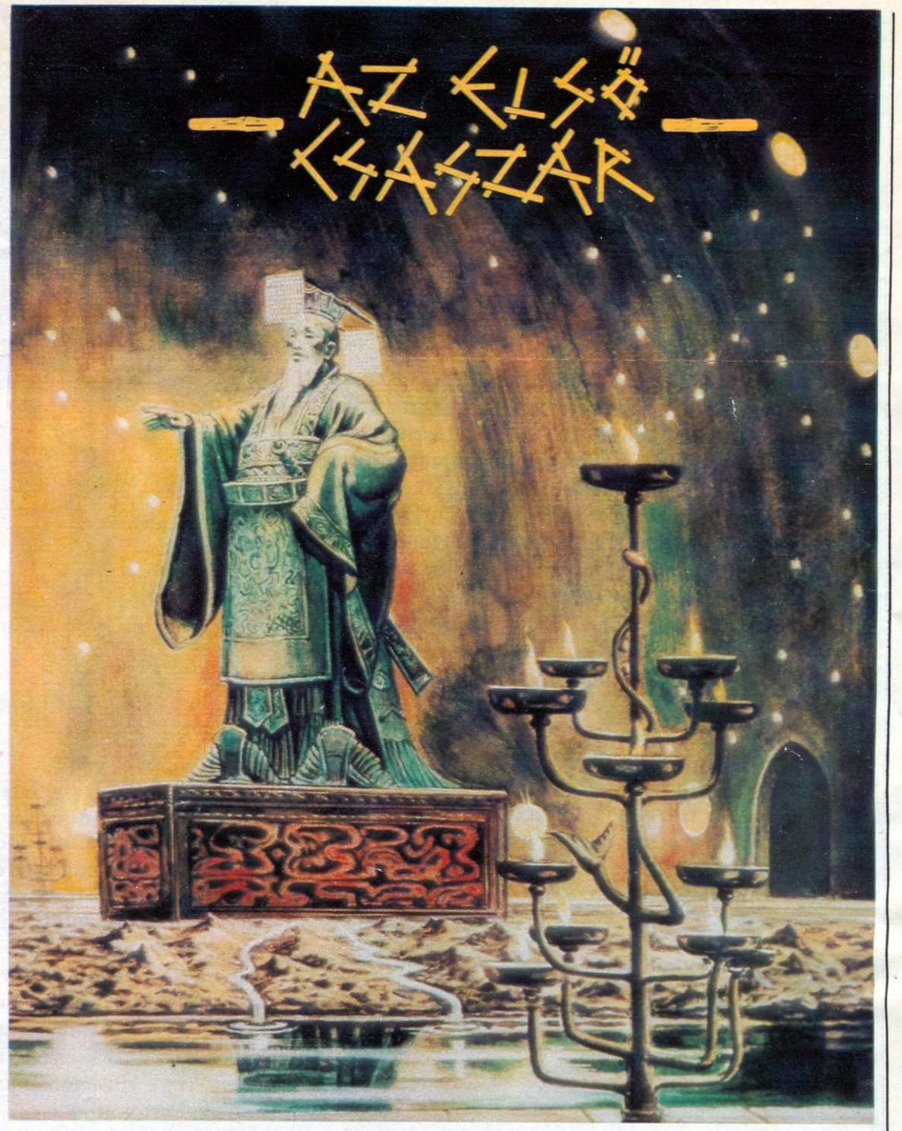

Feje fölött a csillagos égbolt, lába alatt a birodalom: hegyek és városok kicsinyített mása, higanyfolyók, amelyek törpe óceánba ömlenek

(Grafika: P. M. Magazin)

A mélyben nyugvó császár elképesztő zsarnok volt. Négyszázhatvan konfuciánus tudóst élve eltemettetett, a parancsára épülő Nagy Fal munkálatai közben munkások ezrei pusztultak el, és sírját kényszermunkával építették. Új fővárost is emeltetett, ahová – a Keleten oly gyakori szokás szerint – a birodalom minden vidékéről százhúszezer tehetős családot telepített. Ezzel meggyengítette a korábbi arisztokráciát, hiszen elszakította őket birtokuktól és embereiktől. Mérhetetlen vagyonát és mindenhatóságát bizonyítja, hogy mindenik betelepülő számára eredeti házuk pontos másolatát építtette föl.

Saját maga számára kétszázhetven palotát emeltetett, ezeket fedett járdák kötötték össze… ismételten soksok tízezernyi munkás ereje.

Si Huang Ti – zsarnokhoz méltóan – nagyon féltette az életét, minden éjszakát más szobában, más palotában töltött. Minden palotája állandó készenlétben várta, hogy bármikor megjelenhessen, s a főeunuch és a miniszterelnök kivételével senki sem tudhatta, hol alszik a nagyúr. Aki a titkot kifecsegte, meghalt egész családjával együtt.

A legenda szerint hatos volt a szerencseszáma, ezért építtette a Nagy Falat is olyan szélesre, hogy tetején hat ló vágtathasson egymás mellett. Építése közben sok ezren, vagy sok százezren pusztultak el, a halottakat a fal mentén temették a sziklák alá. Szomorú csúfneve van ezért a kínai nagy falnak: a világ leghosszabb temetője.

A császár az egyesített Kína fölött alig több mint egy évtizedig volt hatalmon, uralkodása mégis fordulópontot jelent a kínai történelemben. Központosított hatal-

mat szervezett meg, törvénykönyvet alkotott, egységesítette a súlyokat, mértékegységeket, hatalmas úthálózatot épített. Sok csatornát is vágatott, s így az ókori világ legnagyobb, belvízi közlekedési rendszerét alakította ki. Vajon miért társult az ilyen tevékenység mellé a döbbenetes kegyetlenség?

Engedelmes fiú

Amikor saját, elsőszülött fia tiltakozott a tudósok megöletése miatt, büntetésül az északnyugati határszélre száműzték, ahol élete végéig a Nagy Fal építkezéseit irányíthatta.

Az öregedő császár egyfolytában az örök ifjúság csodaszerét kereste. A sarlatánok és titkos varázslásokkal, távolbalátással foglalkozó szemfényvesztők bemesélték neki, hogy távol, a kelet felé nyíló tenger három szigetén lelhető az örök élet elixírje.

A történet szerint a császár hitt, és hajóflottát küldött a szigetek, illetve az elixír felkutatására. Hogy az örök élet titkát kellő ajándékokkal megvásárolhassák, a hajókon ifjakat és lányokat vittek magukkal. Kínáról lévén szó, az „ajándék" nem csekély... háromezren voltak. Elhajóztak és többé nem tértek vissza, s a legenda szerint ők népesítették be Japánt. Annyi bizonyos, hogy a Kr. e. második évszázadban járt Japánban kínai taoista szerzetes...

Amikor az öregedő uralkodó fokozatosan gyengült, a főeunuch fokozatosan egyre nagyobb hatalomra tett szert. (Hányszor volt ez már így a világtörténelemben!) Félt, hogy a császár halálos ágyáról visszahívatja elűzött fiát, ezért hamis parancsot küldött a fiúnak: apja akarata, hogy legyen öngyilkos. A fiú engedelmeskedett...

A leghívebbek helyezték el a koporsót a sírban, majd... váratlanul rájuk zárták az ajtókat

(Grafika: P. M. Magazin)

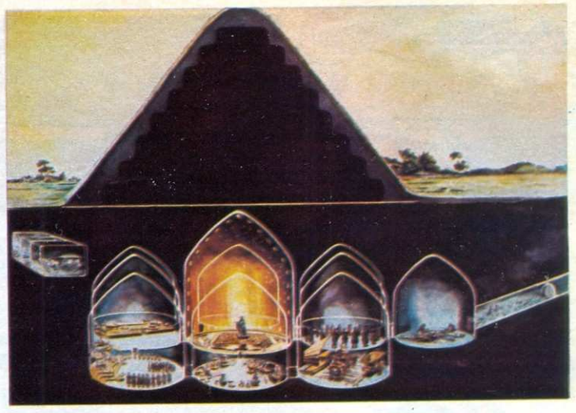

Ahogyan a rajzoló az eddigi leletek alapján elképzeli: háromszintes középső sírkamra, kétoldalt pedig a hadsereg és az udvartartás

(Grafika: P. M. Magazin)

A vitézek szívesen álltak modellt... jobb ez, mintha élve temetik el az embert

(Grafika: National Geographic)

A nyugalom vége

Amikor országjáró útja közben Si Huang Ti meghalt, az eunuch és a miniszterelnök eltitkolták a dolgot. Forró nyár volt, közben a menet haladt hazafelé, a császári hintó után döglött halakkal teli kocsit vontattak, hogy a szagot elnyomják... A hátborzongató menet több száz mérföldön át tartott.

Végül a bomló test a csodálatos szarkofágba került. Közben a két főember megegyezett, hogy a császári trónt a nagyúr legkisebb fiának, az ellenőrizhető, korrupt, gyenge Hu-hainak juttatják. Így hatalmukat tovább gyakorolhatják.

Az Első Császárt hatalmas pompával temették el a föld alatti palotában. Amikor leghívebb alattvalói elhelyezték a koporsót a halotti kamrában, az új császár, Hu-hai elrendelte, hogy a hatalmas ajtókat zárják le. A bentmaradtakat tehát élve temették el. Mivel pedig csak ezek a leghívebb személyek tudták, hogyan lehet titkos és tekervényes átjárókon a halotti kamrába jutni, a halott császár kincsekkel dús sírboltját biztonságban tudhatták.

Haláláig a kegyetlen és hatalmas birodalomszervező uralkodó sok mindentől megmenekült. Még attól az orgyilkostól is, aki tőrrel támadt rá. Az örök föld alatti nyugalom azonban, úgy látszik, véget ér. Kína meg akarja ismerni egyik legérdekesebb, legvitatottabb uralkodóját.

A NATIONAL GEOGRAPHIC *cikke nyomán*

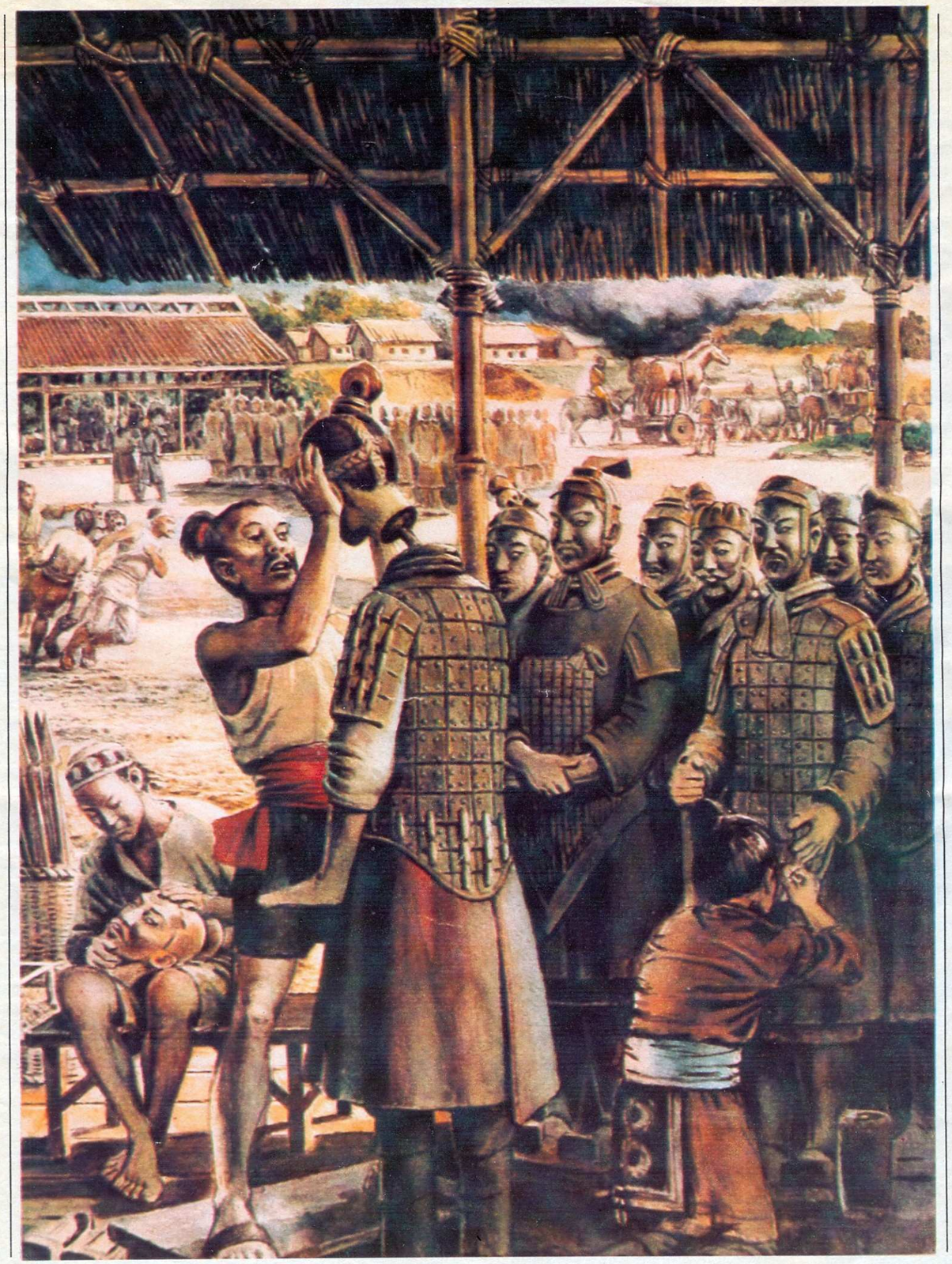

alfa 90